

VYDAVATELSTVÍ MAGNET
Vladislavova 26
PRAHA 1 - NOVÉ MĚSTO

98 1054

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vojenská mysl

DVACÁTÝ ROČNÍK

7

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

LENINSKÉ

metodologické zásady

velení

V Leninově ideologickém teoretickém odkazu zaujímají významné místo otázky úspěšného poznání společenských procesů a jejich řízení. Mají základní význam pro každou řídicí činnost, tedy i pro vedení.

Řízení vývoje společenských jevů, života a činnosti mas, jak zdůraznil Lenin, patří k nejsložitější praktické činnosti. Může být správné jen tehdy, spočívá-li na hlubokém poznání objektivní skutečnosti, na přesnější znalosti těch procesů, které mohou lidé svou činností přetvářet. Lenin k tomu řekl: „... abychom mohli řídit, musíme mít odborné znalosti a důkladně a přesně znát podmínky výroby i nejmodernější techniku příslušného výrobního odvětví a zabezpečovat nezbytnou vědeckou výchovu. To jsou předpoklady, které musíme stůj co stůj splnit.“

Tato teze má mimořádný význam pro moderní vedení. Revoluce ve vojenství vedla k velkým kvalitativním a kvantitativním změnám v armádě i námořnictvu. Vznikaly zcela nové a účinné zbraně, změnila se organizace vojenských jednotek, enormně vzrostla úroveň vojenského a politického vzdělání. V souvislosti s tím se stalo složitější i vedení, které vyžaduje objektivně uplatňovat vědecké metody. Nezbytným předpokladem k tomu jsou základní znalosti jak čistě vojenské oblasti, tak i všeobecné vědecké oblasti. Úloha marxisticko-leninské metodologie jako teoretické základny řešení nejdůležitějších otázek vedení se dále zvyšovala. „To zavazuje důstojnické kádry, aby zvládly vojenskou teorii a praxi a zlepšovaly vedení na základě tvořivého uplatňování nejnovějších vymožeností vědy a techniky,“ zdůrazňuje se v prohlášení ÚV KSSS, prezidia nejvyššího sovětu SSSR a rady ministrů SSSR k sovětským ozbrojeným silám u příležitosti jejich padesátého výročí.

Jednou z nejdůležitějších leninských metodologických zásad je zkoumání jevů ve všech souvislostech. Předpokladem takové analýzy jevů je schopnost rozlišovat prvofadé a druhořadé, nutné a nahodilé, přímé a nepřímé souvislosti. Mimořádný význam má přihlížení k zákonitým souvislostem, které určují vývoj a vlastnosti procesů, a proto tvoří objektivní základ správného řízení. To umožňuje poznat tendence a perspektivu vývoje, nejdůležitější článek řetězu různorodých událostí a předvídat jejich průběh.

Důležitost všestranné a důkladné analýzy sociálních jevů zdůraznil Lenin těmito slovy: „Musíme umět najít v každém okamžiku onen zvláštní článek, musíme jej vši silou uchopit tak, abychom drželi celý řetěz a připravili pevně uchopení dalšího

článku. Přitom sled článků, jejich forma, začlenění a vzájemná odlišnost nejsou u historického řetězu událostí tak jednoduché a prosté, jako u obyčejného řetězu, který zhotovil kovář."

Abychom mohli správně vést, musíme posuzovat všechny procesy a jevy v jejich dynamice. Tato teze vyplývá ze samé dialektiky života, z toho, že se všechny jevy neustále mění a vyvíjejí. Z toho vyplývá, že ve velení se musíme stále orientovat na nové a předvídat budoucnost, aniž bychom absolutizovali jednotlivé formy a metody řízení.

Smysl pro nové — jak ve velení, tak i v jiné každodenní práci vojenských kádří — má v podmínkách revoluce ve vojenství mimořádný význam. Právě nutnost hledat vždy nová řešení zavazuje vojenské kádří se všeho nepotřebného, které ztratilo svůj význam. Tím přirozeně nemíníme, abychom bez rozdílu a bezmyšlenkovitě odmítli a zřekli se ověřených zkušeností starých, všeobecně platných metod velení. Zavádění nového a realizace pokroku s využitím nového je možné jen na základě plného využití dosavadních zkušeností, dosavadního systému řízení. Lenin k tomu řekl: „Musíme se vyzbrojit zdravým podezřením vůči nepromyšleně rychlému pohybu vpřed, vůči každé vychloubačnosti atd.; musíme pamatovat na ověřování těch kroků vpřed, které každou hodinu ohlašujeme, každou minutu uskutečňujeme, abychom pak každou vteřinu nedokazovali jejich neudržitelnost, nesolidnost a nepochopitelnost.“

V. I. Lenin zdůrazňoval, že znalost objektivních zákonů vývoje přírody a společnosti ve všeobecné, abstraktní podobě, bez zkoumání jejich působení v daných podmínkách, nemůže vést k potřebnému praktickému využití a požadovanému úspěchu. Tato teze má pro velení, zejména v průběhu ozbrojeného zápasu, velký význam, protože tam, jako v žádné jiné oblasti společenského života, působí neobyčejně silné a početné protiklady, které mění očekávaný průběh událostí. Umění velet spočívá v tom, vybrat z možností a prostředků, které jsou k dispozici, ty, které v současných podmínkách a v daném okamžiku přinesou větší užitek.

Vědecké velení je v přímém protikladu se subjektivismem, který jednostranně odráží jednotlivé stránky nebo skutečné souvislosti ve vědomí lidí a tím také v praktické řídicí činnosti. Podstata subjektivismu spočívá v ignorování nebo nepřipustném zjednodušování složitosti a mnohostrannosti reálných procesů, jejich objektivních zákonů, nutných souvislostí a vztahů. Subjektivismus nahrazuje zákonitosti vlastními přáními, a proto nemá jiné východisko, než spoléhat na náhodu. Vede jako protiklad objektivitu a vědeckosti k negativním a nebezpečným výsledkům v praktickém řízení.

Zajištění vysoké vědecké úrovně řízení vojenské výstavby značně závisí na rozsahu a charakteru těch informací, na jejichž základě se přijímají rozhodnutí a vydávají nezbytné směrnice. V. I. Lenin psal, že jen objektivní, pravdivé, úplné a včasné informace umožňují vydávat správná rozhodnutí a uplatňovat nejefektivnější opatření k jejich realizaci.

Opatření, která vycházejí ze zkreslených informací, můžeme přirovnat k budově vystavěné na písku; ztroskotají, jakmile začnou působit reálné podmínky. Mluvíme-li o správnosti informací, musíme zdůraznit zvláště význam přesnosti hlášení, zpráv a přehledů o situaci jednotek, o výcviku a školení atd. Často je to ale tak: Hlášení podřízených nadřízeným orgánům jsou téměř objektivní a úplná, jde-li v nich o pozitivní jevy; jakmile se události nevyvíjejí nejlépe, trpí neúplností a jsou nedostatečná. Taková praxe nemá nic společného s leninskými tezími, „... přesně informovat o stavu věcí a nezavírat oči před pravdou“, a dále „... nesmíme zapírat nebezpečí a těžkosti boje, abychom právě tak napomohli více upevnit masu...“

Vedení se musí snažit co nejúčinněji nasadit síly. Vedle jiných opatření to předpokládá promyšlenou organizaci práce příslušníků armády, kteří působí v systému řízení,

jakož i další zlepšení práce řídicích orgánů, velitelů a štábů všech stupňů. V tomto směru bylo již mnohé uděláno: přesné rozdělení pracovní doby, funkční povinnosti příslušníků řídicích orgánů, lepší vybavení řídicích míst a pracovišť odpovědných vedoucích, široké uplatnění techniky síťového plánování a jiných plánovacích metod ve štábech, zásobovacích a opravárenských zařízeních, nepřetržité zabezpečování nejnovějšími technickými přístroji, větší důraz na faktor času, společné hledání neefektivnějších metod vzdělání a výchovy atd.

Je potěšujícím jevem, že se dnes ve větší míře zavádí vědecká organizace práce. Současně se ale všude dosud nepřežilo papírování. Jednotliví velitelé se ještě nedovedou zbavit malicherného poručnickování podřízených. Tím promarní mnoho drahocenného času na vedlejší záležitosti a opomíjejí úkoly, které kromě nich nikdo jiný nemůže řešit. Správná a přesná organizace práce ve vojenských řídicích orgánech nabývá zvláště nyní na významu, protože se zkrátila doba služby vojáků a poddůstojníků, přičemž výcvik a výchova příslušníků je stále složitější.

Ozbrojené síly jsou složitým společenským organismem, přísně řízeným systémem, který se člení na samostatné systémy a podsystemy (druhy vojsk, druhy zbraní, svazy, operační svazky, taktické svazky, útvary, jednotky atd.). Pro vědecké řízení takových systémů má velký význam důsledné uskutečňování principů centralizovaného řízení. Lenin často opakoval, že každá činnost lidí konaná ve větším rozsahu, zejména příslušníky armády, "... vyžaduje bezpodmínečnou a přísnou jednotu vůle, která řídí práci sta, tisíců a desettisíců lidí. Nezbytnost toho je zřejmá jak z technického, tak z ekonomického a historického hlediska a uznávají ji všichni, kteří přemýšlejí o socialismu".

Centralizace celé sféry bojového výcviku a výchovy jednotek však nevylučuje iniciativu, samostatnost a tvořivost nižších článků a jejich vedoucích. Pro velitele to znamená, aby dovedně využíval a spojoval centralizované velení s leninským principem opírat se v práci o podřízené, o masu vojáků, o jejich zkušenosti a znalosti, o jejich připravenost k iniciativnímu a nesobeckému plnění jejich vojenské povinnosti.

Princip opírat se o masu vyplývá ze samého charakteru socialistické společnosti, jejíž členové jsou ve stejné míře zainteresováni na jejím rozvoji a její obraně. Je založen na jednotě základních zájmů velitelů a podřízených ke zvyšování bojové připravenosti armády socialistického státu.

Na základě vysoké kulturní úrovně i vzdělání je většina sovětských lidí — zejména mládež, která přichází do armády — nejen připravena splnit svou čestnou povinnost obrany vlasti, ale též schopna kdykoli obhájit naši správnou věc.

Opírá-li se velitel o podřízené, rozvíjí jejich talent, schopnost, jejich vědomí a možnosti v tom směru, aby splnili stanovené úkoly. Ve své činnosti se řídí leninským odkazem "... musíme být pevně spojeni se životem dělníků, znát a chápat jejich život, v každé otázce, v každém okamžiku si ověřovat mínění mas, jejich snažení, potřeby a myšlenky, musíme pochopit bez jakékoli idealizace stupeň uvědomění mas, sílu vlivu toho kterého předsudku či pozůstatku z minulosti, musíme získat bezmeznou důvěru mas soudružským chováním a starostlivým uspokojováním jejich potřeb". Správné pochopení principu opírat se o kolektiv umožňuje veliteli řešit jeden z nejdůležitějších rozporů, který vyvolává zkomplikování všech stránek vojenství. Máme na mysli to, že velitel — jednotlivec musí přijmout zdůvodněné rozhodnutí, ale není schopen sám zpracovávat k tomu nezbytné obrovské množství informací. Tento rozpor může řešit jen tehdy, opírá-li se o nejbližší pomocníky a velitelské orgány, spolupracuje s velitelskými a politickými kádry a zapojuje do řešení stranickou a mládežnickou organizaci.

Rozhodnutí, vydání rozkazů podřízeným a důsledná kontrola jejich plnění jsou velmi důležité, avšak ne jediná složka procesu velení. Druhou složku tvoří výchova vojáků. Z hlediska velení není tato ničím jiným, než usměrňováním výchovného procesu tak, abychom vychovávali bojovníky s potřebnými morálně bojovnými a politickými vlastnostmi. V tomto smyslu má princip opírat se o masu obrovský význam, protože osobnost se formuje pod vlivem celkového souhrnu opatření přijímaných v daném vojenském kolektivu. Také přímí velitelé, stranické a mládežnické organizace a vojenská pospolitost ovlivňují vojáky. Přitom je nejdůležitější v jejich činnosti metoda přesvědčování.

Na veliteli se žádá, aby veškeré úsilí sjednotil. Proto nejedná jen jako vojenský organizátor, ale též jako vyzrálý politický vedoucí, který se dobře opírá o širokou masu vojáků, který dovedně využívá řídicích mezikládků a tím dosáhne jejich správného a účinného řízení.

Sovětské velitelé jsou a vždy byli nadšení a důslední propagandisté marxisticko-leninských idejí. Neovlivňují širokou masu vojáků jen rozkazy a nařizeními, ale i silou jejich komunistického přesvědčení, jejich velkými znalostmi a vědomostmi, skromností, osobním příkladem bezúhonného chování.

Protože se velení projevuje především v organizaci činnosti vojenských kolektivů, závisí v mnohém jeho kvalita na vědeckém a odborném vzdělání vojenských kádřů, na jejich velitelském umění. V. I. Lenin řekl, že úspěšné řízení je podmíněno schopností prakticky je organizovat. "...To je nejtěžší úkol, neboť jde o organizování nehlubších, ekonomických základů života milionů a milionů lidí novým způsobem."

V sovětských ozbrojených silách byl vytvořen přísný a vědecky zdůvodněný systém vzdělávání vojenských kádřů, který byl vyzkoušen v životě a v praxi výstavby armády. Dobrý systém vzdělávání kádřů, jakož i řada jiných opatření, která uplatňuje strana v armádě, jsou nezbytnými předpoklady úspěšného velení. Jejich přeměna ve skutečný úspěch závisí na uplatnění systému zařazení vyskolených kádřů. To je jeden z nejdůležitějších úkolů, který ukládá ÚV KSSS vedoucím orgánům a vedoucím, tedy i vojenským. V teziích ÚV KSSS k 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce se říká: "...V souvislosti s růstem a s tím spojenou složitostí hospodářství, vývoje vědeckotechnické revoluce, realizace společenských vztahů a kulturního rozvoje jsou úkoly vedení stále těžší a mnohotvárnější. Tím se zvyšuje potřeba vzdělaných, vysoce kvalifikovaných, straně a lidu oddaných spolupracovníků. Uplatnění systému vzdělávání a rozmístění kádřů představuje důležitý úkol strany a sovětského státu."

Leninský princip správného výběru a rozmístění velitelských kádřů je spojen s nestálým studiem lidí, se starostlivým vztahem k nim a pečlivým zkoumáním jejich odborných, stranických a morálních vlastností s cílem co nejlépe jich využít.

V. I. Lenin uměl jako nikdo jiný včas vyhledat schopné a věci oddané lidi, přesně určit místo, kde mohli být nejúčelněji umístěni. Lenin požadoval široký, plánovitý a systematický výběr nejlepších spolupracovníků pro hospodářskou výstavbu, jako správců a organizátorů s odborným i všeobecným zaměřením místního a celostátního formátu. Lenin znal velmi dobře bezprostřední závislost funkcionářů kteréhokoli vedení na vlastnostech vedoucího, a proto požadoval na každém vedoucím, "...tak trpělivě a opatrně jak jen možno prověřovat a vyhledávat opravdové organizátory, lidi se střízlivým rozumem a smyslem pro praxi, lidi, kteří spojují věrnost k socialismu se schopnostmi, kteří bez pokynu (i přes zmatky a povyky) zorganizují jedním směrem práci velkého počtu lidí sovětské společnosti. Jen takové lidi je možné ustanovit po desateronásobném vyzkoušení na zodpovědná místa vůdců lidu a vedoucích správy, při čemž by měli přecházet od jednoduchých ke složitým úkolům".

Bezpodmínečné a přesné plnění těchto leninských zásad umožnilo naší straně — právě v prvních letech sovětské moci, když byl nedostatek kvalifikovaných vojenských kádrů — obsadit rozhodující velitelské funkce nejlepšími, socialismu oddanými veliteli a komisaři. Ačkoli naši lidé značně vyspěli po morálně politické a odborné stránce a zejména se zvýšila úroveň jejich znalostí a vzdělání, neztratila tato Leninova poučka nic ze svého mobilizujícího a politického významu.

Výběr a výchovu kádrů nelze oddělovat od správného systému kontroly jejich činnosti. Jak říká zpráva o činnosti Ústředního výboru na XXIII. sjezdu KSSS, dobře fungující kontrola je důležitým nástrojem výchovy kádrů. Musí být systematická, musí pomáhat odstraňovat chyby a hledat lepší, dokonalejší řešení stanovených úkolů.

V. I. Lenin poukazoval na to, že vedle dekretů a organizace, výběru lidí a svěření osobní odpovědnosti za splnění uložených úkolů, je nezbytné pečlivě prověřovat skutečně vykonanou práci. V dopise S. J. Gusevovi, v němž se hovoří o nepořádku v Revoluční válečné radě, Lenin poznamenává: „Naše Revoluční válečná rada zjevně nařizuje, avšak nezajímá se o to nebo není schopna sledovat, zda se nařízení plní. Vyskytuje-li se tento hřích všeobecně, znamená to pro vedení války totéž co porážka.“

Leninská poučka o neustálé kontrole a prověrce splnění nařízených úkolů je důležitá jak z hlediska celkového procesu velení, tak i z hlediska organizace správného rozmístění vojenských kádrů. Teprve v průběhu kontroly činnosti lidí ve velení můžeme správně a přesně poznat silné a slabé stránky jejich práce, rychle najít cesty k odstranění nedostatků a vytvořit podmínky ke zlepšení úrovně vzdělání a výchovy každého velitele.

Kontrola není samozřejmě konečným cílem, ale prostředkem k tomu, abychom lidi správně rozmístili. Nesmí se stát žádnou epizodou nebo kampaní, musí se stát trvalým prvkem velení. Přitom nemají být kontrolováni jen slabí, nezkušení či nedbalí velitelé, ale i schopní a odvážní velitelé, abychom mohli lépe využívat jejich dobrých zkušeností, přenášet je na ostatní a tak jim pomáhat. Hlavní metodou kontroly není prosté shromažďování zkušeností (kladných i záporných), ale snaha pomáhat, tak jak to učil Lenin: „Kontrola musí být vždy a v každém možném směru připravena pomoci a také opravdu pomáhat a poskytovat skutečnou pomoc, třeba jen v malém měřítku.“

Leninské metodologické zásady velení jsou v současné vývojové etapě sovětských ozbrojených sil silnou zbraní v rukou velitelů k zabezpečení stále vysoké bojové připravenosti jednotek a k upevnění bojové síly.

Upraveno ze sovětského tisku.

Československo-sovětská smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci

Myšlenka československo-sovětského přátelství má u nás tradičně hluboké kořeny, vyrostlé z dávné slovanské vzájemnosti a z nadějí, které nejlepší synové našeho lidu vkládali v minulém století ve slovanské Rusko. Neprosadila se však do zahraničně politické orientace našeho státu bez urputného a dlouhého boje KSČ a ostatních pokrokových sil naší země.

Buržoazie, která se zmocnila vlády v nově vzniklém Československu v roce 1918, orientovala zahraniční politiku na Západ. Zájmy Čechů a Slováků podřídila tehdy své třídní politice imperialismu.

Vládnoucí kruhy naší buržoazie v čele s Benešem přece jen pod tlakem lidových mas a pod tlakem sílícího fašismu v Německu podepsaly v roce 1935 se Sovětským svazem smlouvu o vzájemné pomoci v případě agrese proti jedné ze smluvních stran. Přesto se však i nadále orientovaly na Západ a nepřestaly pěstovat antisovětiismus, který zapustil hluboké kořeny zejména v myšlení maloburžoazních vrstev našeho obyvatelstva.

Vláda první republiky, jež vycházela ve své politice z třídních a mocenských zájmů buržoazie, měla strach z těsného spojení a jednoznačně zahraničně politické orientace na Sovětský svaz a spolehala do poslední chvíle na pomoc západních mocností. To se nakonec projevovalo v tom, že pomoc Sovětského svazu Československu byla vázána na akci Francie a samostatná smlouva byla fakticky jen druhořadým článkem bezpečnostního systému naší první republiky. Naše vláda neučinila po podepsání československo-sovětské smlouvy žádné významnější kro-

ky k upevnění spojeneckého svazku se Sovětským svazem a svoje zájmy přizpůsobovala stále a nadále imperialistické politice západních mocností.

Konec této politiky naší buržoazie je všeobecně znám: kapitulace vlády Syrového, nepřijetí pomoci SSSR, zrada našeho lidu.

Od mnichovské zrady vedla cesta ke ztrátě státní a národní samostatnosti, k nacistické okupaci a nakonec k porobení dalších a dalších národů a konec konců k rozpoutání druhé světové války. Byly to západní mocnosti, které obětovaly Československo proto, aby usnadnily Hitlerovi útok na Sovětský svaz. Přestože k uplatnění československo-sovětské smlouvy z r. 1935 nikdy nedošlo, Sovětský svaz byl jedinou evropskou mocností, která dodržovala slovo a chtěla v roce 1938 Hitlera srazit a zbavit Evropu nacistického nebezpečí. Tento fakt přiznal i Beneš.

Tragické dny Mnichova a období, jež po něm následovalo jako jedno z nejtěžších v dějinách našich národů, to byla velká škola všeho našeho lidu. Náš lid z toho vyvodil poučení a jediné správné závěr. Svě osvobození od fašismu začal spojuvat výlučně s vítězstvím Sovětského svazu. To se přirozeně odrazilo i na zahraničně politické orientaci, na jejíž usměrnění měla čím dále tím více vliv i KSČ, která svým rozhodným postojem v době Mnichova a svým bojem v době fašistické okupace, získala důvěru drtivé většiny našeho lidu.

Tím zároveň vznikaly pevné základy přátelství se Sovětským svazem, s nímž spojil náš lid svůj osud při budování nové

společnosti, v boji za spravedlivé uspořádání světa, a za trvalý mír.

V základní životní otázce naší existence jako nezávislého socialistického státu platí dodnes slova Klementa Gottwalda,

že... „zrazovat a zradit spojenečtvi se Sovětským svazem znamenalo by zradit sama sebe, své potomky, veškerou budoucnost našich národů, znamenalo by připravit nový Mnichov...“

Spojenecká smlouva z roku 1943 a její význam

Uzavřela ji londýnská emigrační vláda ČSR s vládou SSSR v prosinci 1943. Na jejím základě poskytoval Sovětský svaz Československu neocenitelnou pomoc při vytváření československých jednotek v SSSR a při organizování partyzánského hnutí na okupovaném území naší republiky. Z bojového svazku našich a sovětských vojáků na frontách proti Hitlerovským okupantům se zrodilo přesvědčení našeho lidu o nerozbornosti a věčném přátelství se Sovětským svazem.

Nejlépe to vyjádřil prezident republiky Ludvík Svoboda při návštěvě v Kremlu v roce 1969: „Právě v těchto kremelských zdech v r. 1943 byl jsem účastníkem podpisu naší spojenecké smlouvy. Jak se mi zdá jsem tu jediný z mála pamětníků této historické události. A na hranicích naší vlasti, na Dukle, před 25 lety poprvé s takovou silou zaznělo heslo — Se Sovětským svazem na věčné časy. Zrodilo se ze srdce i rozumu našeho lidu. Vyjadřovalo dříve zaplacené zkušenosti z Mnichova i okupace i úctu i obdiv za skvělé úspěchy Sovětské armády, vyjadřovalo společné bojové odhodlání i víru a naději do budoucna.“

Buržoazie, která chápala spojeneckou smlouvu po svém, nechťela se smířit s vývojem situace u nás a v žádném případě nechťela připustit zásadní změnu zahraničně politické orientace naší země.

Buržoazní politikové nebyli schopni zabránit, aby spojenecká smlouva se stala věcí všeho lidu a základem příští zahraniční orientace. To jasně potvrdil Košícký vládní program, v němž byla otázka naší orientace formulována jednoznačně.

Příznivé vnitřní i mezinárodní podmínky umožnily pokrokovým silám uskutečnit v zemi dalekosáhlé demokratické změny, které podlomily moc velkokapitálu a buržoazie. Tomuto pokrokovému vývoji u nás významně napomáhala politika SSSR, který důkladně plnil své závazky smlouvy z r. 1943. Od prvních okamžiků poskytoval osvobozenému Československu významnou hospodářskou pomoc, nevěšoval se do jeho vnitřních záležitostí a ponechal zcela na vůli našeho lidu, jaký si zvolí spojeneckopolitický systém.

Pozoruhodným příkladem citlivého přístupu SSSR k naší státní svrchovanosti

byla smlouva o vztazích mezi československou státní správou a vrchním velícím sovětských vojsk po vstupu na naše území. Smlouva poskytovala vrchnímu veliteli sovětských vojsk moc a odpovědnost na území ČSR jen v hranicích pásma vojenských operací a jen ve věcech vedení války. O všem ostatním rozhodovala naše státní správa. Toto řešení na základě uznání plné státní suverenity bylo v dosavadní praxi na osvobozených územích zcela ojedinělé.

Zásluhou sovětské pomoci mohla naše republika úspěšně řešit své počáteční hospodářské potíže a velmi rychle rozběhnout výrobu v průmyslu, zemědělství a postupně vyřešit potíže v zásobování obyvatel i při budování naší nové armády.

Rozhodnutí o uzavření nové spojenecké smlouvy se SSSR vycházelo z vědomí potřeby obou stran dát smluvní výraz všem těm jevům a zásadám, které charakterizují a ovlivňují vzájemné vztahy v současné době a které daleko přesahují rámec smlouvy z roku 1943. Plně obstála v historické zkoušce času, a proto také byla v roce 1963 prodloužena.

Smlouva však nepostihovala závažné momenty ve vývoji vzájemných vztahů obou zemí i návaznosti na mezinárodní souvislosti vývoje, jež se podstatně změnil.

Mezi tyto změny patří především existence socialistického společenství sdružené v RVHP a vojensky v bezpečnostním systému Varšavské smlouvy. V rámci tohoto společenství se vytvářejí principiálně nové vztahy a nové formy mnohostranné spolupráce socialistických států. Jde o osudové spojení obou zemí se socialistickým společenstvím. Vyplývají z něho i závazky proletářského internacionalismu a společenských zájmů, jež jsou spojeny s národními zájmy každé země.

Všechny tyto skutečnosti našly svůj odraz v nové smlouvě, kterou je nutné chápat jako organický článek celého smluvního systému společenství socialistických zemí.

Vzniká nová smlouva, která znovu zakotvuje naší jednoznačnou zahraničně politickou orientaci na SSSR, v níž spočívá nejspolehlivější záruka bezpečného a šťastného vývoje na naší socialistické cestě.

Jde tedy v nové smlouvě o kontinuitu, která souvisí s podstatou společenskopolitických přeměn, jež se v naší zemi uskutečňuje od konce druhé světové války. Nelze ji proto chápat nějak staticky, nýbrž jako nedílnou součást historického zápasu našeho lidu pod vedením KSČ za všestranné naplnění ideálů socialismu u nás.

Myšlenka přátelství a spojení se SSSR je nedílnou součástí socialistické ideologie našeho státu, a proto je nutné mít stále na paměti Leninovu tezi, že každé oslabení ideologického boje znamená posílení vlivu buržoazní ideologie a v neposlední řadě i antisovětiismu.

Přátelství a spojení se SSSR se stalo značnou dobou před r. 1968 trnem v oku různých protisocialistických a protisovětských sil, které využily chyb vedení naší KSČ, zejména v kadrové politice a ideologické práci a pronikaly na významná místa do státního a stranického aparátu. Hlavně je přitahovaly pracoviště sdělovacích prostředků, společenskovoední a výzkumné ústavy, ekonomika apod.

Pracovaly tak, aby znevážily spolupráci, aby dokázaly nevhodnost naší hospodářské spolupráce, jež vede ke krachu, aby mohly doložit nutnost změny naší politiky i hospodářské orientace. Po několika let před rokem 1968 byl soustavně a cílevědomě infikován do naší společnosti tzv. „malý antisovětiismus“, jehož podstata spočívala ve zpochybňování všech základních hodnot spojených se SSSR. I když se v těchto letech staly chyby, které je nutno napravit, nelze jich využívat např. k znevážení úlohy Sovětské armády při osvobození Československa, k překrucování významu sovětské pomoci naší republice v poválečném období i v průběhu 25 let. Znevážovaly se úspěchy SSSR ve vědě, technice, kultuře apod. Jedním z hlavních terčů rafinovaných výpadů se stala naše hospodářská spolupráce, členství ve Varšavské smlouvě apod.

Toto očerňování přerostlo v roce 1968 v širokou antisovětskou kampaň s cílem snížit autoritu SSSR v očích našich lidí a

dokončit tak dílo, které již dlouhou dobu vtvářely a vedly k úplnému krachu politiky strany. Pravicové a protisovětské síly se přitom neštítily žádné lži a pomluvy. Sovětský svaz činily odpovědným za všechny chyby a nedostatky minulého období u nás a navíc jej vydávaly za brzdicí sílu našeho obrodného procesu. Není náhodou, že útok byl veden na revizi naší spojenecké smlouvy. Mělo to svou logiku, jak jsme se nakonec měli možnost přesvědčit na celém vývoji našich vztahů se SSSR.

Oslabení a narušení našich historicky osvědčených spojeneckých svazků měly uvolnit cestu k destrukci a krachu našeho socialistického zařízení. Proto se objevuje na scéně heslo neutrality, které je v naprostém rozporu s naší spojeneckou smlouvou.

V naší zemi vzniklo vážné nebezpečí, jemuž nebylo s to tehdejší rozpolcené vedení strany a státu čelit. Za těchto okolností se socialistické země rozhodly k mimořádnému opatření. Stalo se tak po té, kdy spřátelené země v čele se SSSR vyčerpaly veškeré možnosti přimět tehdejší vedení strany ke splnění jeho internacionálních povinností, k nimž se dobrovolně zavázalo v Černé nad Tisou a v prohlášení šesti bratrských stran na schůzce v Bratislavě 3. 8. 1968.

Pravicovým a antisocialistickým silám se podařilo před našimi lidmi zastříti a skrýt třídní podstatu velkého zápasu, který se odehrával v období 1968–69 o osud socialismu v Československu. Byla zejména zastírána ta skutečnost, že ochrana socialismu v jednotlivých zemích je nejen národní záležitostí každé země, ale její internacionální povinností, která vyplývá z její odpovědnosti před ostatními socialistickými zeměmi a celým mezinárodním komunistickým hnutím. Lhostejnost k obraně socialistického zřízení je nejen velkou zradou vlastní dělnické třídy země, ale zradou celého socialistického tábora a nakonec zradou mezinárodního komunistického hnutí.

Nově uzavřená československo-sovětská spojenecká smlouva a její význam

K podpisu smlouvy dochází v době zostřené mezinárodní situace ve světě. Přátelé v socialistických zemích a bratrské komunistické strany ve světě přijaly novou smlouvu s pochopením, jako poslední akt v závěru konsolidace v naší zemi a významný příspěvek k upevnění jednoty socialistického společenství.

Z celého kontextu je zřejmý mírový charakter smlouvy. Smlouva však dává

také odpověď těm, kteří usilovali a usilují o změnu politického systému a zahraničně politické orientace naší republiky.

Útoky naší emigrace v zahraničí se hlavně obracejí ve smlouvě na články, jako je např. solidarita v socialistickém společenství, vzájemná pomoc a obrana socialistických vymožeností, jakož i zahraničně politická koncepce smlouvy. Vadí jim hospodářské styky se SSSR a hlavně so-

cialistická integrace. Dávají očividně najevo, že ač mřížce na nás, útočí na Sovětský svaz.

Nová smlouva se opírá o třídní přístup a marxisticko-leninské hodnocení současné epochy a všech základních otázek mezinárodních vztahů. Vychází rovněž z dosaženého vyššího stupně vzájemných vztahů mezi oběma státy. Jestliže spojenecká smlouva z roku 1943 odpovídala vztahům mezi dvěma spřátelenými státy, byly to přece v té době státy s rozdílným společenským zřízením, pak nová smlouva má již všechny atributy smlouvy mezi dvěma rovnoprávnými socialistickými zeměmi. Vzhledem ke všem těmto skutečnostem jsou ve smlouvě stanoveny i závazky obou stran a cíle jejich zahraniční politiky. Nová smlouva organicky navazuje na základní cíle a zásady československo-sovětské spojenecké smlouvy z r. 1943, která položila trvalý základ k dalšímu upevnění bratrského přátelství a všestranné spolupráce mezi oběma zeměmi.

Vychází z přesvědčení obou stran, že „nerozborné přátelství mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik, zpečetěné v boji proti fašismu a dále prohloubené v letech výstavby socialismu a komunismu, jakož i bratrská vzájemná pomoc a všestranná spolupráce, založené na učení marxismu-leninismu, neochvějných zásadách socialistického internacionalismu, odpovídají životním zájmům národů obou zemí a celého socialistického společenství“ (preambule).

Proto se také obě smluvní strany zavazují v souladu se zásadami socialistického internacionalismu nadále posilovat přátelství mezi národy Československa a Sovětského svazu, rozvíjet vzájemnou spolupráci v oblasti politické, hospodářské, kulturní a jiných oblastech, napomáhat rozšiřování spolupráce a přímých styků mezi orgány státní moci a společenskými organizacemi pracujícími. Významným závažkem v tomto směru jsou i vzájemné informace a konzultace o všech důležitých mezinárodních otázkách, jejichž výsledkem má být společný postoj dohodnutý v souladu se zájmy obou států.

Nové kvalitě vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi odpovídá 5. článek smlouvy, v němž obě strany vyjadřují „neochvějnou vůli dále pokračovat v budování socialismu a komunismu“ a zavazují se účinně chránit socialistické vymoženosti, jichž dosáhl lid obou zemí. V duchu správného marxisticko-leninského chápání vztahu mezi národními a internacionálními zájmy socialistických zemí článek vyjadřuje rozhodnutí obou stran společně vystoupit

na obranu svrchovanosti a socialistického charakteru obou států.

Základním smyslem smlouvy je mírové úsilí obou zemí ve prospěch míru a socialismu ve světě. Smlouva však zároveň vychází z reálného hodnocení stavu současného třídně rozděleného světa, který se vyznačuje tím, že světový imperialismus byl sice donucen rostoucí silou socialistického společenství a především mohutností Sovětského svazu akceptovat princip mírového soužití, ale nevzdal se svých agresivních úmyslů. Proto 10. článek smlouvy zdůrazňuje, že v případě ozbrojeného útoku proti jedné ze smluvních stran se strany kteréhokoli státu nebo skupiny států bude to druhá smluvní strana považovat za útok proti sobě a okamžitě jí poskytnout veškerou pomoc včetně vojenské a rovněž podporu všemi prostředky, které má k dispozici, uplatňující tak právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu podle 51. článku Charty Organizace spojených národů.

Nová spojenecká smlouva se SSSR tak poskytuje naší zemi spolehlivou záruku bezpečnosti jak proti vnějšímu agresorovi, tak proti vnitřním nepřítelům socialismu, neboť vychází ze zásady, že „podpora upevňování a ochrana socialistických vymožeností, jichž bylo dosaženo hrdinným úsilím a obětavou prací lidu každé země, jsou společnou internacionální povinností zemí“ (preambule). Je to zároveň jasná odpověď všem vnějším a vnitřním silám, které se ani po zkoušenostech z r. 1968 nevzdaly svých plánů na změnu československo-politických poměrů v Československu a jeho zahraniční politické orientace. Všechny kalkulace pravicových a protisocialistických sil tím ztratily jakýkoli reálný význam a nová spojenecká smlouva se tak stává významným činitelem politické konsolidace v naší zemi.

Pokud jde o širší mezinárodní souvislosti našeho vývoje, nová smlouva vychází ze základní marxisticko-leninské teze, že rozvoj socialistické revoluce ve světě je určujícím činitelem současné mezinárodní situace, na jejíž vývoj má největší vliv společné působení všech zemí socialistického společenství. Proto je ve smlouvě zakotveno rozhodnutí obou zemí „neustále důsledně posilovat jednotu a semknutost všech zemí socialistického společenství, spočívající na totožnosti společenského zařízení, jakož i neochvějně dodržovat závazky vyplývající z Varšavské smlouvy“. Obě strany formulovaly tyto závazky vůči socialistickému společenství s plným vědomím toho, že světový socialismus nemá v současných podmínkách boje proti imperialismu účinnější zbraň,

než je akční a ideová jednota všech socialistických zemí, jejich společný koordinovaný postup a co nejtěsnější ve všech oblastech lidské činnosti.

V zájmu posílení a upevnění socialistického společenství se smluvní strany zavázaly přispívat k dalšímu rozvoji hospodářských styků a spolupráce, jakož i socialistické integrace členských zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci. Zároveň vyjádřily pevné odhodlání spolu s ostatními státy Varšavské smlouvy a v souladu s ní zajišťovat nedotknutelnost hranic členských zemí Varšavské smlouvy, jež je jedním z hlavních předpokladů bezpečnosti a míru v Evropě.

V této souvislosti obě smluvní strany potvrdily, že jejich společné úsilí o zlepšení situace a zajištění míru v Evropě, o upevnění a rozvíjení spolupráce mezi evropskými státy a o vytvoření účinného systému evropské bezpečnosti (8. článek) bude i nadále základem jejich evropské politiky. V tomto směru mají také socialistické země trvalou iniciativu, o čemž svědčí i jejich zahraničně politická aktivita kolem svolání konference o evropské bezpečnosti. Socialistické země přitom vycházejí z přesvědčení, že zejména v poslední době se vytvořily příznivější podmínky pro postupné řešení těchto otázek. Československo a Sovětský svaz považují přitom za východní předpoklad řešení základních otázek evropského míru a bezpečnosti uznání všemi státy současných politických a teritoriálních realit v Evropě, které jsou výsledkem druhé světové války a poválečného vývoje. V této souvislosti je také ve smlouvě zakotveno pro nás významné konstatování o neplatnosti mnichovské dohody od samého počátku i se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

V 7. článku se obě strany zavázaly důsledně uskutečňovat politiku mírového soužití států s různým společenským zřízením a vynakládat veškeré úsilí na obranu světového míru a bezpečnosti národů před úklady agresivních sil imperialismu a reakce, jakož i na zmírnění mezinárodního napětí, zastavení závodů ve zbrojení a dosažení všeobecného a úplného ozbrojení. Zavázaly se rovněž bojovat za konečné odstranění kolonialismu ve všech jeho formách a projevech. Zemím, které

se osvobodily z koloniálního područí a nastoupí cestu upevňování své národní nezávislosti a svrchovanosti, budou obě strany i nadále poskytovat podporu.

Nová československo-sovětská spojenecká smlouva je ztělesněním nového typu mezinárodních vztahů, které vyplývají z toho — jak bylo zdůrazněno ve společném prohlášení obou stran u příležitosti návštěvy naší stranické a státní delegace v SSSR v říjnu 1969 — že „Československo a Sovětský svaz jsou bratrské země spjaté navzájem příbuzností historických soudů, totožností společenského zřízení, marxisticko-leninskou ideologií, jednotnými cíli a zájmy v boji za mír a společenský pokrok, za komunistickou budoucnost svých národů“.

Její historický význam spočívá v tom, že naprosto jednoznačně zakotvuje naši příslušnost k socialistickému společenství, jakož i socialistický charakter naší zahraniční politiky, opírající se o marxisticko-leninské učení a zásady proletářského internacionalismu. Smlouva dává jednoznačný třídní socialistický charakter i našemu přátelství a spojení se SSSR a vyjadřuje zároveň to kladné a pokrokové, co přinesla dosavadní historie našich vzájemných vztahů. Nová smlouva je vyvrcholením přes půl století trvajícího zápasu našeho lidu na svobodnější a šťastnější život, který po roce 1945 dostal jasnou socialistickou perspektivu a byl vždy nerozlučně spjat s bojem za přátelství a spojení se SSSR. Je to dokument, který zakotvuje historicky prověřenou zkušenost našeho lidu, že jedině spojení se SSSR zabezpečuje jasnou budoucnost naší socialistické vlasti.

Naše jednoznačná zahraničně politická orientace, která vychází ze základních životních poznatků našeho lidu za celé období jeho historického vývoje, nemůže být proto nikdy více předmětem politických lícitací. A tím spíše nesmíme dopustit, aby se stala předmětem přímých útoků ze strany jakýchkoli sil.

Nová československo-sovětská smlouva vyjadřuje zároveň úzké sepětí našeho přátelství se SSSR, se všelidským hnutím proti národnímu a sociálnímu útlačení, za socialistickou přeměnu světa a nastolení trvalého míru ve světě.

TÝL ČSLA

v koalici států Varšavské smlouvy

V socialistických státech jsou vztahy mezi strategií a ekonomikou v mnohém určeny společenským vlastnictvím výrobních prostředků, principem plánovitého rozvoje národního hospodářství a vedoucí úlohou komunistické strany. Tyto základní principy socialistické ekonomiky umožňují soustředit úsilí k dosažení celostátních a koaličních cílů. Socialistické státy mají vhodné podmínky pro hospodářskou organizaci společnosti a to má vliv na jejich obranyschopnost.

V době míru jde v rámci koalice států Varšavské smlouvy o to, spojit úsilí mírového rozvoje ekonomiky s potřebou zabezpečení obranyschopnosti koalice. Vlastní řešení tohoto problému v míru musí probíhat i na úrovni RVHP, v jejímž rámci se řeší složitý proces ekonomické integrace socialistických států. Nová smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR v čl. 2 toto úsilí plně vyjadřuje.

Ekonomickou integraci ztěžují různé ekonomické úrovně států RVHP. Je však prospěšná jak rozvoji výrobních sil, tak i obranyschopnosti koalice států Varšavské smlouvy.

Obranný systém evropských socialistických zemí je koaliční a opírá se o vojenský potenciál SSSR, zvláště o jeho jadernou sílu. Svůj význam však mají i vojenské potenciály všech států koalice, neboť jejich souhrn tvoří mohutný vojenský potenciál celé koalice států Varšavské smlouvy.

Velkou předností naší koalice je, že má hluboký, všemi strategickými surovinami obdařený, kompaktní týl. Na druhé straně je prospěšné uvést, že týl koalice NATO rozděluje Atlantický oceán na dvě části. Překonávání oceánu při přísunu ma-

teriálních prostředků v podmínkách raketové jaderné války (při možnostech vyřazení nakládacích a vykládacích přístavů a letišť) na Evropské válčiště je vážnou nevýhodou logistiky koalice NATO.

Rozloha prostoru hlubokého týlu koalice států Varšavské smlouvy a jeho kompaktnost umožňuje vhodně rozmístit všechny materiální prostředky k úspěšnému vedení války. Přírodní bohatství tohoto prostoru prakticky znemožňuje hospodářskou blokádu. Soudobá raketová jaderná válka sice stírá rozdíl mezi frontou a zápolím, ale průmyslový nebo jiný důležitý objekt může být zasažen při každém zeměpisném rozmístění. Přesto však význam a prospěšnost hlubokého a kompaktního týlového prostoru tím neklesá. Roste význam dopravy a její přípravy pro válku, a to opět v rámci celé koalice, protože hluboký týl stojí za celou koalicí států Varšavské smlouvy. Zvlášť důležitou úlohu v dopravě v rámci koalice hraje železnice, neboť po ní bude proudit materiál z hlubokého týlu a z týlu teritoria jednotlivých členských států koalice na válčiště.

Automobilní doprava bude mít rozhodující význam pro dopravu materiálu přímo na válčiště.

Potrubní doprava pohonných hmot, v kombinaci stále produktovody a linky polního potrubí, zahrnuje jak oblast teritoria, tak i válčiště. Z toho je zřejmé, že z hlediska koalice je třeba usilovat především o koordinované řešení železniční a potrubní dopravy, popřípadě i vzdušné dopravy. Automobilní doprava je více méně řešitelná v rámci národních ekonomik členských států koalice.

Sebedokonalejší příprava ozbrojených sil by nebyla nic platná, kdyby nebylo již v míru zorganizováno a všestranně připra-

veno materiální a technické zabezpečení k vedení operací. Charakter počátečního období války dnes vyžaduje, aby materiální prostředky, které jsou nutné k vedení prvních operací, byly v míru předem připraveny a vhodně umístěny vzhledem k požadavkům ochrany proti ZHN. Kromě toho musí být hluboko uvnitř země vytvořeny zásoby materiálu k nahrazení válečných ztrát. Objem připravených zásob v míru je určen nutností plynule zásobovat ozbrojené síly do doby, než zmobilizovaný průmysl rozvine výrobu podle válečného programu. Maršál Sokolovský v díle „Vojenská strategie“ k tomuto problému uvádí, že podle zkušeností z poslední války bylo k tomu třeba asi 3 měsíců, u průmyslových podniků, které evakovaly, 6—9 měsíců. Přitom je třeba uvážít, že jde o ohromné objemy materiálu. Např. v poslední válce spotřebovala sovětská armáda přes 13 miliónů tun munice. Dnes se počítá s daleko vyšší průměrnou denní spotřebou materiálu. V soudobé válce je dále třeba počítat s tím, že bude docházet i ke značnému ničení v míru připravených zásob.

Soudobá válka by v materiálně technickém zabezpečení vojsk zcela určitě přinesla potřebu a nutnost vzájemné pomoci v rámci koalice. Rozhodující roli by v tom hrála pomoc Sovětského svazu, který v těchto úkolech nese hlavní tíhu. Z těchto důvodů je nutné usilovat o maximální unifikaci techniky a materiálu a o přípravu všech opatření ke snadné vzájemné použitelnosti materiálu. Mám zde zejména na mysli standardizaci materiálu, včetně jeho jednotného označování. Některá opatření byla již uskutečněna a přezkoušena. Myslím však, že je nutné dále důsledně pokračovat v těchto opatřeních.

Je třeba vzít v úvahu i to, že v soudobých operacích bude často docházet ke změnám v podřízenosti vševojskových svazů a svazků v rámci spojeneckých vojsk. Tyto změny budou často spojeny s přebíráním a předáváním svazů a svazků do týlového zabezpečení. Ke změnám bude zpravidla docházet při rozvíjení vojsk v operaci počátečního období války, při zasazování druhého sledu nebo vševojskové zálohy do sražení, při dokončování operace vševojskového svazu nebo vyššího svazu, při přechodu vševojskového svazu do obrany a při obklíčování a ničení nepříteli.

Při řešení tohoto problému se musí současně přihlížet k neúplné unifikaci techniky a materiálu a ke zvláštnostem možnosti vzájemného použití vojenského materiálu. Neunifikovaný materiál se vyskytuje ve všech třídách a spadá převáž-

ně do materiálu nepravidelné denní spotřeby, např. náhradní díly pro techniku, některé druhy chemického a zdravotnického materiálu, výstrojní materiál. Rozhodující však je, že náš vyšší svaz nebo svaz je schopen takřka úplně kryt spotřebu podřízeného spojeneckého svazu, nebo svazku materiálem pravidelné denní spotřeby, t.j. municí, PHM a proviantem. Obdobně tomu samozřejmě je u spojeneckého vyššího svazu nebo svazku. Přesto však je nutné dále sledovat možnosti vyššího stupně unifikace techniky a materiálu v rámci koalice Varšavské smlouvy.

Rovněž vzájemné použití některých materiálních prostředků má své zvláštnosti. Např. pomocné provozní hmoty a oleje pro motorovou techniku mají rozdílné provozní vlastnosti a různé možnosti upotřebení a mají rozličné označení. Zatím je tento problém řešen různými pomůckami. Lepší však by bylo usilovat v rámci koalice o standardizaci a jednotné označování tohoto vojenského materiálu.

Do problému vzájemného použití materiálu PHM patří i rozdílnost motorové techniky. ČSLA je převážně vybavena vznětovými motory. Sovětská armáda má hlavně zážehové motory. To se v zásobování projevuje v rozdílném poměru nafty a benzínu. Tomuto poměru odpovídá i složení zásob a tím vznikají problémy v zásobování PHM při změnách v podřízenosti.

U proviantního zásobování je problém ve vzájemném použití proviantu, a to vzhledem k odlišnému složení norem stravních dávek. Velké rozdíly jsou i v kulině. Tyto zvláštnosti nejsou zanedbatelné, neboť jde o zvyklosti vojáků, jejichž respektování má svůj význam. Problémy jsou u vzájemného použití zdravotnického, veterinárního a výstrojního materiálu. Zvláštnosti a možnosti vzájemného využití vojenského materiálu v rámci ozbrojených sil koalice je nutné řešit standardizací a zejména jednotným označováním materiálu v rámci celé koalice.

Spojenecká cvičení přinesla mnoho prospěšného k řešení těchto problémů. Přesto si však myslím, že prohloubení styků týlových funkcí o zbrojených sil koalice Varšavské smlouvy je nanejvýš nutné. Mám přitom na mysli styk formou zkušeností a studijních cest, a to i učitelů a posluchačů VAAZ, zejména u týlu sovětské armády. K realizaci tohoto návrhu jsou nyní při pobytu vojsk sovětské armády na našem území zvlášť výhodné podmínky.

Metodu převzetí a předání do týlového zabezpečení stanoví příslušné směrnice NGS a náčelníka Hlavního týlu; byla i přezkoušena na cvičeních a vcelku se osvěd-

čila. Další úsilí je však nutné zaměřit i na typizaci týlové dokumentace, zejména materiálních hlášení v rámci celé koalice.

ČSLA je v prvním sledu koalice států Varšavské smlouvy. Tato naše funkce v koalici je určena geografickým položením našeho státu. Tato skutečnost klade na týl ČSLA mimořádně složité úkoly, neboť úkoly týlu polního sledu velení se prolínají s úkoly týlu teritoria, a to jak v obsahu úkolů, tak i v prostoru, kde se realizuje.

V těchto složitých podmínkách musí týl ČSLA zabezpečit pohyb spojeneckých vojsk, zejména sovětské armády, přes naše území na válčiště, a to buď podle předem připravených dohod nebo operativně. Úspěšné splnění těchto úkolů především vyžaduje jednotnost principů výstavby orgánů týlu, jednotnou teorii týlového zabezpečení v koalici a zejména jednotné principy ve velení týlu.

Zavedení nových moderních zbraní do výzbroje a vysoká technizace armád způsobuje, že soudobé operace nabývají nebývalého rozmachu. Přípravu a vedení ozbrojeného zápasu již nemůžeme řídit tradičními způsoby a metodami. Totéž platí v plném rozsahu při řízení týlového zabezpečení. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že disproporce mezi potřebami týlového

zabezpečení vojsk a možnostmi týlu jsou větší, složitější a náročnější, což se projevuje zejména v zásobování a ve zdravotnickém zabezpečení. Máme-li dosáhnout potřebné úrovně řízení v oblasti týlového zabezpečení, musíme přistoupit k jeho postupnému kvalitativnímu přetváření. Cílem tohoto přetváření je vybudovat pomocí moderních prostředků velení integrovaný automatizovaný systém velení v týlu ČSLA. Tento záměr, zejména polní automatizovaný systém velení týlu, však přesahuje rámec ČSLA a je nutné jej řešit v rámci koalice států Varšavské smlouvy. Týl ČSLA musí být organizován, budován a modernizován podle jednotných principů celé koalice států Varšavské smlouvy a s plným přihlédnutím k vedoucí roli sovětské armády a jejího týlu v koalici.

Hlavním důvodem k tomu je nesporný fakt, že válka v Evropě by byla třídním střetnutím socialismu s kapitalismem a měla by zcela určitě koaliční ráz. Hlavní roli v koalici států Varšavské smlouvy by hrál Sovětský svaz a jeho armáda. K úspěchu koalice socialistických států je nutná jednotná koaliční doktrína, stojící na základních principech sovětské vojenské doktríny, a centralizace velení v rámci celé koalice. To se v plné míře týká i týlu ČSLA.

Odzbrojení je ideálem socialismu. V socialistické společnosti nebude válek, a odzbrojení se tedy uskuteční. Není však socialistou ten, kdo očekává, že se socialismus uskuteční bez sociální revoluce a diktatury proletariátu. Diktatura je státní moc, opírající se bezprostředně o násilí. Ve XX. století — jako vůbec v epoše civilizace — neznamená násilí pěst ani hůl, nýbrž vojsko. Dát do programu „odzbrojení“ znamená totéž jako říkat, že jsme vůbec proti použití zbraní. V tom také není ani špetky marxismu, právě tak, jako kdybychom řekli: jsme proti použití násilí!

KLAMÁNÍ

V článku se zabývám základními problémy klamně činnosti v ozbrojeném střetnutí. Na základě teoretických předpokladů a kritérií dospívám k formulaci zásad řízení a konání klamu. Praktická ukázka rozpracování jednoho z případů dává návod k širšímu využití.

Problematika se zabývá nejobecnějšími zásadami a způsoby klamání, kterými jsou dvě kategorie: utajování a prozrazování. Je to vždy a ve všech souvislostech. Ostatní, jistěže existující okolnosti, nejsou předmětem rozboru a já je ovšem tím nepopírám. Článek nemá být polemikou se zněním předpisu Oper-1-4, ale jen prohloubením otázek, které souvisejí bezprostředně s klamáním a které tvoří vždy jeho podstatnou součást.

Úvodní pojmy

Zamyslíme-li se nad myšlenkou J. W. Goethe „Nic není strašnějšího než nevědomost v akci“ a představíme-li si jen část z těch historických příkladů, které nám letmo v této souvislosti prolétnou hlavou, pak každého z nás musí napadnout, že důsledků vyplývajících ze smyslu tohoto konstatování je vhodné za určitých podmínek využít. Těmito určitými podmínkami jsou bezesporu takové situace, ve kterých je možné a účelné použít všeho nebo téměř všeho k dosažení cíle. Na první pohled je to oblast ozbrojeného zápasu.

Nevědomost v akci můžeme v tomto případě vykládat specificky. Jednak tak, že protivník nebude vědět to, co by vědět měl, a jednak tak, že se bude domnívat, že ví.

Tuto poslední myšlenku formuloval již kdysi dávno Francouz Montaigne „Morem člověka je jeho domnění, že ví.“ Jeho krajan Rochefoucauld pak doplňuje: „Pravda nepůsobí ve světě ani zdaleka tolik užtku jako její zdání škod.“

I když můžeme polemizovat s faktem uvedení možností duchaplných aforismů,

které jsou a zůstanou jen a jen citáty, nemůžeme popřít jejich obsah. To je jedna věc. Druhá je ta, že mnoho moudrých lidí pokládalo za vhodné zabývat se problémem lži a klamu. Shodují-li se v mnoha svých názorech, pak je to tím pozoruhodnější.

Oblast ozbrojeného střetnutí do sebe vstřebává a využívá celé škály poznatků, které ve své původní podobě nemusí mít přímo s touto oblastí vůbec nic společného. Mimoto se nerozpakuje použít poznatků jakékoli oblasti a beze změny a úpravy je zařadit do svých prostředků k dosažení cíle. Cíl je jeden — vítězství.

Když jsem na začátku hovořil o vhodnosti využít důsledků nevědomosti v akci, měl jsem na mysli především umělé vytvoření příčin těchto důsledků, umělé vytvoření nevědomosti. Zjednodušeně řečeno: klam.

Co je tedy klam, klamání, klamná činnost?

Je to činnost, sloužící k uvedení protivníka v omyl, který předpokládáme. Nejdůležitější součástí tohoto konstatování

vání je slovo: „předpokládáme“. Nestačí jen to, aby protivník nevěděl nebo se domníval, že ví, ale my sami musíme mít o stavu jeho myšlení přehled. Jinak totiž nelze využívat jeho omylů. A o to nám jde.

Základními způsoby klamu jsou cesty, kterými ho dosahujeme, aby protivník předpokládal něco, co ve skutečnosti není, nebo předpokládal existenci toho, co ve skutečnosti je.

Můžeme to vyjádřit příkladem:

předpoklad	skutečnost	
0	—	předpokládat útok, který nebude
—	0	nepředpokládat útok, který bude

Toho můžeme dosáhnout různými cestami. Protivník se může dopustit jednoho z uvedených omylů, ale pokud my o tom nebudeme vědět, pokud nebudeme chtít, aby předpokládal jen jedno nebo jen druhé, nemůžeme hovořit o využití toho momentu. Hlavním předpokladem pro takovýto úmysl je znát protivníkovu hodnocení situace, neustále sledovat vývoj a postihovat změny v jeho myšlení.

Příklad se týká nejjednodušší možnosti. Klamání se ovšem tímto stupněm nevyčerpává. Výhodnější, ale také složitější je dosáhnout toho, aby i za situace, kdy protivník ví o přípravách útoku, útok nepředpokládal.

Klamání je činnost. Předpokládá vztah mezi objekty, které má protivník námi chtěným způsobem vyhodnotit, a mezi subjektem vyhodnocování. Tento vztah je dán úrovní zjištění nebo nezjištění těchto objektů protivníkem jako prvním stupněm. Zjištění nebo nezjištění se pak děje cestou prozrazení a utajení. Cesty klamu vedou tedy přes plánovitě a záměrně prozrazování a utajování toho, co souvisí s cílem klamu.

Když jsem hovořil o využití nevědomosti v akci, musím vyložit, k čemu využití má směřovat. V podstatě k oslabení možnosti protivníka a k zesílení, znášení našich možností. Klam je tedy prostředkem k realizaci našich možností za příznivějších podmínek než by tomu bylo, kdyby klam neexistoval.

Klam se proto zakládá na strategických, operačních nebo bojových úkolech, kterým vytváří podmínky zdaru. Samo-

účelnost klamu je nesmyslná. Hovoříme-li o klamání jako o záměrném utajování a prozrazování, pak se musíme zeptat, čeho se tato činnost týká. Týká se jen a jen faktů, to znamená objektů, činnosti, dokumentů a podobných konkrétních veličin. Teprve na jejich základě můžeme pokračovat v ocenění souhrnu a docházet ke klamným závěrům o našich možnostech a zámyslu. Prostřednictvím faktů tedy klameme.

Poslední zásadní otázkou je problém mezi klamu. Ptáme se, co všechno si můžeme dovolit, abychom dosáhli klamu. Meze jsou. Jednu určuje cíl klamu, což představuje nedělat nic, co by způsobilo opak nebo odchylku od toho, čeho předpokládáme dosáhnout cílem. Druhá je zcela konkrétní a určují ji znění mezinárodních smluv, které obě strany uzavřely. Jiné hranice nejsou. Především ne v etice. To je ale oblast, na kterou se v této souvislosti nejvíce poukazuje. Nemůžeme vytyčit heslo, že účel světlí prostředky, ale provést analogii s jinými válečnými situacemi. S velkým překvapením zjišťujeme, že to, co obvykle pokládáme za nemorální, s použitím klamu pokládáme za hrdinství nebo aspoň za povinnost. Jeden příklad za všechny: nařídí-li velitel krycím silám bojovat na místě s cílem zachránit daleko větší počet sil a prostředků a krycí síly splní úkol do posledního muže, je to hrdinství. Je-li ale nutné obětovat daleko menší síly a prostředky v zájmu klamu, je to nemorální a cynické. Tolik na vysvětlenou.

Využití základních poznatků pro potřebu klamu

Vše, co protivník zjistí svým průzkumem, jsou jevy. Jejich složitost nebo jednoduchost je různá, různé je i jejich zhodnocení. Postižení jevu a jeho zhodnocení je proto přirozeným východiskem ke klamu. Základní, nejjednodušší a vždy se opakující možnosti jsou tři:

- jisté jevy, které při realizaci určitých podmínek musí nastat;
- nemožné jevy, které při realizaci určitých podmínek nemohou nastat;
- náhodné jevy, které při realizaci určitých podmínek mohou, ale nemusí nastat.

Za zmínku stojí pojem náhodnosti. Náhodnost znamená, že kromě známých podmínek působí při uskutečňování náhodného jevu další podmínky, které se vymykají naší kontrole a nejsou postižitelné. Toto nepostižení, tedy neobrazení skutečnosti, vzniká

- omylem (nepozorností),
- hrubou chybou (malou zkušeností nebo nepřiznivými podmínkami),
- systematickou chybou (soustavně se vyskytuje a závisí na určité příčině).

Podkladem klamu je obsah této charakteristiky. Nebudeme-li totiž znát, že existují určité podmínky nebo budeme-li znát, že existují jiné, nemůžeme dojít k vyhodnocení ve smyslu charakteristiky. Nástrojem takového počínání je utajení určitých podmínek a podvržení jiných podmínek.

Po uskutečnění těchto opatření se vyhodnocení dostane do zcela falešných směrů. Místo jistých jevů dojde k vytváření nemožných jevů, místo náhodných jistých atd. Regulace takové činnosti, záměr vedoucí k námi chcenému špatnému ocenění je určujícím předpokladem klamu. Záměr je formován modelem jevu (činnosti). Model obsahuje všechny kvalitativní a kvantitativní stránky jevu a musí dávat návod k manipulaci ve smyslu klamu, tedy utajení jedné části a podvržení jiných, v modelu neobsažených nebo obsažených, ale nepodstatných stránek.

Základem činnosti pro potřeby klamu je tedy:

- prostá snaha o popření, znesnadnění, neumožnění zákonitého způsobu myšlení nebo funkce smyslu,
- vytváření jevů a prvků zákonitosti pro poznání předstíraných skutečností, přičemž první způsob brání poznat existující a druhý napomáhá „poznat“ neexistující.

Obraz skutečnosti má přitom být

- neúplný (postrádá znalosti o všech částech existujících skutečností),
- nepřesný (disponuje znalostmi jen přibližných hodnot a počtů,
- fiktivní (iluzorní).

Tohoto obrazu můžeme dosahovat postupně, současně nebo kombinovaně. To se děje cestou vzbuzování zdání. A opět jsou zde dvě možnosti. Buď napomáháme uvádět jevy do nereálných souvislostí, nebo zabráňujeme uvádět jevy do reálných souvislostí. V každém případě zjišťování jevů vystupují tou či onou formou na scénu počitky. Při vyhodnocování zjištěného pak vedle nich hraje určující roli abstraktní myšlení. Oblasti počitků můžeme využít pro potřeby klamu podle zná-

mé pravdy, že počítání je subjektivní obraz objektivního světa. Zneužití subjektivního momentu je určující. Celou spojitost s činností smyslových orgánů, nervové soustavy a psychiky lapidárně vyjadřuje věta „smysly nás klamou“.

Na nedokonalosti smyslu se zakládá princip teorie maskování. Funkci smyslu můžeme rozšířit i na nedokonalost průzkumné techniky. Mezi rozlišovací schopností, zobrazitelností, jednoznačností, určitostí a podobných parametrů, kterými nemůže průzkumná technika nikdy opovrhout a neuvažovat je, můžeme využít pro klam stejným způsobem jako mezi fyziologických funkcí ucha, oka atd.

Neúplné, nepřesné a fiktivní zobrazení jevů smysly a technickými zařízeními je tedy prvním stupněm a nástrojem klamu.

V procesu odhalování pravdy a poznávání co nejpřesnějších odrazů skutečnosti figurují určité zákonitosti, kterých můžeme zneužít při porušení nebo podvržení jistých předpokladů a které znemožní platnost těchto zákonitostí.

Poznání je neúplné a neukončené, a proto relativní. To je historicky podmíněná záležitost. Slovo „historicky“ můžeme chápat jednak jako různě dlouhou dobu a jednak v různých místech a různými subjekty poznání. Znamená časové epochu, desítky let, ale i okamžik. Totiž ten okamžik, ve kterém jistý jedinec podle jistých objevů vědy již zná a druhý ještě nezná. Využití tohoto předstihu v čase a místě takovýchto znalostí nebo neznalostí můžeme zaměřit ke klamu.

Poznání obsahuje relativní a absolutní část z hlediska pravdivosti. Je jasné, že čím větší relativnosti dosáhneme, tím dále od skutečnosti se budeme pohybovat. Omezení absolutně pravdivého podílu je tedy další cestou, která vede ke klamu. Starověký Sofokles tvrdil, „že čas vidí vše“.

Tedy i naše omyly. Bohužel i omyly našeho protivníka. Relativnost poznání je zajiště závislá právě na čase. Není nic jednoduššího než protivníkovi tento čas k rozpoznání jeho vlastních omylů nedopřát. I z tohoto hlediska můžeme chápat historičnost poznání a zneužít ji pro potřeby klamu.

Jevy zkoumáme vzhledem ke konkrétním podmínkám. To především vyžaduje nehodnotit fakta podle nějakého obecného klíče formulí, ale přihlížet k právě platné jedinečné situaci a ke správným skutečným vztahům mezi jevy. Největším nepřítelem tohoto požadavku je lpění na zvyku, dogmatismu v myšlení, opomenutí zjistit nebo brát v úvahu to, že se něco změnilo oproti „vždycky“ se vyskytujícími situacím. Tento nepřítel poznání je přítelem klamu. Ná-

pomoc v opomenutích a „přesvědčování“ protivníka o tom, že vše je obvyklé, stejné, a proto je možné dojít k závěrům podle odtažitých „pravd“, je cestou klamu. Úhelným kamenem poznávání je respektování příčinné souvislosti. Tuto podmínku správného postupu je velmi snadné narušit. Jednoduchý vztah příčina — účinek se objevuje zcela výjimečně. Každou příčinu provází řada podnětů a podmínek. Právě ty jsou obvyklým objektem zjišťování a disponovat s nimi jako se skutečnými příčinami je ideálním cílem pro toho, kdo chce, aby došlo k falešným závěrům.

Podněty a podmínky můžeme snadno navodit. Jsou to naše prostředky v zastírání příčinné souvislosti. Těch zbraní používáme tak, že

- zabrahujeme v rozlišení skutečných příčin od podmínek a podnětů,
- předstíráme ztotožnění příčin s podmínkami a podněty,
- utajujeme jiné příčiny, které zdánlivě porušují příčinné souvislosti,
- zabrahujeme poznání určující stránky ve vzájemném působení příčin a následků.

Používáme i zde dvou způsobů — utajení a prozrazení (podvržení). Velmi vědním polem pro klam je zneužití významu nutnosti a nahodilosti. Formou vyjádření této snahy je dezorientační údaj. Ideální případ nastane, když se nám podaří, aby protivník ztotožnil nahodilý jev s nutným nebo předpokládal, že je všechno stejně nutné. Zabránit ocenění jevu jako nutného pak můžeme utajením podmínek, které předpokládají jeho nutný vznik. Fikce v ocenění jevu jako „nutného“ dosáhneme, předstíráme-li jiné podmínky, které „nutný“ jev musí vyvolat.

Vědní pole působnosti skýtá i předpoklad absolutní nahodilosti, její vytržení ze vztahu k něčemu a zároveň opačně — předstírání, že prozrazení se dělo cestou nahodilosti. S nahodilostí můžeme také operovat i v tom, že se snažíme dosáhnout, aby je protivník sice jako nahodilost chápal, ale ocenil v opačném smyslu. To znamená, že tam kde ve skutečnosti urychlují nutný proces, mělo dojít ke konstatování, že jej zpomalí a naopak.

Chyby, které vyplynou z nahodilosti a kterých používáme při jejich začlenění do systému klamu, podléhají několika zákonitostem. Musíme je respektovat a potom jich využít.

Jde o to, že

- náhodné chyby jsou tím četnější, čím jsou menší;
- největší četnost má chyba nulová;
- v praxi nepřekročí chyby určitou mez;

— kladné a záporné stejné velikosti jsou stejně četné.

Tyto čtyři zákony se vztahují na náhodné chyby při měření. My je ovšem můžeme vztáhnout i na každou náhodnou chybu mimo oblast měření (myslím přístroj). Vždyť odhad vzdálenosti, času, velikosti atd. je rovněž svým způsobem měření, i když bez použití přístrojů. Respektování těchto prvků při předstírání činnosti a při jejím vyzrazování je důležitým pomocníkem pro věrohodnost této naší činnosti.

Velmi vědním polem a poměrně snadno dosažitelným je vztah kvality a kvantity. Již ten fakt, že nemožnost zjistit kvalitativně určující znak pro jistou věc zabráni jistotě v označení takové věci za věc samu, je velmi dobrým podkladem klamu. Totéž se týká znaků kvantitativní určitosti, vztahu mezi kvalitou a kvantitou, zveřejnění skrytých změn, „urychlení“ nebo „zpomalení“ skoku ve vývoji jevů. Typicky filosofické kategorie nejsou ani zdaleka tak obtížné a složité nahraditelné vojenskou terminologií, jak by se na první pohled zdálo. Jestliže hned na začátku byl vytvořen model klamné činnosti [objektu] ve vyčerpávající podobě, a to by pro vojenského odborníka neměl být problém, pak nemůžeme hovořit o žádných obtížích při dosazení filosofických principů do tohoto modelu a při jejich ztotožnění s vojenskými pojmy a vztahy. Každý solidně pracující zpravodajec musí mít přehled o příznacích objektů a činnosti, které chce zjišťovat. Musí vědět, čím se bude objekt projevoval, aby právě tyto projevy mohl průzkumem postihnout. A to je onen potřebný model, rozčleněná podstata v jednotlivé jevy, vytyčení vztahů těchto jevů, příčin a následků, souvislostí s jinými jevy atd. To co činí zpravodajec pro potřeby poznávání nepřitele, musí činit orgán klamu pro potřeby oklamání nepřitele o vlastní činnosti.

Konečně posledním vyjmenovaným příkladem pro potřeby klamu je problém vývoje. Víme, že na změně, rozdílu se pozná vývoj. Nechceme-li, aby vývoj byl poznán, zastřešíme změnu, utajíme rozdíly. Chceme-li naopak, aby vývoj byl poznán, ale vývoj fiktivní, postaráme se o podvrh řady změn a škál rozdílů oproti pravé situaci. Všechno však musí být věrohodné, plánovitě a podle modelu.

Úvahy, které jsem dosud uvedl, předpokládají samozřejmě, že se budou dít na odpovídající úrovni logiky. Logika sama je jen naukou o logickém odvozování: jejím úkolem je vysvětlit, kdy můžeme říci, že z nějakých vět plyne nová věta. Toto odvozování zkoumá jako proces, záviselý

na formách zbavených konkrétnosti. Přesto i pomocí logiky lze navodit situaci výhodnou pro klam. Jsou to ty oblasti, které předpokládají možnost logických chyb.

Nejčastější a ve zpravodajské práci nejpříčtější chybou je chyba rychlého zobecnění. Vyskytne se totiž vždy tehdy, kdy máme zobecňovat bez nutného počtu podstatných zvláštností. To je ovšem typický případ zpravodajské práce. V ní je vždycky nedostatek podkladů i času. Jde jen o to, aby nedostatek tvořily podstatné údaje a ohroza z prodlení byla určujícím momentem nutnosti rychlého (zbrklého) hodnocení. Cesta, kterou zde volíme, je cesta utajování, dezorientace, nepřesnosti, neúplnosti a lživosti podkladů předkládaných protivníkovi.

Další velmi svůdnou a osidnou oblastí je využívání analogií. Obecně víme, že shodují-li se dva jevy v jistém počtu znaků, budou se shodovat i v některých jiných znacích. Protože je to obecně známé (jak nám, tak nepříteli) můžeme využít tohoto faktu a na základě dvou modelů zcela rozdílné činnosti prozrazovat jen ty znaky, které umožní jiný výklad než skutečnost vyžaduje. Je to opět otázka použití kvalitativně a kvantitativně určujících znaků, správněji řečeno jejich nepoužití, utajení a předvedení znaků jiných, také náhodou shodných pro oba modely. Můžeme ovšem postupovat opačně a předstírat „prozrazení“ znaků určujících.

Poněkud mimo oblast logiky, ale přece jen ne zcela vzdálené, stojí používání předpovědí podle tzv. trvalých tendencí. Předpokládáme totiž, že dlouhodobý vývoj se nebude měnit proti svému smyslu, nebo že se nezastaví, zpomalí či zrychlí. Tohoto předpokládání je nutné využít a vnutit je nepříteli jako fakt. Opět cestou

utajení toho, co by s tím bylo v rozporu, a nahráním toho, co fakt potvrzuje.

Velmi jemnou a vysoce uvážlivou použitelnou metodou klamání je využití některých poznatků z tzv. psychoanalýzy. Předně musíme vědět, zda protivník tuto oblast vůbec uznává a můžeme tedy očekávat, že s jejími pojmy bude pracovat a vykládat je. Některé armády uvažují o možnosti takové aplikace, jiné pokládají snahu o to za ztrátu času. Jaké jsou to snahy?

Jsou to snahy pomocí tzv. „chybných výkonů“ předstírat naše pravé úmysly. Klasikové psychoanalýzy se domnívají, že obyčejné přehánění, přepsání, chybné čtení atd. vyskytující se v praxi denního života, nejsou věci náhody. Zkoumají je nejen z hlediska prosté psychologie (totiž vzhledem k okolnostem, za kterých vznikly), ale z hlediska příčin jejich vzniku. Odmítají uznat, že vysvětlení psychologie jako je třeba únavy, strach, rozčilení je skutečnou příčinou, ale to spatřují někde jinde. Tyto momenty prohlašují jen za ulehčení mechanismu chybného výkonu. Chybný výkon vykládají jako střetnutí dvou úmyslů: úmyslu k němuž dala souhlas naše vůle a úmyslu, který v daném okamžiku si neuvědomujeme a jenž se projevuje právě jako přehánění. Klasickým případem je: Na začátku schůze zahajuje předseda jednání slovy „a proto pokládám schůzi za skončenou.“

Výklad chybného výroku nespátřujeme v pouhém přehánění na základě nervozity, ale v tom, že předsedovi je schůze nemilá a myslí na to, aby už skončila. Přikládáme-li tomuto způsobu výkladu víru nebo ne, je lhostejné. Důležité je to, že v některých armádách psychoanalytická křéda uznávají a bylo by chybou jich nevyužít pro potřeby klamu.

Organizátoři klamání

Skupina osob, která se zabývá řízením a uskutečňováním klamně činnosti, tvoří vzájemně se doplňující kolektiv. Doplňování však předpokládá vedoucí motiv činnosti, jehož uskutečnění se děje různými formami, s různou intenzitou a dosahem. Forma, dosah a intenzita jsou doménou více specializovanou, zatímco vedoucí motiv je podstatou, zásadním vyjádřením realizace cíle klamu.

Podle těchto pojmů lze výrazně odlišit možnosti a poslání jednotlivých členů kolektivu. Cíl klamání je záležitost, kterou stanoví a formuluje velení. Doslova vzato nemá cíl klamu a orgány klamu žádnou spojitost, totiž orgán klamu jej neovlivní.

Na základě stanoveného cíle klamu je nutné zvolit možné faktory klamu, které odpovídají situaci. Je to určení veličin — typu počtu sil, velikost času, prostor — a v nich jednotlivých projevů, kterými se realizují v činnosti vojsk.

Tento úkol připadá vedoucímu kolektivu. Může jej určit po konsultacích s ostatními členy, ale základní myšlenku dá vedoucí.

Kolektiv na tomto určení podkladů pro základní myšlenku může postupovat dvojím způsobem. Buď na základě obecnějších zásad přijdou se svými návrhy specialisté — psycholog, matematik, filosof a jejich koncepce se pak realizuje v čin-

nosti druhů vojsk a vojenských specialistů, nebo naopak obecné zásady navrhnou právě tito a jejich realizaci co do forem rozpracují psycholog, matematik či filozof.

V každém případě je nutné zachovat tento postup:

1. Vztít za základ činnost cíl klamu.
2. Vedoucí skupiny určí faktory, se kterými se bude operovat.
3. „Nevojenští“ specialisté určí obecné možnosti realizace v činnosti vojsk, nebo vojenští specialisté určí obecné zásady činnosti vojsk.
4. Vojenští specialisté rozpracují úkoly pro vojska, nebo „nevojenští“ specialisté rozpracují projevy činnosti vojsk.
5. Pod řízením vedoucího je kolektivně vypracován plán buď podle možnosti 3 nebo 4.

Skupinu organizátorů klamu tedy dělíme vždy na vedoucího a dvě další podskupiny.

V první podskupině by měli být:

- vševojskoví důstojníci,
- zpravodajci,
- důstojníci druhů vojsk,
- specialisté pro maskování,
- specialisté utajeného velení,
- orgány kontrarozvědky.

Postup a periodizace řízení a uskutečňování klamu

Vedoucí myšlenkou je to, že klam musí být založen na strategických, operačních nebo bojových úkolech, kterým vytváří podmínky zradu. Vzhledem k této skutečnosti stanovíme i cíl klamu. Vycházíme-li tedy z toho, že boj je střetnutí dvou sestav (stran, sil), pak zároveň víme i to, že úkoly, které máme bojem plnit, musí být v souladu s možnostmi jedné i druhé strany. Ideální je příklad, kdy naše možnosti jsou větší než možnosti druhé strany. To znamená, že máme více sil, kvalitnějších sil, více času, větší zkušenosti v řízení atd. To však nebývá pravidlem a přece musíme boj přijmout. Proto musíme tyto základní vztahy (poměry) příslušně upravit v tom směru, aby hovořily v náš prospěch. Typická je snaha o úpravu poměru sil zničením nás převažující části sil protivníka. Druhý způsob je vytvoření podmínek, aby protivník nemohl použít tyto převažující síly co do času, tedy získat předstih a postupný boj s částmi protivníka. Třetí je překvapivá volba prostoru bojové činnosti. Všechno se tedy opět týká oněch tří složek, které tvoří střetnutí: síly, čas, prostor.

V druhé by měli být:

- matematik,
- filozof,
- psycholog,
- další specialisté.

Rozsah skupin a podskupin není možné předpisovat. Uvádím jen jednu možnost jejího složení, přičemž počty mohou být zdaleka jiné. Vždy to ovšem bude organizovaná skupina, ve které pod řízením vedoucího specialisty pro klam budou pracovat vojáci i nevojáci. Přesněji řečeno: vojenské i nevojenské profese. Je také možné spojit jednotlivé funkce v jednu osobu, pokud to zaručí její znalosti.

Na nižších úrovních je samozřejmě, že skupina jako taková nebude trvalá, předepsaná a organizačně systemizovaná její funkci přezve dočasně utvořený kolektiv pro tu kterou akci klamu. Ve vyšších státech je však účelné a na operačním stupni již nutné, aby organizování klamu řídili systemizovaní důstojníci k tomu účelu kvalifikovaní. V této souvislosti připomínám, že mimo akce klamu probíhá zcela nezávisle a trvale maskovací činnost na všech stupních, dále utajení velení rovněž na všech stupních a další opatření směřující k organizovanému životu vojsk. Co z toho souboru využijeme pro potřeby klamu je věc jiná, činnost složitější a řízená zcela samostatně. Tyto záležitosti nemůžeme směšovat.

Zničení, nevhodné použití a volba výhodného prostoru nejsou však jedinými způsoby jak vytvořit podmínky zradu. Stejněho výsledku můžeme dosáhnout klamem. Aniž bychom tedy ničili, zabraňovali ve včasné použití či působili v nám výhodném prostoru, můžeme dosáhnout stejného výsledného efektu klamem. Mimoto i pro výše uvedenou činnost někdy právě používáme klamu, aby vůbec k ní mohlo dojít.

Co je proto v dané situaci pro nás nejvýhodnější, co musíme odstranit a vytvořit si podmínky hovořící v náš prospěch, ví nejlépe velení, které jediné má globální přehled. Tím přehledem rozumíme nejen disponovat obrazem nepřítele a jeho možnosti, ale i znalostí strany vlastní. Vzhledem k těmto poznatkům pak stanovíme cíl klamu.

Ukázal jsem podstatné úkoly klamu. Bude nyní vhodné zobrazit tyto vazby a postup v celém komplexu.

Celkem se na této činnosti různým způsobem podílí sedm veličin. Jsou to:

1. Velení.
2. Zpravodajec.

3. Organizátoři klamu (speciální orgány klamu).

4. Nepřítel.

5. Speciální síly a prostředky klamu (uskutečňující klamnou činnost).

6. Vlastní vojska vyčleněnými silami a prostředky pro potřeby klamu.

7. Plán klamně činnosti.

Postup znázorňuje schéma 1.

Pokračování probíhá analogicky podle rozsahu, délky a intenzity klamání v závislosti na reakci protivníka. Nikdy však nesmíme opomenout tyto zásady:

1. Orgány klamu mohou v mezích klamu navrhnout a naplánovat jakákoli opa-

tření, ale k jejich uskutečnění dojde až se souhlasem velení.

2. Iniciativa orgánů klamu, speciálních prostředků klamu nebo vyčleněných polních vojsk je při jeho uskutečňování naprosto nepřipustná.

3. Kontinuita opatření musí být zachována i za předpokladu jistoty, že nepřítel byl již oklamán.

4. Plán klamně činnosti je dokumentem nejvyššího stupně tajnosti.

5. Jen ve zcela výjimečných případech můžeme připustit, aby vykonavatel sám věděl, že uskutečňuje faktickou klamnou činnost.

Úloha zpravodajce

Funkce zpravodajce ovlivňuje řízení a uskutečňování klamně činnosti přímo a zprostředkovaně. Zprostředkovaně v samém počátku tím, že poskytuje podklady o nepříteli, které tvoří základ rozhodnutí o nutnosti nebo vhodnosti klamu. Toto rozhodnutí přísluší velení. Celá tato činnost probíhá mimo vlastní pole působnosti klamu, mimo orgány a prostředky klamu. Zpravodajec tím, že poskytne velení tak či onak přesný obraz o nepříteli, ovlivní rozhodnutí o potřebě nebo nepotřebě klamu.

To je první, zprostředkovaný vliv.

Obsáhlejší a podrobnější je souhrn vlivů přímých, kterými vstupuje zpravodajec do chodu funkce řízení a uskutečňování klamu. Z tohoto důvodu je proto vhodné a na nejvyšších stupních nutné, aby zpravodajec byl bezprostředním účastníkem, členem skupiny, která klam řídí, a mimoto se sám na klamu i podílel.

Souhrn těchto vlivů tvoří podklady, které zpravodajec pro klam poskytuje. Jsou to:

— profily osob funkcionářů nepřítele, kteří vyhodnocují a rozhodují,

— údaje pro stanovení základních, výchozích předpokladů pro klam, shrnutě řečeno zjištění faktů, které o naší straně nepřítel pravděpodobně zná,

— údaje o reanci nepřítele na náš klam,

— některé formy a způsoby potvrzení, zejména zaručení toho, že to co se má nepřítel dovědět, se vůbec může dovědět a pak se to skutečně doví,

— přímá účast na prozrazování.

Zpravodajec mimo dodání faktů o nepříteli plní hlavní úlohu v tom, že je jakýmsi prostředníkem, ručitelem styku mezi námi a protivníkem. Toho dosahuje jednak tím, že dokáže předpovídat, správně předpokládat, vytypovat to, co bezpro-

středně průzkum nemůže zjistit. Při vysvětlení cíle klamu jsem upozornil na nutnost znalosti protivníkovy myšlenky a opatření, která činí na základě naší zorganizovaných aktů s cílem klamat. Jedním slovem na reanci skutečnou nebo velmi pravděpodobnou. Bez její znalosti ztrácí snaha o klam smysl. Jediný, kdo tuto znalost může neobsáhlěji a pravdě nejbližší získat, je zpravodajec.

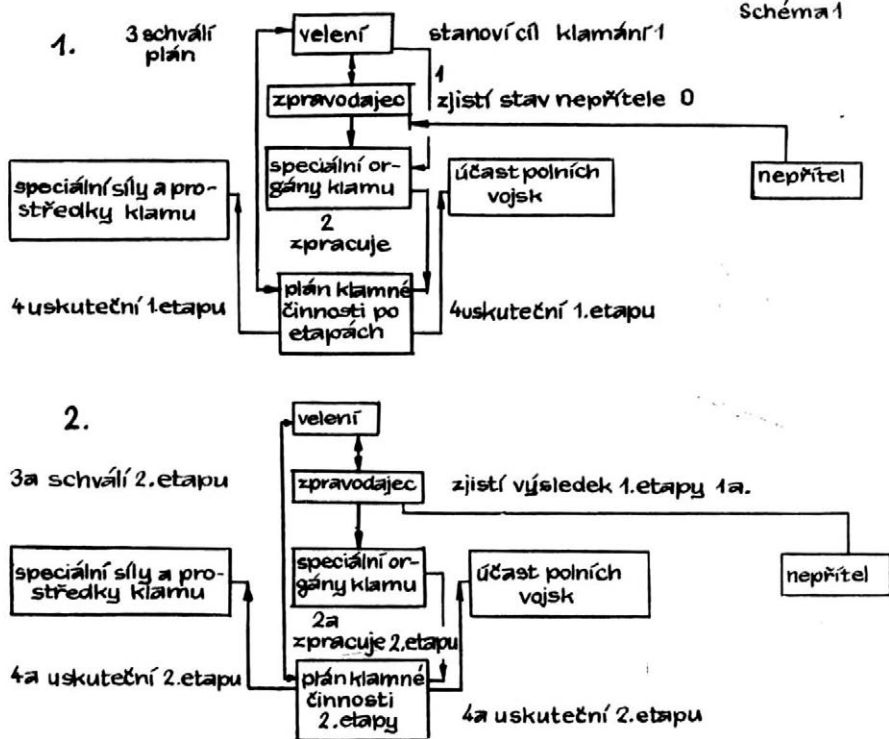
Vedle skutečného protivníka, se kterým soupeříme, je zpravodajec jakýmsi jeho zástupcem v našich představách a plánech. Je to tedy funkce nanejvýš důležitá a nepostradatelná. Při veškeré své práci v tomto směru, tedy při zjištění skutečné nebo pravděpodobné reance nepřítele musí zpravodajec zásadně vycházet z předpokladu, že z toho co nepřítel o nás zná se nedá posoudit kolik nezná. Bude-li se řídit touto pravdou, nemůže dojít nikdy k tomu, že dodá vlastním potřebám klamu omylné a nesprávné podklady.

Vždycky je výhodnější činit vzhledem k úzkým podkladům přiměřená opatření, která ale jsou úměrná, a proto i uskutečnitelná ve smyslu našich záměrů, než vycházet z množství obsáhlých, ale chybných faktů.

Pravdivost takových podkladů je nejlépe zaručena tehdy, jsou-li získány přímo, to je od osob. Žádná technika nebo zprostředkování přes další a další zdroje samo o sobě není věrohodné. Již Herakleitos z Efesu tvrdil, že „oči jsou přesnější svědkové než uši“. Toto prohlášení můžeme směle označit jako zlaté pravidlo zpravodajství.

S funkcí zpravodajce souvisí úzce i funkce kontrarozvědky. V jistém směru doplňuje obraz našich znalostí o představách, které si o nás činí protivník, a v jistém směru, což je zejména důležité, zpro-

Schéma 1

středkuje styk mezi námi a protivníkem. Tyto možnosti jsou realizovatelné prostředky a metodami, kterých používá v plnění svého poslání kontrarozvědka jako orgán.

Pro potřeby klamu je výhodné, aby obě funkce, totiž výzvědná a protivýzvědná,

samy mezi sebou vytvářely soulad a teprve po jeho ujasnění a zjednáni vstupovaly do komplexu řízení a uskutečňování klamu. Spojitost těchto činností může nabýt forem jednoho orgánu nebo úzké součinnosti orgánů dvou.

Předpoklad způsobu a obsahu protivníkovy myšlení

Klam je založen na akci a reakci. Předpokladem úspěchu je, aby naše akce protivník zjistil a vyhodnotil podle našeho záměru a dále, abychom my pak zjistili jeho reakci. Protivníkovi musíme umožnit zjistit naši akci a zároveň její věrohodnost, sami pak musíme dosáhnout znalosti jeho reakce.

Velmi důležitým činitelem je však hypotéza způsobu a obsahu protivníkovy myšlení. Totiž znalost toho, jak bude uvažovat. Na tom, jak bude uvažovat, je založen klam. Zatímco jeho reakci na zjištěné okolnosti můžeme poznat na základě jím uskutečněných konkrétních opatření naším průzkumem, pak výchozí bod, totiž způsob

a obsah jeho uvažování, zjistit přesně nemůžeme a musíme se spokojit jen s hypotézou. Ta bude tím přesnější, čím více podkladů o osobě a okolnostech, v nichž pracuje, předem shromáždíme.

Osobou, o kterou nám jde, je velitel druhé strany. Je jí ale i zpravodajec druhé strany a mimo ně i příslušníci štábu a velitelství, v němž oba dva pracují. Podkladem předpokladu myšlení osoby jsou duševní vlastnosti. Ideální podklad pro vyčerpávající usuzování, jak bude osoba myslet na základě svých duševních vlastností, je však velmi těžko dostupný.

Vzpomeneme-li, jaké potíže nám činí, máme-li popsat svého spolupracovníka,

s nímž často žijeme dlouhá léta a známe ho z denního styku a z množství jeho projevů, tím spíše pochopíme, že charakterizovat osobu nám tak vzdálenou jako je nepřátelský velitel nebo zpravodajec bude tímto způsobem velmi obtížné. Přesto však nemůžeme upustit od snahy takovou charakteristiku všemi cestami získávat a doplňovat.

Mimo ní, ale spolu s ní, je vhodné mít přehled o dalších kritériích, které charakterizují osobu. Předně je to vzdělání. Osvědčení o úrovni projevů vzdělání nepřátelského velitele je však naštěstí v podmínkách vojenského nebo válečného života poměrně snadno postižitelné. Průzkumné argumenty mohou dodat nejen zápisy válečných deníků, ale i zkušenosti našich velitelů, které mají s veliteli druhé strany.

Dalším podstatným rysem, který charakterizuje duševní život osoby, je jeho podmíněnost prostředím, ve kterém se vyvíjí a vyvíjí.

Poslední okolnost, která souvisí s pravděpodobným oceněním je apercepce, tj. všeobecný obsah duševního života. Ten může být trvalého nebo okamžitého zaměření i obojí: zejména druhý případ ovlivňuje vliv okolí na uvažování osoby.

Podle stavu úplnosti a věrohodnosti těchto veličin, které charakterizují duševní život člověka, můžeme pak předpokládat nejen jak bude uvažovat, ale i stupeň pravdivosti tohoto uvažování.

Úspěšných ocenění můžeme v praxi dosáhnout za mnohem jednodušších okolností. Válečná historie zná mnoho případů, kdy ocenění nepřátelského velitele bylo stručné např.:

- je to starý lišák, který na svůj průzkum málo spoléhá a bude se řídit běžnou logikou,

- je to rutinér a nikdy nepostupuje podle příliš složitých úvah,

- udělá to, co mu nařídí vyšší, a ti na nějaké duchaplnosti nejsou,

- neudělá nic, co by mu přidávalo práci,

- co nařídí, to prosadí, a na oběti nehledí, jako omyly ponesou ti dole.

Takových charakteristik známe řadu a nemůžeme tvrdit, že by vždycky selhaly. Nemůžeme ovšem tvrdit, že vždycky selhaly.

Celou záležitost připomínám proto, že skutečně bude velmi svízelné vždy mít onen vyčerpávající ideální podklad o protivníkovi, podle něhož by psycholog mohl s velkou pravděpodobností ukázat, jak se myšlení nás zajímající osoby bude vyvíjet. Nejlepší radou, při nedostatku uvedených podkladů, je řídit se předpokladem, že ne-

přátelský velitel (zpravodajec) bude usuzovat:

- podle zásad formální logiky,
- v rámci zvyklostí příslušné armády,
- pod vlivem výrazných nacionálních charakterových rysů.

Pokládám za vhodné poukázat na myšlenku, která vystihuje význam subjektu vyhodnocení našich klamných opatření nad jiné výstižně. Totiž to, že vliv rozhodujícího činitele ve vojenské hierarchii nám může vydatnou měrou posloužit, podaří-li se oklamat právě jeho.

Schopenhauer kdysi řekl: „Neexistuje nesmysl, který by zprvu vstípen jenom třem osobám, by se nemohl stát všeobecným přesvědčením.“ Dosáhnout tohoto stavu by bylo zajisté nejvýhodnější.

Spokojíme se však i s první částí, totiž se „vstípením nesmyslu“ a nemusí to být třem nebo více osobám. Stačí, když to bude osoba nepovolnější, rozhodující ve vojenské podřízenosti. Nezáleží pak na tom, co si budou myslet její podřízení, ale na tom, co nařídí, aby vykonal.

Velmi účelné je dosáhnout toho, aby vzhledem k nedostatku jasných a jednoznačných zpráv, jejich nevěrohodnosti a roztržitosti, odvrhl protivník při svém hodnocení všechny metody opěné o nějaký systém, či dokonce vědecký základ, a spoléhat buď na svoji intuici, nebo na tzv. „zdravý lidský rozum“. To se stává velmi často a dokonce v tomto směru poskytoval rady i takový odborník, jakým bezesporu byl Clausewitz. Uváděl totiž jako pokyny tyto formulace:

- „talent a genius jedná mimo zákony a teorie se stává protikladem skutečnosti...“

- „úlohou velitele je být jako skála o níž se vlny tříští...“

Je jen přáním, aby právě takto při vyhodnocení námi předložených podkladů protivník postupoval, navzdory názorům, které se opírají o ony teorie a byl přitom jako skála pevný.

Intuice, o kterou se pak musí opřít, skýtá velkou pravděpodobnost, že udělá kardinální chybu. Použije-li zdravého lidského rozumu, pak to bude rovněž výhodné. To není totiž nic jiného, než způsob myšlení některé doby a některých vrstev společnosti a skrývá v sobě všechny předsudky této doby a těchto vrstev. Tyto předsudky obvykle známe a můžeme jich využít, přesněji řečeno — předvídat jejich vliv na zhodnocení. Toho můžeme použít již při tvorbě ideje klamu a pak později i v prognóze hodnocení určitých jevů.

(Pokračování v příštím čísle)

Plukovník gšt. ing. Zdeněk Šik

Obnovení bojeschopnosti a přechod do útoku po prvním hromadném úderu nepřítele

Až do roku 1960 byla strategická koncepce všeobecné raketové jaderné války prakticky jedinou, se kterou USA počítaly v případě ozbrojeného konfliktu se socialistickým táborem. Bez ohledu na reálnost této koncepce (její pochybnost uznávají i sami tvůrci koncepce), jsou přijatá opatření ze strany NATO stále velmi vážnou hrozbou.

Přípravy na možnou válku musíme proto z naší strany především zaměřit na tuto nejnebezpečnější variantu, která klade též nejvyšší požadavky na připravenost a bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Výsledky prvního hromadného úderu budou záviset na počtu a mohutnosti použitých jaderných náplní, odolnosti protijaderné obrany, správnosti funkce PVO, systému včasného varování, rozptýlení vojsk, jejich morálně politickém a psychologickém stavu, pevnosti velení atd. Vzhledem k mnoha neznámým veličinám, které určují dosažené výsledky úderu, můžeme jen teoreticky předvídat všechny důsledky takového hromadného úderu. U vojsk budou ztráty různého rozsahu, od krátkodobého vyřazení z bojové činnosti až do úplné ztráty bojeschopnosti. Současně vzniknou rozsáhlé prostory rozvalin, zbořenin, závalů, požárů a zátop, pásma silného radioaktivního zamoření, které znemožní pokračovat v předem plánované bojové činnosti. Při současném stavu relativní „rovnováhy“ jaderných sil a možností odhalení příprav k jejich použití u obou stran i stále se zdokonalujícím systému protiraketové a protivzdušné obrany, může na obou stranách dojít v průměru ke stejným ztrátám. Část sil si zachová svoji bojeschopnost, část bude úplně vyřazena a většina bude potřebovat určitý čas k obnově narušené bojeschopnosti.

Nemůžeme spoléhat na to, že opatření k obnovení narušené bojeschopnosti budeme přijímat až na základě konkrétní situace, aniž bychom se na tuto čin-

nost připravili již v míru. Po prvních jaderných úderech mohou být velitelé a štáby postaveni do neočekávaných situací, budou chybět návody jednání a může vzniknout panika a chaos. A přitom zpravidla nebude plně fungovat systém velení, mnoho velitelských stanovišť bude vyřazeno a nebo bez jakýchkoliv informací a možností velet.

Podle poznatků ze cvičení Sovětské armády bylo třeba jen na sběr a vyhodnocení informací o vzniklé situaci po prvním hromadném jaderném úderu nepřítele, který zahájil po krátkém vedení boje (u nás jen konvenčními prostředky), na stupni armáda do 8 hodin a na stupni frontu do 10 hodin času. Je proto plně opodstatněný názor, že na některých úsecích fronty případně i na celých operačních směrech nemusí po několik hodin (někdy jeden až dva dny) vůbec dojít k dalším organizovaným bojovým činnostem ve větším rozsahu. Platí zde zásada, že naději na úspěch bude mít ta strana, která dokáže rychleji obnovit své síly po prvních jaderných úderech, bude schopna udržet si iniciativu v jednání a vnutit nepříteli svoji vůli rychlým přechodem k organizované aktivní bojové činnosti s maximem svých bojeschopných sil.

Útvary a svazky, které ztratily 60–70 % sil, nebudou schopny zahájit bojovou činnost nebo v ní pokračovat. Podle tvrzení některých západních vojenských teoretiků může dojít již při 40–50% ztrátách k úplné demoralizaci jednotky zejména v důsledku psychologického šoku a dočasného oslepení. V každém případě je velmi pravděpodobné a reálné počítat s tím, že k zahájení organizované aktivní bojové činnosti bude třeba uskutečnit u napadených vojsk řadu opatření, která si vyžádají určitý čas a v souhrnu představují obnovení narušené bojeschopnosti.

OBNOVENÍ NARUŠENÉ BOJESCHOPNOSTI

Pojem obnovení bojeschopnosti vojsk není ve vojenské terminologii nový — je uveden i v našich řádech a předpisech. Jeho obsah, cíle a úkoly však nejsou přesně a jednoznačně definovány a všeobecně se zaměřují obsahem, uvedeným v bojových řádech pod pojmem odstraňování následků ničení ZHN nepřítel. Toto odstraňování následků nezahrnuje veškerou činnost k obnovení narušené bojeschopnosti. Tuto problematiku si v praxi velitelé a štáby podstatně zužují a zjednodušují.

Kritériem obnovené narušené bojeschopnosti by měl být takový stav, kdy útvar nebo svazek je schopen převzít bojový úkol a po nezbytně nutné době po vydání vlastních rozkazů přistoupit k jeho plnění.

Jako první bod opatření k odstranění následků napadení uvádí bojový řád obnovení narušeného velení. V praxi však vojska toto opatření chápou převážně jako obnovení spojitosti systému, což je jen součást (i když podstatná, ale ne jediná) opatření k obnovení narušeného velení.

V důsledku ničivých účinků jaderných výbuchů budou nejen zničeny spojitostní uzly a rozvrácen celý systém spojení, ale rozvrácen celý systém velení. Bude zničena část velitelských stanovišť všech stupňů, část jednotek, útvarů a svazků bude bez jakéhokoliv velení. Štáby nebudou mít informace a přehled o vzniklé situaci, může dojít k vzájemnému promíchání organických celků a nemožnosti zabezpečit znovu velení obnovou dřívějšího systému. Podle všeobecně platných zásad volby cílů pro jaderné údery patří velitelská stanoviště, centra řízení a navádění i spojitostní uzly k cílům prvního pořadí. Proto musíme počítat i s jejich ničením, nebo dočasným vyřazením.

Obnovení celého systému velení bude záviset nejen na rozsahu ztrát, ale i na možnostech včasného získání informací a přehledu o celkové situaci, možnostech nahrazení ztrát nejen spojovacími prostředky, ale i velitelských orgánů různých stupňů (převzetím nižším stupněm, nebo velením „přes instanci“) apod. Obnovit velení tedy znamená (nejen obnovit spojení) vytvořit podmínky, aby rozkazy a nařízení pronikaly až do nejnižších stupňů tj. k vykonavatelům. Štábu armády nestačí proto obnovit velení ke štábu svazku, jestliže tento nemá možnost velet svým podřízeným, nemá přehled o situaci a není proto schopen rozkazy realizovat.

O obnoveném velení můžeme hovořit až tehdy, kdy daný stupeň získal potřebné informace, vyhodnotil stav, má možnost vydávat rozkazy podřízeným a má záruku, že jeho rozkazy dále rozpracují a dovedou až k vykonavatelům. To vyžaduje nejen obnovit spojení, ale vyřešit celou organizační strukturu velitelských stupňů, nahradit vyřazené, nebo předat velení za vyřazené nejbližším nižším. V případech potřeby i velet přímo s vynecháním vyřazeného stupně, nebo změnit podřízenost jednotek a útvarů.

Rozhodně obnovení spojení bychom měli chápat jako první bod obsahu činností k obnovení narušené bojeschopnosti.

Pokud se týče opatření k vlastnímu odstranění následků — jak je uvádějí bojové řády — tyto jsou poměrně nejvíce propracované a procvičované ve štábech i u vojsk. Opomíjejí však jednu z rozhodujících otázek a to odstranění následků psychologického vlivu jaderných úderů na člověka. Hromadné psychologické a tím i morální ochromení může zasáhnout nejen civilní obyvatelstvo, ale i vojska a může vzniknout panika. Jak těmto účinkům čelit je prozatím oblast celkem velmi málo prozkoumaná, stejně tak nevíme dobře, jaká volit opatření k obnovení psychologické a morální pevnosti vojsk. Značné viditelné ztráty, spojené s obavami před neviditelným radioaktivním zářením, mohou vyvolat u většiny osob vysoké nervové napětí, strach a neschopnost ihned reagovat na rozkazy psychicky silnějších jednotlivců.

Určitý obraz mohou dát analýzy situací, které vznikají při velkých zemětřeseních v obydlených místech v poslední době. Vědecké studium této problematiky a příprava vojsk již v míru na zvýšení odolnosti v tomto směru budou však nezbytné. Stejně tak opomíjení a nerespektování nutnosti odstranit následky psychologického šoku po prvních jaderných úderech nepříteli by bylo zavíracím očí před skutečností, která by vedla k nedozírným následkům.

Opatření, uvedená v našich řádech pod pojmem odstranění následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelům, po doplnění a zdůraznění opatření k odstranění psychologických následků, by měla tvořit druhou oblast činností, která jsou nutná k obnovení narušené bojeschopnosti.

Po odstranění následků napadení bychom podle zkušeností z našich štábů měli dosáhnout obnovení narušené bojeschopnosti. To však může platit jen v některých případech (spíše výjimečných) při nepodstatných ztrátách na lidech, bojové technice a materiálu všeho druhu a to ještě ne u všech druhů vojsk.

Rozsah ztrát může být různý. Neorganické skupiny bez velení ani po hygienické očištění a deaktivaci nebudou bojeschopné, dokud nevytvoříme organické celky, nedoplníme je a nezabezpečíme běžné opravy techniky. U vojsk se složitou technikou, je-li vyřazeno třeba jen dílčí zařízení nebo několik specialistů, za které není v útvaru náhrada, není celá část bojeschopná. Vždyť i běžné

opravy techniky, prověrky její funkční činnosti apod. můžeme dokončit až po dezaktivaci.

V žádném případě nemůžeme považovat jednotku, útvar nebo svazek za bojeschopný již od okamžiku ukončení speciální očišty a dezaktivace, protože nebude schopen ihned plnit bojový úkol.

Jsou zde ještě další opatření, která spadají do obsahu činností nutných k obnovení narušené bojeschopnosti. Půjde o činnost po ukončení odstraňování následků napadení do zahájení bojové činnosti. Jsou to opatření, která bezprostředně s odstraňováním následků nesouvisí, ale k obnovení bojeschopnosti jsou nezbytně nutná. Patří sem běžné opravy techniky na místě a její funkční přezkoušení, doplnění nejnutnější zničené techniky, materiálu všeho druhu (zejména municie a PHM), doplnění specialisty a nové organizační učlenění (vytvoření smíšených oddílů) apod.

Rozsah těchto opatření bude různý, ale v každém případě nutný a vyžádá si určitý čas. Celou tuto činnost můžeme zahrnout do oblasti přípravy a dosažení pohotovosti k plnění bojového úkolu.

Jak je vidět, můžeme stanovit obsah pojmu obnovení narušené bojeschopnosti:

1. obnovení narušeného systému velení;
2. odstranění následků použití zbraní hromadného ničení nepřitelem;
3. příprava a dosažení pohotovosti k plnění bojového úkolu.

Jednotlivé oblasti činností se mohou vzájemně časově prolínat (nemusí být jednoznačně odděleny).

PŘECHOD ARMÁDY K ÚTOČNÉ OPERACI BOJESCHOPNÝMI SILAMI PO PRVNÍM HROMADNÉM JADERNÉM ÚDERU NEPŘÍTELE

Již v úvodu jsem psal, že příští válka může být již od počátku vedena jako jaderná a zahájena hromadnými údery obou stran. Možnosti včasného odhalení příprav k takové válce dovolují předpokládat, že první hromadné jaderné údery obou stran budou probíhat prakticky současně. Technické možnosti nosičů jaderných náloží (rakety a letectvo) a snaha po maximálním utajení zahájení úderů ukazují, že bude pravděpodobnější ta varianta, kdy odpálení raket bude časově sladěno s hromadným vzletem letectva. Tím způsobem údery letectva budou následovat až po úderech raket. Pravděpodobný nepřítel má početně větší část nosičů letadel, než raket operačního dosahu. Můžeme předpokládat, že pevná a dobře organizovaná PVO bude schopna zničit část jeho nosičů ještě před zahájením úderu.

Přesto může prvosledová armáda utrpět značné ztráty a podstatně se snížit její bojeschopnost, proto nebude schopna ihned přejít všemi silami k plnění předem plánovaných úkolů v rámci útočné operace. Možné důsledky hromadných jaderných úderů závisí na mnoha činitelích, ale za nejpravděpodobnější můžeme brát takovou variantu, že část sil armády si zachová svoji bojeschopnost, část nebude bojeschopná a část bude potřebovat určitý čas k obnovení bojeschopnosti.

Po vyhodnocení vzniklé situace musí tedy štáb armády některým svazkům úkoly upravit nebo úplně změnit, ve zvlášť složitých situacích (po velkých ztrátách) přejít dočasně do obrany a zplánovat nově přechod k útočné operaci až po obnovení bojeschopnosti vojsk a jejich doplnění.

Analogická situace může vzniknout i po prvním hromadném jaderném úderu v průběhu útočné operace, vedené do té doby jen konvenčními prostředky. Vzhledem k možností použít v tomto hromadném úderu i taktické jaderné zbraně, zvýší se značně pravděpodobnost ztrát zejména u prvosledových svazků a útvarů. Přitom pravděpodobný nepřítel má v taktických prostředcích převahu, proto může vzniknout ještě složitější situace, než po prvním hromadném úderu na začátku války. I v tomto případě bude nutné po vyhodnocení situace úkoly vojsk upravit, nebo změnit. Tzn. že obecné zásady jak pro obnovení narušené bojeschopnosti, tak pro přechod bojeschopných sil armády k útočné operaci (nebo k jejímu pokračování) budou v obou případech analogické.

První a základní povinností štábu armády a všech podřízených stupňů velení je obnovení narušeného systému velení. Bez splnění tohoto úkolu nemůžeme přijímat jakákoliv rozhodnutí a řešit opatření jak k odstranění následků napadení, tak k upřesnění nebo vydání nových bojových úkolů. Platí zde ovšem plně ustanovení našich řádů, že ani hromadné ztráty, ztráty spojení apod. nezabavují velitele povinnosti aktivně a rozhodně vést bojovou činnost. V našem případě, bojeschopné jednotky, útvary, popřípadě i svazky prvního sledu armády musí pokračovat v plnění předem stanovených úkolů i v této situaci.

To vyžaduje, aby bojeschopná pozemní vojska přešla (pokračovala) bez zdržení k plnění předem plánované bojové činnosti i za předpokladu, že budeme moci zasadit naše síly a budeme nuceni upravit nebo i změnit jím úkoly až v průběhu boje. Na některých směrech to budou jen zbytky bojujících vojsk, bez spojení, vzájemně izolované a schopné plnit úkoly jen s omezenými cíli. K udržení iniciativy bude mít však rychle zahájená bojová činnost i těchto sil rozhodující význam.

Splnění tohoto prvního úkolu bojeschopných prvních sledů armády podmiňují včasné údery raketových vojsk, letectva a dělostřelectva s cílem zničit nově zjištěné prostředky jaderného napadení nepřítel, jako hlavní úderná uskupení, zejména tanková, dezorganizovat velení a systém PVO. Raketová vojska a letectvo musí tedy ihned přejít k plnění nových úkolů, které odpovídají změně podmínek situace. Proto prvořadá obnova velení bojeschopným silám a raketovým útvarům je podmínkou veškeré činnosti štábu armády.

Na některých směrech zbylé bojeschopné síly nebudou moci vést aktivní útočnou činnost a situace i poměr sil si vynutí přechod do obrany. Bude to zvláště na těch směrech, kde naše jaderné údery nedosáhly žádoucích výsledků a nepříteli se podařilo soustředit zde své síly a zahájit s převahou sil aktivní útočnou činnost. I na tuto možnost musíme být připraveni. Štáby a vojska musí v krátké době organizovat pevnou a při tom aktivní obranu, která by nedovolila nepříteli proniknout hluboko do naší sestavy.

V pásmu armády mohou však být i úseky, kde naše vojska ztratí plně svoji bojeschopnost a nebudou zde síly schopné čelit útoku nepřítel. Můžeme předpokládat, že to budou především ty úseky, kde nepřítel soustředil jaderné údery a kde zasadil tankové části, které mohou překonávat prostory po jaderných úderech. Naše druhé sledy a zálohy mohou být též napadeny jadernými údery větší mohutností (než prvosledové) vzhledem k nutné bezpečnostní vzdálenosti. Nebude proto vždy možné rychle soustředit a zasadit na takové směry útvary druhých sledů nebo zálohy. Pak v první řadě půjde opět o údery raketových vojsk a letectva na tato úderná uskupení nepřítel a vyřešení manévru sil na tyto ohrožené směry.

Velitel svazku a armády má též protitankovou zálohu a POZ. Ovšem jejich současná organizace, výzbroj a zejména schopnost manévru neumožňují je rychle a účinně použít zejména v takové situaci. Jedno z možných řešení je vytvořit organizačně nový typ protitankových záloh (zejména na stupni armáda a front), které budou schopné rychle manévrovat, budou mít všechny zbraně a prostředky pro samostatné přehrazení směru s cílem nejen odrazit útok tanků nepřítel, ale i udržet po určité dobu obsazený prostor.

Dosavadní organizace na stupni armáda a front (pouze s hlavníovým dělostřelectvem) neumožňuje ani v součinnosti s POZ vést samostatnou bojovou činnost bez součinnosti a podpory vševojskových částí. PTZ nového typu by měla být organicky složena z jednotek vyzbrojených různými typy protitankových zbraní, tj. ručními PT zbraněmi, protitankovými děly i PTKS, které umožňují vést boj s tanky od dalekých přístupů až po boj z blízka. Tím by PTZ dostala charakter vševojskového útvaru nebo svazku, který má organické jednotky protitankového dělostřelectva, motostřelecké jednotky s dostatečným počtem ručních protitankových zbraní a ženijní jednotky (POZ). Bližší vysvětlení úkolů takové PTZ jsem uvedl ve VM č. 3/1965.

Dalším dosud nedostatečně vyřešeným i zabezpečeným úkolem je získávání zpráv o cílech (přesných souřadnic) jako podkladů pro úder raketových vojsk, zejména v této kritické a časově velmi omezené etapě mezi prvním hromadným jaderným úderem a dalšími úderem. Současná těžkopádnost a zdlouhavost při vyžadování vzletů průzkumného letectva, které představuje hlavní průzkumný prostředek pro raketové vojsko, bude ještě znásobena ztrátami letectva, narušením spojení a omezenou možností vzletů vzhledem k radioaktivním oblakům. Zásadní rozpor mezi možnostmi kdykoliv vést jaderný úder na kterýkoliv cíl a možnostmi včas a přesně tento cíl zjistit se nezmenšuje, ale naopak dále prohlubuje. Řešení tohoto rozporu vidím v zavedení nových prostředků pro vzdušný průzkum při současné pružnější organizaci spolupráce s raketovým vojskem. Tak např. bezpilotní prostředky průzkumu umožňují předávání získávaných průzkumných zpráv přímo za letu s využitím televizní techniky. Rovněž tak zavedení u svazků speciálních vrtulníků pro průzkum a opravování palby dělostřelectva je nanejvýš nutné.

Při předávání průzkumných zpráv přímo z paluby průzkumného letadla nebo bezpilotního prostředku je třeba vyloučit velký počet mezistupňů, kterými tyto zprávy dosud procházejí. Tím podstatně zkrátíme dobu mezi zjištěním cíle a zahájením úderu.

Povinností štábu armády v této kritické situaci je tedy co nejrychleji získat nejuplněnější přehled o vzniklé situaci v pásmu armády i u sousedů, vyhodnotit ji a okamžitě připravit rozhodnutí a rozkazy podřízeným. Předně musíme doručit upřesněné rozkazy těm svazkům (případně až útvarům), které si zachovaly bojeschopnost, včetně záloh a druhých sledů, které musí zaměnit vyřazené útvary prvního sledu. Ihned centralizovat velení všem raketovým útvarům v armádě, protože jejich použití podle plánu armády bude rozhodující. Současně s tímto organizovat pomoc útvarům a svazkům, které utrpěly značné ztráty a nejsou schopny vlastními silami odstranit následky.

Zpravidla zasadí do prvního sledu všechny bojeschopné útvary a svazky, včetně vševojskových záloh. Vytvářet nové druhé sledy a zálohy bude dodatečně po odstranění následků napadení a doplnění lidmi, technikou a materiálem. Časové lhůty přechodu armády k útočné operaci (nebo pokračování v ní) po prvním hromadném jaderném úderu nepřítel budou záviset na rozsahu ztrát

u vojsk armády a možnostech rychle obnovit velení bojeschopným silám. Cíle útočné operace a úkoly vojsk může podstatně změnit — dát do souladu s možnostmi vojsk. Nemůžeme vyloučit ani přechod celé armády do obrany. Plné rozvinutí útočné operace bude pak záviset na možnostech obnovit bojeschopnost většiny sil armády, nebo jejím doplnění péčí frontu.

V každém případě bude situace po prvním hromadném jaderném úderu nepřítele velmi složitá a nepřehledná a její řešení si vyžádá mimořádného vypětí a rozhodnosti v jednání všech velitelských stupňů armády. Spoléhat na to, že se všechno vyřeší až v konkrétní situaci, a nepřipravovat již v míru vojska a zejména štáby na tuto činnost bylo by velké riziko.

Je chyba, že při VŠC i při cvičeních s vojsky nevytváříme reálné a složité situace, jaké mohou vzniknout po prvním hromadném jaderném úderu nepřítele. Tím podstatně ulehčujeme podmínky pro práci velitelů a štábů a proto je nepřipravujeme na řešení reálných velmi složitých situací. V mnoha případech nerespektujeme ani dosavadní časové normy, stanovené pro odstranění následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem, ačkoliv tyto normy jsou minimální a představují jen část opatření nutných k obnovení narušené bojeschopnosti.

Bude mnohem lépe, jestliže co nejrychleji přejdeme od všeobecných a většinou úplně neplodných sporů k praktickému řešení. Teprve potom fakticky splníme povinnosti organizátorů vyspělé třídy a budeme vybírat stovky a tisíce nových organizátorských talentů. Musíme je stavět do popředí, zkoušet je, dávat jim úkoly a stupňovat obtížnost těchto úkolů.

PŘEDVÍDÁNÍ

V článku chci ukázat na úlohu a místo předvídání v tvůrčí činnosti velitele.

Aby se velitel mohl správně orientovat ve složité bojové situaci, musí umět logicky myslet, rychle zhodnotit situaci a přijímat adekvátní závěry. Hluboké znalosti taktických zásad mu umožní správně a rychle rozhodovat, dovedně řídit boj, hodnotit změny situace a upřesňovat dřívější rozhodnutí.

Tvůrčí myšlení prohlubuje nejen jeho schopnost chápat probíhající změny v situaci, ale umožňuje mu předvídat vývoj boje, určovat a předvídat kritické okamžiky přelomu, předvídat odkud hrozí nebezpečí, jak včas odhalit slabiny nepřítele. Pružnost myšlení, stejně jako jiné velitelské vlastnosti, není pouze vrozena, ale získává se řešením taktických úkolů.

Jedním z důležitých prvků taktického myšlení velitele je **předvídavost**. Poněvadž velitel nikdy nebude mít v boji úplné údaje o situaci, má velmi důležitý význam jeho schopnost **předvídat** nejpravděpodobnější průběh událostí.

Předvídat znamená „vidět“ dopředu, udělat si představu o pravděpodobném průběhu boje, o možné činnosti nepřítele a podle toho správně sladit činnost vlastních jednotek, tj. správně organizovat a řídit boj. Důležitou úlohu v této činnosti hraje jistě i prostorová představivost, což

je schopnost předvídat možné varianty bojové činnosti v jejich vztahu ke zvláštnostem terénu, prostoru a prostorového chápání vůbec. V soudobém boji však nemůžeme všechno předvídat. Během plnění úkolu může dojít k nepředvídané situaci, mohou vznikat různé překážky, které brání veliteli uskutečnit plán boje. Proto v bojové činnosti velitele má v neposlední řadě velký význam pružnost myšlení, což umožní včas, bez šablon měnit plán boje a tvůrčím způsobem plnit bojové úkoly.

Tímto výpočtem vlastností a schopností jsem nevyčerpal všechny základní požadavky kladené na soudobé velitele. K dalším požadavkům patří především:

- koncepční myšlení a intuice,
- rychle, jasně a jednoduše se vyjadřovat a formulovat svoje rozhodnutí jak slovně, tak i graficky,
- zvládnout a osvojit si celý soubor organizačních schopností např. plánování, součinnost atd.

Na vyšších stupních velení mít schopnost a dovednost využívat výsledků kybernetické techniky a zvládnout metodu práce v automatizovaných procesech řízení a velení.

Obecně můžeme říci, že čím složitější bude společenský a technický rozvoj, tím vyšší budou i nároky na velitelský sbor.

Charakteristika předvídání ve vojenství

Válka je neobyčejně složitý společenský jev, zahrnující různé formy boje: politický, ekonomický, ideologický, vědeckotechnický a ozbrojený zápas. Válka je tedy procesem zahrnujícím všechny oblasti společenského života, ve kterých probíhá ostrý boj válčících stran o získání převahy v poměru sil. Hlavním prostředkem války je ovšem ozbrojený zápas.

Složitost specifiky ozbrojeného zápasu, jeho relativní samostatnost ve vztahu k válce jako celku, charakterizuje některé zvláštnosti vědeckého předvídání ve vojenství.

V čem spočívají tyto zvláštnosti předvídání ve vojenství? Především si musíme všimnout toho, že předvídání ve vojenské teorii a praxi má pravděpodobnostní charakter. Je to určováno především tím, že ve válce:

- vzniká velmi složitá situace vzájemně se prolínajících činností dvou bojujících stran, jejichž cíle jsou protichůdné;

- každá z bojujících stran se snaží vědomě skrýt své síly a prostředky, jako i své záměry a cíle k oklamání nepřítele;

- téměř pravidelným jevem bude neúplnost zpráv o situaci, neboť nebude nikdy mít tu možnost, abychom získali naprosto přesné údaje o nepříteli.

Míra neurčitosti v předvídání může být vyjadřována v pojmech od pravděpodobného a téměř pravděpodobného k málo pravděpodobnému až nepravděpodobnému. Velitel, který chce, aby tyto neurčitosti byly minimální, musí učinit vše k získání především takových výchozích údajů, které budou dostatečné pro určení místa, času a způsobu rozhodujícího úderu na nepřítele.

Charakteristickým znakem vědeckého předvídání ve vojenství je jeho **vícerozměrnost**.

Ve vojenství je předvídání vícerozměrné proto, protože předpověď o průběhu nebo výsledku ozbrojeného zápasu se nemůže ohraničovat jen geografickými, prostorovými a časovými indikacemi. Vojenská věda zahrnuje svým zkoumáním všechny známé a dostupné sféry prostoru — zemský povrch, atmosféru i kosmický prostor, ale i vnitřní strukturu bojujících sil a prostředků. Jednou z charakteristických zvláštností vědeckého předvídání v ozbrojeném zápase je skutečnost, že musí proběhnout v krátkém čase.

Ve vojenství má čas mimořádný význam. Všimněme si skutečnosti, která v předvídání tento význam ještě podtrhu-

je. Je to předstih, kterým chápeme délku času, která uplyne od okamžiku předpovědi určitého jevu k okamžiku jeho reálného projevu.

V přesně determinovaných procesech, založených na dynamických zákonech, zvýšení času předstihu prakticky nesnižuje přesnost předvídání. V pravděpodobnostních (neurčitých) procesech ozbrojeného zápasu jsou předpovědi tím přesnější, čím menší je předstih. Všechny podklady pro rozhodnutí velitele v soudobých podmínkách vedení boje rychle stárnou. Tím je předvídání obtížnější a jeho význam vzrůstá.

Velký význam faktorů času v předvídání v ozbrojeném zápase vystupuje do popředí zejména v současné době. V budoucí válce musíme předvídat použití ZHN v široké míře. Včasné předvídání takové války a přijetí praktických opatření je faktorem, který hraje prvořadou úlohu v zabezpečení vítězství. Zvláště důležitý význam má včasné odhalení zámyslu agresora o době a objektech prvního hromadného jaderného úderu.

Předvídání ve vojenství má také zvláštnosti zdůvodněné měřítky ozbrojeného zápasu. Jestliže sférou strategického předvídání je ozbrojený zápas celku, pak operačně taktické předvídání má co činit s jednotlivými operacemi či boji. V důsledku toho, že operační umění a taktika jsou podřízeny strategii, musí operačně taktická předvídání brát v úvahu závěry strategie a z nich vycházet.

Strategické předvídání respektuje zase závěry operačního umění a taktiky.

V operačně taktickém měřítku (zvláště v taktice) má předvídání větší konkrétnost než v měřítku strategickém a vyžaduje poměrně více detailnějších výchozích údajů. Strategické předvídání v porovnání s operačně taktickými je naproti tomu stálejší. Strategický plán upřesníme jedině při podstatných změnách v ekonomických, morálně politických a zvláště pak ve vojenských silách bojujících stran. V operačně taktickém měřítku dokonce i malé změny situací vyžadují od velitele seriózního upřesnění v plánu bojové činnosti.

Jako jeden z příkladů předvídání v operačně taktickém měřítku jsou do jisté míry ve svém prognostickém smyslu i požadavky řádů a předpisů, ve kterých jsou obsažena nařízení a doporučení o použití určitých forem a způsobů činnosti v budoucí válce. Je pochopitelné, že tato doporučení nechápeme jako šablonu.

Rády odrážejí vždy jen současnou úroveň vojenské teorie a praxe v době svých vydání. Rychlé změny v soudobém vojenství vyžadují, aby velitelský sbor naší armády iniciativně sledoval nové tendence, samostatně nacházel nová tvůrčí řešení a předvídal nové způsoby bojové činnosti. Bojové rády mají tedy dočasný normální charakter.

Jako příklad možného předvídání ve strategickém měřítku mohou uvést závěry sovětské vojenské doktríny o charakteru a zvláštěnostech jaderné války, o pravděpodobných způsobech a formách ozbrojeného zápasu a z toho vyplývajících požadavcích na organizaci a přípravu ozbrojených sil států. Takováto válka se v minulosti nikdy nevedla (jen v závěru druhé světové války byly použity dvě atomové bomby na HIROŠIMU a NAGASAKI) a přesto můžeme předvídat její charakter, průběh i výsledky.

Známe totiž zákonitosti, které působily v předcházejících světových válkách i zákonitosti určující vývoj vojenství. Rovněž poznáváme zákonitosti soudobé války, rozvoje společnosti a materiální sféry a proto můžeme vědecky (do jisté míry) předvídat faktory budoucí možné jaderné války, její hlavní rysy, průběh i výsledky. Znalost zákonů soudobého ozbrojeného zápasu je nutným předpokladem, abychom mohli předvídat závěry a jevy, které dosud nenastaly, ale jež lze očekávat v nejbližší či vzdálenější budoucnosti. Víme, že přítomnost vznikla z minulosti a že současnost ovlivní budoucnost. Budoucnost je tedy podmíněna jak minulostí, tak i přítomností.

Znalost zákonů soudobého boje (operace), různorodých vztahů a vazeb vznikajících v průběhu boje (operace) a jejich tvůrčí využití tvoří vlastně podstatu teoretické a metodologické základny pro vědecké předvídání.

Důležitý význam v předvídání ve vojenství má také správné pochopení poměru smyslového a logického stupně poznání. V přecenění nebo nedocenění jednoho z nich, v neznanosti dialektických vztahů smyslového a abstraktivního v procesu předvídání je skryto nebezpečí jednostranných závěrů.

Ve vědeckém předvídání o průběhu a vedení války náleží výjimečná úloha veliteli a jeho štábu. Avšak schopnost předvídat musí mít nejenom velitelé vyšších svazků, ale i velitelé taktických jednotek.

Jedna z nejdůležitějších podmínek vědeckého předvídání spočívá v tom, aby velitelské kádry zavedly dialekticko-matematickou metodologii. Marxisticko-leninská metodologie umožňuje správnou

analýzu jevů a procesů ve vojenství při určování perspektivního rozvoje.

Další ze specifických možností vědeckého předvídání ve vojenství je vysoce kvalitní obecná i speciální příprava vojenských kádřů. Vědecky předvídat nemůžeme úspěšně bez znalostí základů fyziky, matematiky a jiných věd (logiky, filosofie, sociologie, kybernetiky) a takže vojenské teorie (obecné teorie vojenství i vojenského umění) a praxe. Je pochopitelné, že rozsah znalostí důstojníka musí odpovídat jeho vykonávané funkci. Nižší velitelé musí mít hluboké znalosti o takticko-technických údajích nejen o svých útvech a jednotkách, ale také o nepříteli. O ekonomickém stavu a zvláštěnostech válčiště jim stačí pouze určité celkové představy. Velitelé, kteří řeší úkoly ve strategickém měřítku a perspektivy průběhu války vcelku, musí mít hluboké znalosti také z hlediska vojenského ekonomického potenciálu, sociálně politických a geografických zvláštěností válčiště a z mnoha dalších vědních oborů.

Proces poznání je pro člověka procesem nekonečným. Neustále budeme objevovat nové a nové zákony a hledat souvislosti mezi nimi. Jen ten velitel, který dokonale zná zákony a zákonitosti ozbrojeného boje, zásady vojenského umění, porozumí složitě bojové situaci a nebude ji chápat jako chaos protichůdných jevů navzájem nesouvislých, ale odhalí v ní projevy určitého zákonitého procesu. Souhrn těchto znalostí je základem předvídání.

Předvídání v boji není samoúčelné. Je úzce spojeno s přijetím rozhodnutí, což je hlavním úkolem velitele v boji — velet na základě svých rozhodnutí. Aby velitel mohl předvídat, potřebuje mít nezbytné údaje o situaci. Ve vojenství nemůže existovat vědecké předvídání bez kritického a objektivního rozboru situace. Jestliže velitel bude přistupovat k hodnocení silných a slabých stránek vlastních vojsk i nepřítelů bez zaujetí a subjektivismu, pak bude schopen správně předvídat. V ozbrojeném zápase, kde má výjimečnou úlohu vůle velitele, nemůže v žádném případě připustit, aby bylo přijato rozhodnutí, které se neopírá o objektivní zákony a které nebere v úvahu konkrétní podmínky boje nebo operace. Podstata umění velet spočívá v umění přijmout smělé rozhodnutí, odpovídající dané konkrétní situaci.

Z procesu předvídání v boji nelze ovšem vyloučit tak podstatnou složku jako je štáb — pomocník a spolupracovník velitele. Každý příslušník štábu musí být schopen předvídat ve své odbornosti a

v rozsahu odpovídajícímu jeho funkčnímu zařazení. Konkrétním výrazem takové spolupráce mezi velitelem a štábem je příprava a průběh organizace součinnosti.

Předvídání v boji a jeho obsah

Předvídání v boji má společné filosofické základy s předvídáním v jiných oblastech společenského života. Současně je však do něho vložen specifický obsah, podmíněný podstatou boje jako konkrétního společenského jevu. Hluboké chápání různých spojení a vztahů vznikajících v boji, jejich tvůrčí využití v konkrétní bojové situaci vytváří vědecký podklad, na kterém je postaveno předvídání.

K odhalení obsahu předvídání v boji je nutné především určit konkrétní definici, protože správně nazývat znamená i správně chápat. Předvídání v boji se zakládá na všestranném a hlubokém posouzení všech údajů o situaci v jejích vzájemných vztazích a v dialektické jednotě. Jednostranné posuzování pouze některého z prvků situace by objektivně vedlo k přijetí jednostranného řešení, které nebude odpovídat situaci. Nicméně dříve, než bude předvídání definitivně syntetizováno do určitého závěru, musí zahrnout jednotlivá předvídání pravděpodobných změn všech prvků situace. Hlavním z nich bude pravděpodobný způsob činnosti nepřítele a pravděpodobné výsledky činnosti vlastních vojsk, bráně nikoli izolovaně, ale v těsné jednotě s očekávaným protipatřením nepřítele v předpokládaném prostoru a čase.

Předvídání v boji má své součásti, které jsou základem závěrů o pravděpodobném vývoji boje a jeho pravděpodobných výsledcích. Nejdůležitější součástí předvídání je bezpochyby **předvídání činnosti nepřítele** a především odhalení jeho zámyslu — uskupení, povahy, způsoby, doby a směrů činnosti. Úspěch boje závisí na tom, do jaké míry je odhalen zámysl nepřítele, zvláště tehdy, když iniciativa není v našich rukou.

Clausewitz ve svém dile „O válce“ píše na toto téma, že „... velká část zpráv, které ve válce dostáváme si odporuje, ještě více je jich nepravdivých a daleko nejvíce dosti nejistých. Co tu lze požadovat od důstojníka, je určitý stupeň

To je typický projev maximálního uplatnění předvídání. Čím promyšlenější jsou rozehrávané situace, tím snazší je pak velení v průběhu boje.

umění je rozlišovat a to dokáže jen tehdy, nechýbí-li mu znalost věcí i lidí a úsudek. Musí se řídit zákonem pravděpodobnosti ...“

Druhou součástí předvídání je **předvídání výsledků činnosti vlastních vojsk** podle různých údobí vývoje boje a operace (podle času, čar a prostorů úkolů). Velitel vychází z těch orientačních řešení, které budou nejučelnějšími v předpokládané situaci. Tyto dvě části předvídání nám v souhrnu odhalují nejpravděpodobnější vývoj boje.

Třetí část předvídání je **předvídání konkrétních výsledků boje**. Předvídání výsledků boje je konečný výsledek myšlenkového procesu velitele při přijímání řešení. Jestliže velitel vychází z reálných a podložených předpokladů o variantách a průběhu možného vývoje boje a jeho obecných výsledcích, má konkrétní představu možného modelu boje, který mu dovoluje přijmout rozhodnutí. Určení výsledků bojové činnosti v celku je hlavní součástí předvídání v boji. Předvídání v boji můžeme definovat takto:

Předvídání v boji je stanovení závěrů o nejpravděpodobnějších nebo nutných změnách situace v průběhu budoucího boje, o charakteru jeho vývoje a konečných výsledcích na základě znalosti zákonů a zákonitostí ozbrojeného boje a všestranného zhodnocení situace.

Předvídání je myšlenkový proces, který směřuje k získání závěrů o budoucí bojové činnosti a vyjadřuje se ve formě jednotlivých a obecných závěrů ze zhodnocení situace. Tyto závěry mají buď povahu pravděpodobnosti nebo nutnosti, to znamená týkají se buď jevů a procesů boje, které mohou nebo musí nastat v budoucnosti. Takovéto chápání předvídání dovoluje dívat se na ně, jako na proces i jako na výsledek myšlenkového činnosti velitele (což odpovídá filosofickému chápání předvídání), která hraje nejdůležitější úlohu při přijímání rozhodnutí.

Úloha a místo předvídání v tvůrčí činnosti velitele

V teorii řízení uznáváme všeobecně tuto tézi — „řídit znamená předvídát“. Je-li pojem řízení v oblasti vojenství adekvátní pojmu velení, pak lze konstatovat,

že „velet znamená předvídát“. A protože základem velení je rozhodnutí velitele, má pak předvídání v rozhodujícím procesu své opodstatnění a významné místo.

Rozhodnutí velitele je pro velení vojskům základem, z kterého vychází celá další činnost velitele a štábu, to je plánování bojové činnosti, příprava vojsk, vedení boje a jeho všestranné zabezpečení.

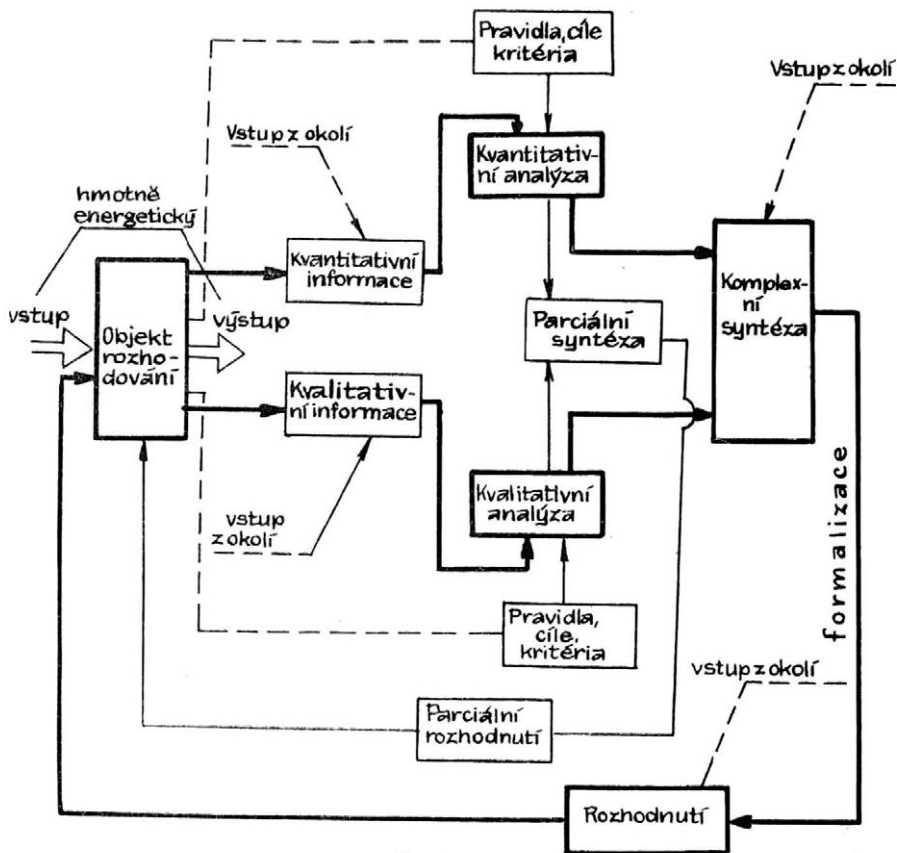
Mechanismus rozhodování (**viz obr. 1**) z hlediska dosavadní metody přípravy a přijetí rozhodnutí, se skládá z těchto složek:

- ze systému předvídání, který se zabývá alternativními výhledy soustavy vlastních vojsk nepříteli;
- z hodnotového systému, který ovládá různé konfliktní cíle;
- z kritéria, které sjednocuje tyto dvě složky a vybírá vhodnou optimální činnost.

Z hlediska činnosti velitele a štábu můžeme rozhodování rozdělit do tří fází.

V **prvé fázi** můžeme sledovat tento postup: soustavy čidel (receptorů) tech-

nického i netechnického charakteru snímají kvantitativní (kvantifikovatelné) informace (počty osob, děl, tanků, odpalovacích zařízení, technické časové parametry atd.) a kvalitativní (nekvantifikovatelné) informace (psychický, morální politický stav apod.) o objektu rozhodování. Podle běžných a vžitých zákonů a pravidel kvantitativní a kvalitativní analýzy dochází na základě jejich závěrů k parciálním částečným syntézám ve formě dílčích závěrů, které vyúsťují v parciální rozhodnutí. Parciální rozhodnutí [neboli tzv. předběžné rozhodnutí, dílčí rozhodnutí] vytváří předpoklady k rozvinutí činnosti vlastního a podřízených štábů, k vydání dílčích nařízení těm jednotkám, kde je nebezpečí z prodlení, k doplnění informací průzkumem apod. Tím je vlastně dovršena první fáze rozhodovacího procesu.

0br.1

Druhá fáze zahrnuje komplexní syntézu, která vychází ze závěrů kvantitativní a kvalitativní analýzy a je navíc ovlivňována vstupy z okolí a syntetizujícím subjektem — velitelem nebo důstojníkem štábu — vnášející do syntézy prvky své osobnosti (znalosti, vlastnosti, názory, životní zkušenosti atd.). Komplexní syntéza je v přeneseném slova smyslu vlastně celkový závěr z ujasnění úkolu a zhodnocení situace.

Třetí fáze zahrnuje zformulování rozhodnutí. Je to vlastně formalizace komplexní syntézy v prostoru a čase, tj. určitým uspořádáním předem stanovených pravidel a regulací s přesným vymezením prostředků, práv a povinností orgánů, kteří budou rozhodnutí realizovat.

Rozhodovací proces zahrnuje veškerou činnost od informací o systému a okolí až po formulaci rozhodnutí. Vlastní rozhodování je výběr určité alternativy řešení na základě přijatých informací podle určitého předem daného pravidla rozhodování tak, aby bylo dosaženo předpokládaného cíle určitými prostředky, které odpovídají zvoleným kritériím.

Tento postup, který uvádí v činnost systém analytických a kombinačních pracovních procesů velitele a štábu, je podstatou algoritmu přípravy a přijetí rozhodnutí. Historickým vývojem byl tento postup propracován k vysoké dokonalosti a lze říci, že v oblasti řízení společenských soustav má pro obecné zkoumání procesu této povahy velký význam.

Rozhodnutí přijímá velitel (jak je obecně známo) po rozboru hlavních vzájemně spojených tvořivých procesů — ujasnění úkolu a zhodnocení situace. Ujasnění úkolu umožňuje určit cíl, který máme dosáhnout. Hodnocení situace pak představuje proces poznání objektivních podmínek, v nichž bude dosahováno cíle boje a umožňuje určit způsoby jeho dosažení. Předvídání postupuje celým tímto procesem a současně je jeho závěrečným potvrzením, týkajícím se předpokládaného vývoje a výsledku nastávajícího boje. Je to složité akt a přijetí zdůvodněného rozhodnutí je podstatnou částí tvůrčí činnosti vůbec.

Mluvíme-li proto o vědeckém způsobu myšlení, pak toto nesmí být myšlení chaotické, neuspořádané. Musíme mu dát určitý řád, posloupnost, logickou návaznost. Za správné metody myšlení považujeme takové, které vedou k poznání, předvídají uspořádaný postup a vzájemné souvislosti jevů, což urychluje celkový proces myšlení.

Technický pokrok vyžaduje rozšířit dosavadní metody rozhodování o metody

založené na kybernetickém principu, o exaktní metody vycházející z **matematiky, matematické statistiky a logiky** vhodné pro strojní zpracování na samočinných počítačích. Znalost takovýchto metod předvídání, při nichž hledáme stabilní vlastnosti jevů, které přetrvávají v určitém časovém období, zvyšuje kulturu logického myšlení.

O jaké metody předvídání jde

a) **předpověď trvání**. Tato metoda, která předvídá, že v budoucnosti nedojde k žádné změně, má určité omezení. Uplatňuje se jen v relativně stálých nebo pomalu se měnících situacích a proto není vždy vhodná pro předvídání vývoje bojové situace.

b) **trajektorní předpověď** předpokládá změnu, ale se stabilním rozsahem. Není perspektivní a její použití je jen pro nejbližší budoucnost. Ve vojenské praxi se používá hlavně při řízení palby.

c) **cyklická předpověď**. Zde se předpokládá, že cykly nebo jevy (znaky jevů) jsou stále. Zakládá se na zásadě, že historie se opakuje. Při přechodu od metody předpovědi trvání k cyklické předpovědi můžeme využít více údajů. Zatím co první metoda bere v úvahu jen nejnovější jevy, druhá metoda využívá přípustné historické informace. Cyklická předpověď může selhat tehdy, když jsme nešli dost daleko do minulosti. Je však známo, že v historických archivech jsou jen výsledky jednotlivých bojů, nikoliv myšlenkové postupy velitelů a štábů. Tím obtížnější je analogické srovnání při tvorbě rozhodnutí s využíváním historického příkladu.

d) **asociativní předpověď** používá údaje jednoho typu jevů na předvídání jevů druhého typu. Podmíněný výsledek je příkladem asociativní předpovědi, což se podobá příčinnému řetězci jevů. Stálým prvkem, který je základem předpovědi, je stabilita vztahů mezi dvěma jevy, který se často vyjadřuje jako příčina. Jde o vztah příčiny a následků.

e) **analogie**. Tato metoda využívá vzájemné shody mezi dvěma množinami jevů. Jedna z množin jevů je známá, je jednoduchá, a proto pro tuto množinu lze předvídát. Analogicky se tyto předpovědi vypracují pro druhou množinu. Analogická metoda je vhodným prostředkem pro předvídání zejména tehdy, když je možné vytvořit **matematický model** (analogii). Matematické argumenty pak lze předvídát působení tohoto modelu.

Hodnotíme-li uvedené metody z hlediska užitečnosti pro přijetí rozhodnutí,

pak zjišťujeme, že ne všechny metody jsou použitelné. Proto velitel v procesu rozhodování používá i dalších forem myšlení a to analýzu [kvantitativní a kvalitativní], syntézu, dedukci, indukci, abstrakci a konkretizaci a využívá svých zkušeností a odborných znalostí. Má-li rozhodnutí velitele spojitost s předvídáním, což jsme si dokázali, pak musí brát v úvahu i zákony formální logiky jako: zákon shody, zákon protikladů, zákon vyloučení třetího, zákon dostatečného důvodu atd.

Všechny uvedené zákony mezi sebou souvisí a musíme je používat v dialektické jednotě. Formální logika je důležitá pro myšlenkový postup, ale sama o sobě nezabezpečuje ani poznání, ani předvídání. Působí jen v oblasti myšlení, ale nedotýká se konkrétních vztahů ve skutečnosti. Abychom mohli využít zákonů formální logiky pro předvídání, musíme využít ještě zákonů zahrnujících pohyb a čas, jež jsou pro bojovou situaci zvlášť důležité.

Ať tedy naše myšlení je myšlením podle zákonů formální logiky, ale především ať se řídí dialektickými zákony. Logické metody myšlení jsou těsně spojeny s matematickými metodami. Je vůbec možné využít matematických metod v procesu předvídání? Když ano — tak jakých?

Bojová činnost zahrnuje mnoho kvalitativních a kvantitativních faktorů a podmínek dříve neznámých. Proto popsat boj matematickými formulami je dosud velmi obtížné a problematické. Tato skutečnost však nevylučuje používat matematický aparát k předvídání samostatných dílčích jevů. Pro potřeby exaktního rozhodování vznikl nový vědní obor — operační výzkum. Teorie operačního výzkumu (matematické programování, teorie hromadné obsluhy, teorie návazných procesů atd.) vytváří kvantitativní modely vhodné k použití na určitou ohraničenou oblast kvantitativně podrobných úloh a pomáhá veliteli přijmout racionální a zdůvodněné rozhodnutí.

V této souvislosti nesmíme zapomenout, že výsledky byt přesně vypočítané mají vždy **pravděpodobnostní charakter**. Navíc bereme v úvahu, že metody operačního výzkumu nerespektují všechny podrobnosti boje. Proto také operační výzkum nemůže řešit operačně taktickou situaci vcelku. Výsledkem je návrh východisek údajů pro přijetí rozhodnutí velitele a to zpravidla v několika variantách.

Všimněme si nyní blíže některých matematických teorií a metod vhodných pro předvídání.

Teorie pravděpodobnosti je vhodná k použití ve všech situacích majících pravděpodobnostní charakter. Proto je nejvhodnější pro řešení bojové situace. Máme-li k dispozici výchozí údaje, nemůžeme určit pravděpodobnost působení toho, či onoho jevu. Např. pravděpodobné ztráty po zásahu jadernými zbraněmi, při čemž je nutné vzít v úvahu, že stupeň zničení nepřítele bude závislý na mnoha faktorech pravděpodobného charakteru: rozptýl, stupeň ukrytí živé síly atd. Nebo např. hledáme vhodnou mohutnost jaderné zbraně vzhledem k požadovanému stupni zničení objektu, nebo hledáme optimální rozdělení cílů mezi bojové prostředky apod.

Matematická statistika umožňuje u opakujících se jevů předvídat začátek jejich působení. Lze určit matematické očekávání toho kterého jevu v průběhu boje (stupeň zničení objektu nepřítele, pravděpodobnost průletu letounů systémem PVO apod.), umožňuje rozvoj boje (tempo útoku, čára zasazení druhých sledů a záloh apod.), určit maximální a minimální sestavy a jiné změny jevů v boji. Platí jen pro historické příklady — vhodné pro analogii současného stavu. V současné dynamice boje není matematická statistika příliš vhodná.

Jednou z metod, která využívá aparátu pravděpodobnostního a statistického a kterou můžeme využít při matematickém modelování bojové činnosti, je metoda „Monte Carlo“. Podstatou této metody je simulování (napodobení podstaty) zkoumaného problému pomocí uměle vytvořeného pravděpodobnostního modelu, jehož parametry jsou řešením daného problému a k napodobení náhody se v této metodě používá náhodných čísel, vytvořených v soulase se zákonem, podle něhož v daném případě náhoda působí. Počet problémů, které lze řešit metodou Monte Carlo je značný. Např. určení spotřeby ztrát, pravděpodobnost zničení cíle apod.

Každé řešení je pro ten či onen případ specifické.

Teorie her hledá optimální řešení v konfliktních situacích při střetnutí dvou stran s protichůdnými cíli a zájmy (např. ztráty obou stran při volbě různých směrů hlavního úderu, optimální čas zahájení boje, tempo útoku, bojová sestava pokud se týče počtu a druhu zbraní apod.).

Matematické modelování je ve své podstatě popis jevů pomocí matematických závislostí (vzdálenost, čas, rychlost, množství bojových prostředků, palné a

manévrovací znalosti, vzájemná závislost mezi ztrátami obou stran apod.).

Hledá řešení dílčího charakteru, jako podklad pro celkové rozhodnutí velitele (start raket, přemísťování vojsk, bojové techniky, zásob, hledání cílů apod.). Respektuje kritéria efektivnosti při hledání nejefektivnějšího způsobu využití sil a prostředků pro určité rozhodnutí.

Teorie návazných procesů — grafiko-analytická metoda umožňující analyzovat jednotlivé dílčí činnosti ve všech jejich návaznostech a závislostech a tím včas předvídat možné obsahové i časové disproporce, které vznikají při plánování pravděpodobnostních procesů.

Z těchto několika uvedených a stručně charakterizovaných matematických metod vyplývá, že v rozhodovacím procesu nenahrazují, ale doplňují logické myšlení velitele a dávají mu charakter vědeckosti, exaktnosti.

Při spojování závěrů vyplývajících z logických a matematických metod myšlení nesmí velitel přecenit význam ani jednoho ani druhého faktoru. Je třeba pamatovat, že kvantitativní výsledky **matematických metod** dávají pouze kvantitativní základní údaje pro předvídaní a pro řešení. Doporučení a prognózy získané s pomocí matematických metod budou mít vždy pravděpodobnostní charakter, protože v jakýchkoliv jevech boje se vždy projeví dříve neznámé faktory. Kromě toho nejsme zatím schopni pomocí matematického aparátu úplně popsat morální vlastnosti vojáků, organizační schopnosti velitelů a štábů a řadu dalších skutečností. Proto ani samotná prognóza nemůže být absolutně přesná a správná. Konečná formulace prognózy (předvídaní) je možná pouze při použití logických a matematických metod předvídaní po všestranně operačně taktickém zhodnocení situace.

Na závěr chci zdůraznit, že přijetí odpovědného rozhodnutí nemůže být v budoucnu projevem pouze intuice a empirie, ale objektivního zhodnocení velkého počtu nejrůznějších činitelů vázaných složitými vztahy.

V koncepci rozvoje velení v letech 1971—1980 zpracované GŠ/OS se v oblasti metodiky práce velitelů a štábů mimo jiné říká: „Vývoj půjde cestou vytváření co nejmenších vysoce organizovaných a výkonných pracovních kolektivů, kdy lidský faktor bude dokonale sklouben s faktorem technickým.

Postupné zavádění prostředků mechanizace a automatizace vidíme nejen v technické oblasti, ale i ve změně metodiky práce štábů. To klade zvýšené nároky na technické a technické znalosti velitelů a štábů.“

A v tomto kontextu má v rozhodovacím procesu své velmi důležité místo i předvídaní. Z toho vyplývá naléhavá nutnost již nyní využívat vědeckých metod při analýze algoritmu rozhodování vševojskových velitelů a štábů.

Rozhodovací procesy jako cílevědomé činnosti se neobejdou bez nových metod, které budou zejména v budoucnosti silně ovlivňovat kvalitu lidského rozhodování.

V armádě bude důležitost správných rozhodnutí stále stoupat a to nejen vzhledem k společenské důležitosti armády pro samotnou existenci státu nebo celé společenské soustavy, ale i vzhledem k stupni technizace a automatizace.

V tomto článku jsem nechtěl vyčerpat všechny problémy rozhodovacího procesu ani mně nešlo o výraznou praktickou aplikaci, ale spíše jsem chtěl ukázat na nutnost a možnost exaktněji zkoumat rozhodování jako určitý systém i proces.

RVD

při přikrytí státní hranice

Zdokonalující se prostředky vedení ozbrojeného zápasu ovlivňovaly a měnily i názory na opatření k přikrytí státní hranice. Úkoly, které přitom plní raketové vojsko a dělostřelectvo, jsou značně různorodé. Cílem tohoto článku je zdůraznit některé z nich a ukázat možný způsob jejich plnění.

Vyčlenění prostředků RVD do vojsk přikrytí

Vyčlenění prostředků RVD závisí na způsobu organizace přikrytí státní hranice. V současné době se uznávají tyto tři způsoby:

- vyčlenění motostřeleckých pluků ze sestavy pohraničních divizí,
- vyčlenění jedné divize ze sestavy armády,
- kombinace obou způsobů v rámci fronty (jedna armáda divizí, druhá prvořadovými pluky pohraničních divizí).

Tyto způsoby jsou v podstatě totožné při přikrytí státní hranice s předstihem či při nenadálém napadení. Z hlediska dělostřelectva to znamená, že jeho hodnota v prvním případě bude odpovídat plánovaným počtům, při nenadálém napadení bude postupně narůstat do předurčené hodnoty. Rozdíly se projeví v palebných možnostech, se kterými může velitel vševojskové jednotky počítat.

Hlavnové dělostřelectvo

Při organizaci přikrytí vyčleněním některých motostřeleckých pluků, dislokovaných v blízkosti státní hranice, může být do vojsk přikrytí určeno:

- organické dělostřelectvo motostřeleckého pluku, který je k přikrytí určen nebo jehož část se na přikrytí podílí,
- protitankový oddíl divize, pokud je doplněn a schopen plnit bojové úkoly,

— divizní dělostřelecký pluk po oddílech postupně tak, jak oddíly budou dosahovat pohotovosti (bude různé podle mírové organizace divize),

— armádní protitankový pluk podle rozhodnutí velitele armády buď jako celek po dosažení pohotovosti pluku nebo po oddílech.

Bude-li zvolena alternativa přikrytí vyčleněním jednoho svazku armády, určuje se do vojsk přikrytí:

— organické dělostřelectvo motostřeleckých pluků, dělostřelecký pluk a protitankový oddíl určené divize podle zásad předchozího případu,

— armádní protitankový pluk zpravidla jako celek po dosažení pohotovosti k plnění úkolů,

— předurčený oddíl (oddíly) armádního kanónového dělostřelectva po dosažení pohotovosti.

Řešení, které představuje kombinaci obou způsobů přikrytí, nemá vliv na způsob vyčlenění dělostřelectva v rámci jedné armády.

V uvedených dvou případech můžeme počítat u vojsk přikrytí s počty a možnostmi dělostřelectva (po dosažení plné bojové pohotovosti), uvedenými v tabulce 1 a 2.

Z tabulek je zřejmé, že množství dělostřelectva vyčleněného do vojsk přikrytí je poměrně malé. Převědeme-li palebné možnosti na krytou živou sílu na úseky

Tabulka 1

Počty dělostřelectva vojsk přikrytí

Dělostřelectvo	Při vyčlenění motostřeleckých pluků							Při vyčlenění jedné divize							
	ráž														
	PT ŘS	82 BzK	100 ShD	100 K	122 H	RM	152 H	PT ŘS	82 BzK	100 ShD	100 K	122 H	122 K	152 H	RM
Organické msp	6	6	6		18	6		6	6	6		18			6
Děl. pluk a pto				18		12	12				18			12	12
Armádní ptp				54							54				
Armádní kanó- nové děl.													18		
Celkem	6	6	6	72	18	18	12	6	6	6	72	18	18	12	18
	90				48			90				66			

Tabulka 2

Palebné možnosti vyčleněného dělostřelectva

Způsob přikrytí státní hranice	Počty		Možnosti při ničení obrněné techniky	Palebné možnosti na krytou živou sílu
	PT	D + RM		
Při vyčlenění motostřeleckých pluků	90	48	93—141	asi 33 ha
Při vyčlenění jedné divize	90	66	93—141	asi 43 ha

Poznámka: K výpočtu palebných možností vzata norma 1 pp pro hlaveň.

9 ha (přibližně palba jednoho oddílu), získáme asi 4—5 oddílových paleb při plné normě umlčení. To znamená, že palby hodnotou celého oddílu budou výjimkou, stejně tak jako palba s plnou normou na umlčení.

Důležitou úlohu sehraje protitankové prostředky dělostřelectva, jejichž hlavním úkolem bude přehradit pohraniční přechody. K zesílení protitankové obrany můžeme počítat s použitím tanků a kromě toho uvažovat také využití ručních protitankových zbraní a přirozených a umělých překážek.

Raketové vojsko

V době, kdy plní vojska přikrytí úkoly podle připravených plánů, probíhá u raketového vojska řada činností naprosto

nesrovnatelných s činnostmi vševojskových a dělostřeleckých útvarů (svazků). Hlavním a rozhodujícím důvodem je nezbytnost co nejrychleji **připravit první hromadný úder, protože při obou variantách přikrytí státní hranice je již nutné počítat s tím, že nepřítel může použít jaderné zbraně.**

Relativně dlouhá doba k vyvedení raketových svazků a útvarů z mírových posádek a dosažení pohotovosti k prvnímu hromadnému úderu v nařazeném prostoru, zahrnují řadu úkolů, daných specifikou techniky, nutností doplnit některé druhy materiálu, které nelze skladovat v posádkách, požadavkem technické přípravy raket a dalšími.

Raketové svazky zaujímají sice v této době prostory poblíže sestavy vojsk při-

krytí, ale jejich součástí nejsou. Jejich příprava je spjata s činností hlavních sil, které se v této době rozvíjejí a připravují k přechodu do útočné operace, zatím co vojska přikrytí tuto činnost zabezpečují.

Útvary taktických raket těch svazků, které vyčlenily k přikrytí státní hranice pouze část svých sil, nelze mezi vojska přikrytí rovněž počítat. Jejich hlavním úkolem bude podporovat z výhodného prostoru rozmístění většinu sil svazků, které uskutečňují aktivní útočnou činnost a které se při přechodu hlavních sil do útočné operace k jejich útoku připojí.

Výjimkou je ten případ, kdy **jeden svazek uskuteční přikrytí celého pásma armády.** Tehdy jsou všechny síly divize rozmístěny na poměrně široké frontě a útočné úkoly nejsou předvídané. **Útvar taktických raket je v tomto případě součástí**

vojsk přikrytí. Zaujme na nejdůležitějším směru připravený prostor rozmístění s nejefektivnějším využitím dostřelu, z něhož bude plnit palebné úkoly a řídkým pádem nebude ani využití předsunutých palebných postavení určenou baterií. To platí pro případ, kdy je u útvaru taktických raket, vyčleněného do vojsk přikrytí, jaderná munice vezena na jeho dopravních prostředcích, a připravena k okamžitému použití. V rozhodnutí vševojskového velitele je tedy počítáno předem s určitým počtem jaderných úderů ve prospěch vojsk přikrytí bezprostředně po jejich použití nepřítelem.

Pokud není jaderná munice u útvaru nebo mu nebude ani později přisunuta a při boji ve prospěch vojsk přikrytí se tedy s jejím použitím nepočítá, zaujme útvar taktických raket prostor rozptýlení nikoli prostor bojového rozmístění.

Činnost dělostřelectva ve vojscích přikrytí

Pokud bude přikrytí realizováno s předstihem (hlavní síly se dosud připravují k útočné operaci), bude možné z větší míry uskutečnit opatření předvídaná v předem zpracovaných plánech. Do sestavy vojsk přikrytí se pravděpodobně podaří vyvést všechno nebo alespoň valnou část předurčeného dělostřelectva. K přípravě v určených prostorech bude mít relativně dostatek času a nepříznivých vlivů, které na něj v této fázi působí, bude podstatně méně než při nenadálém napadení. Charakter činnosti v období příprav i bezprostředně po vlastním napadení bude mít u většiny vojsk přikrytí rysy obrany a teprve později přejde k dělostřeleckému zabezpečení útoku. Tím není vyloučena možnost útočné činnosti části těchto vojsk již v prvních fázích jejich činnosti. K tomu bude přispůsobena i činnost podporujícího dělostřelectva.

Při napadení s překvapením je činnost protivníka motivována snahou dosáhnout výtčené cíle útočnou činností. Vlastní jednotky přikrytí budou usilovat o udržení nebo zmocnění se pohraničních přechodů. Bojová činnost bude mít znaky střetného boje. Rozhodujícím faktorem je tu čas, při čemž možnosti protivníků ovlivňuje situace prvních chvil po zahájení nepřátelství. Při nenadálém napadení se dělostřelectvo rozvíjí při příchodu do sestavy vojsk přikrytí z chodu a samostatně zahajuje palbu podle situace nebo požadavků vševojskových velitelů.

Hlavním prostředkem dělostřeleckého zabezpečení bude v prvních fázích jen organické dělostřelectvo pluků prvního sledu, později divizní dělostřelectvo a konečně i dělostřelectvo armádní. Dochází k **postupné centralizaci**, jejímž vyvrcholem je zabezpečení vyrazení hlavních sil do útočné operace.

Plánování použití RVD při přikrytí státní hranice

Splnění cílů přikrytí vojsky přikrytí je závislé na reálném a poměrně podrobném plánování jejich úkolů. Smyslem plánování pro RVD je stanovit posloupnost, způsoby, zásady i součinnost dělostřeleckého zabezpečení vojsk přikrytí. Všechna plánovaná opatření musí být přitom podřízena předpokládané činnosti hlavních sil.

Specifikace úkolů RVD v plánech musí být natolik podrobná, aby podle nich mohly plnit úkoly nejen útvary, ale i jednotky. Čím nižší stupeň, tím řeší ve svých plánech větší podrobnosti.

Obsahem článku není podrobně rozvádět úkoly, které by měly plány obsahovat, ale zdůraznit jen dva, podle mého názoru velmi důležité.

Plán činnosti útvaru taktických raket, který je vyčleněn do vojsk přikrytí, může obsahovat:

- způsob doplnění (odběrů) raket,
- způsob přesunu do prostoru rozmístění, jeho přesné vymezení, VS útvaru,
- úkoly po obdobích činnosti,
- záložní prostory rozmístění, manévry do nich, VS,

- manévr útvaru v průběhu boje,
- určení a úkoly pohotovostní baterie,
- předsunutá palebná postavení a osy přesunu, úkoly v nich,
- přísuny raket a ostatního materiálu,
- organizace spojení,
- doba pohotovosti.

Plán pro oddíl (oddíly) armádního kanónového dělostřelectva, vyčleněného do vojsk příkrytí, může obsahovat:

- osu a časové údaje k přesunu z prostoru rozptýlení po vyhlášení poplachu do sestavy vojsk příkrytí,
- místo a dobu setkání s určeným orgánem štábu RVD svazku (svazu) a převzetí určených úkolů,
- předpokládaný prostor palebných postavení a pozorovatelů (hlavní, záložní, předsunutá),

- úkoly po obdobích činnosti s důrazem na boj s taktickými prostředky jaderného napadení, silami nepřítele, které se přibližují k přednímu okraji vlastní obrany, úkoly k zabezpečení styků a boků,
- hlavní směry střelby z jednotlivých palebných postavení,

- manévr v průběhu boje,
- organizace spojení,
- spotřeba munice, její doplňování a přísuny ostatního materiálu,
- doba pohotovosti.

Plány pro dělostřelectvo v rajónech obrany, pro PT zálohy, plukovní a divizní dělostřelectvo jsou svým obsahem analogické s dokumenty, které se běžně zpracovávají. Důležité ve všech plánech je stanovit reálnou dobu pohotovosti k plnění úkolů v určených prostorech.

Příkrytí státní hranice, jako první a rozhodující etapy odrazení agrese, zabezpečují vojska příkrytí. Při obou možných variantách napadení našeho státu (po postupném narůstání napětí nebo nenadálém napadení) je nutné počítat s možností, že nepřítel přejde na použití jaderných zbraní. **Vojska příkrytí musí proto vytvořit předpoklady i k přípravě a možnému uskutečnění prvního hromadného úderu**, v němž má rozhodující úlohu raketové vojsko spolu s letectvem.

Činnost raketového vojska je zaměřena k pozdějšímu zabezpečení přechodu hlavních sil do útočné operace, k jejichž podpoře při přechodu a vedení jaderné války a nelze je tedy považovat za součást vojsk příkrytí, kromě výjimky u útvaru taktických raket.

Hlavní dělostřelectvo, vyčleněné do vojsk příkrytí, zabezpečuje v první fázi útvarů a jednotky těchto vojsk. Jeho pozdějším, neméně důležitým úkolem je podporovat ty síly svazku, které se připojují k útočné operaci hlavních sil, jejichž rozvinutí proběhlo pod záštitou vojsk příkrytí.

Válečná hra u ŽENIJNÍHO VOJSKA

Válečná hra jako jedna z forem operační a taktické přípravy velitelského sboru poskytuje velmi dobré podmínky k procvičení nebo ověření si plánovaných (připravovaných) opatření i na úseku ženijního zabezpečení. Slouží především ke zdokonalení operačního (taktického) myšlení zařazených ženijních funkcionářů a to za podmínek, které však zdaleka neodpovídají skutečným polním podmínkám práce ženijního štábu. Nevyžaduje také od cvičících náročné řízení, kontrolu a usměrňování podřízených ženijních útvarů, svazků a zařízení.

Vzhledem ke své náplni válečná hra pouze doplňuje ostatní formy operační a taktické přípravy. Je proto účelné, využít této formy přípravy před náročnějšími zaměstnáními jako např. VŠC v terénu s pojítky, při ověřování připravované nové organizační struktury ženijního vojska apod.

CHARAKTERISTICKÉ RYSY VÁLEČNÉ HRY

Válečná hra v rámci ženijního vojska, obdobně jako ve vševojskových štábech, řeší situace, které sice na sebe navazují, ale po kratších nebo delších operačních skocích. Cvičící řeší tedy vždy jednotlivé, časově od sebe oddělené situace.

Rozsah zpracování jednotlivých dokumentů zpravidla upřesní řídící válečné hry v souladu se stanovenými učebními cíly a úkoly.

Rozpracování situací je vhodné přibližovat skutečnosti jako např. volbu skutečné státní hranice, předpokládanou činnost ženijních útvarů, svazků a zařízení vlastních vojsk a nepřítelů, ženijní materiálně technické zabezpečení apod.

Tím docílíme, že účastníci válečné hry se podrobněji seznámí s problematikou možností vlastních vojsk i nepřítelů a jejich ženijního zabezpečení, s terénem apod.

Přítom je nutné důsledně zvážit, které skutečnosti lze použít a jaké podklady je nutné připravit cvičně s ohledem na dodržení všech zásad utajení velení.

Z hlediska rozsahu získali jsme u ženijního vojska dobré zkušenosti z jednostranných, jednostupňových a dvoustupňových válečných her.

Dvoustranné válečné hry, případně jejich jiné formy s přihlédnutím na plánované cíle, vyhrazenou dobu a počet zařazených účastníků (štábů) nenašly dosud vhodné uplatnění.

Válečné hry proběhly prakticky u všech štábů ženijního vojska. Byly organizovány většinou v místnostech a počty jednotlivých pracovišť odpovídaly počtům pracovišť daného stupně velení při práci v polních podmínkách. Organizace cvičicích štábů byla přizpůsobena cílům válečné hry. Přítom např. ke sladění činnosti ženijních štábů bylo ustanoveno úplné (maximální) složení a to proto, aby se účastníci zdokonalili v plnění funkčních povinností a aby bylo dosaženo vzájemné plánovitě organizovanosti práce uvnitř štábů.

Při omezeném rozsahu učebních otázek naopak byly počty štábů zkracovány a určen jen omezený počet účastníků, především hlavních funkcionářů.

K vlastnímu řízení nebyla určena rozhodčí služba, tuto funkci plnilo ředitelství cvičení, zpravidla řídící cvičení, 2—3 zpracovatelé operačního a technického zaměření, jeden důstojník vyčleněný ke zpracování rozboru.

Způsob spojení a tomu odpovídající spojovací prostředky byly zabezpečeny s přihlédnutím k požadavkům utajení velení. Kde to nebylo možné zajistit, pak bylo spojení uskutečňováno osobním stykem. Doba trvání válečné hry byla stanovena podle rozsahu stanovených učebních úkolů.

Každá válečná hra však vyžaduje jiný způsob přípravy, jinou časovou kalkulaci a odlišné obsazení řídicích orgánů.

PŘÍPRAVA VÁLEČNÉ HRY

Základní dokumenty, které je třeba připravit k uskutečnění válečné hry jsou: vševojskový zámysl a zámysl ženijního provedení, námět, rozhodnutí (výpisy z rozhodnutí), nařízení k ženijnímu zabezpečení a jednotlivé situace.

Při stanovení počtu učebních otázek je nutné zvážit jejich počet a obsahovou náplň, aby nedošlo pouze k jejich povrchnímu zpracování v důsledku časové tísně a pamatovat i na to, že cvičící musí zvládnout nejdříve rozehrávanou situaci vševojskovou a ženijní, kterou by za normálních okolností znali. Pak teprve mohou přistoupit k vlastnímu řešení. Přítom musíme reálně zvažovat časové období mezi jednotlivými situacemi, aby cvičící nebyli příliš ovlivňováni svým předešlým rozhodnutím k návrhu opatření a použití ženijního vojska.

Situaci vydáme cvičícím zpravidla předáním potřebné vševojskové dokumentace (námět, výpisy z rozhodnutí apod.) a odborné dokumentace (situace ženijního vojska a jeho materiálně technické zabezpečení, odborná nařízení pro ženijní zabezpečení apod.), textové a grafické.

Řízení dvoustupňové válečné hry v podmínkách ženijního vojska vyžaduje značně náročnou přípravu, zvláště samostatné zpracování vševojskových podkladů pro každý ženijní štáb, např. náčelníka ženijního vojska armády a frontu.

Minimální rozsah vševojskové dokumentace vyžaduje zpracovat samostatné náměty, graficky situaci na frontě, tomu odpovídající rozhodnutí vševojskových velitelů, a to vše s přihlédnutím k měřítku, s kterým daný štáb pracuje. Vlastní příprava vševojskových podkladů k uskutečňování válečné hry u ženijního vojska je značně náročná a vyžaduje bezprostřední účast zpracovatele vševojskového operačního oddělení a další součinnost s funkcionáři týlu, spojovacího vojska apod.

Jejich účast při vlastním provedení není potřebná, nahrávat a upřesňovat vševojskovou situaci jsou schopni již zpracovatelé ženijního vojska.

Časově jsme plánovali válečnou hru se štáby náčelníků ženijního vojska frontu (armád) na dobu 4 dnů a u ženijního (pontonového) svazku 2 dnů.

Vlastní průběh podle obsahu plnění učebních úkolů a organizace cvičících štábů můžeme plánovat bez přerušení nebo s přerušením s předem stanoveným časovým rozmezím.

Závěrem každé válečné hry je rozbor, který je nutné zaměřit na důsledné rozebrání teoretických otázek a poukázat na nejúčelnější řešení příslušné problematiky. U cvičících hodnotíme pouze to, jak řešili zásadní otázky.

MOŽNÝ ROZSAH PŘÍPRAVY A PROVEDENÍ DVOUSTUPŇOVÉ VÁLEČNÉ HRY SE ŠTÁBEM NŽV — F A ŠTÁBY NŽV — A

Válečnou hru připravuje nadřízený orgán a je zaměřena na splnění plánovaných učebních cílů a úkolů.

Plánované učební cíle a úkoly vyplývají ze základního pojetí válečné hry a je výhodné připravit je graficky na schématu. Po schválení tohoto schématu konkretizujeme jednotlivé učební cíle, které mohou být např. tyto:

Zdokonalit hlavní funkcionáře a cvičící štáby

- v řešení úkolů ženijního zabezpečení překrytí státní hranice,
- v plánování a organizaci ženijního a ženijního materiálně technického zabezpečení,
- v plánování a organizaci ženijního zabezpečení zasazení 2. sledu, odražení protiúderu a přechodu části sil do obrany,
- v plánování a organizaci ŽMTZ.

V souladu s učebními cíli musí být i učební úkoly jako např. zpracování plánu překrytí státní hranice, plánu ženijního a ženijního materiálně technického zabezpečení apod.

Z hlediska aktuálnosti je výhodné stanovit i zkušební otázky, které třeba sledovat. Např. vhodnost organizační struktury speciálního ženijního praporu, způsob velení žopr A ve změněných organizačních podmínkách apod.

V další etapě pak připravíme

- *vševojskový zámysl operační válečné hry*, graficky na mapě 500 000 s textovou přílohou,
- *odborný zámysl použití ženijního materiálně technického zabezpečení* graficky na mapě 500 000,
- *cvičnou mapu dislokace* ženijních útvarů, svazků a zařízení, graficky na mapě 500 000,
- *časový plán provedení*, zpravidla graficky na schématu.

Po schválení uvedených základních dokumentů můžeme přistoupit ke zpracování potřebné dokumentace k vlastnímu řízení válečné hry.

Dvoustupňová válečná hra je velmi náročná na přípravu, neboť veškerou dokumentaci zpracováváme na mapách rozličného měřítka. V našem případě konkrétně na mapách měřítka 500 000 a 200 000.

Podle rozsahu a metodiky můžeme k uskutečnění dvoustupňové válečné hry volit méně náročný způsob přípravy tím, že veškeré údaje připravíme jen pro štáb NŽV — F a jeho cestou je předáváme na štáb NŽV — A.

Abychom rozhodování a konkrétní činnost cvičících štábů při řešení odborných otázek ženijního zabezpečení co nejvíce přiblížili skutečnosti, je vhodnější rozpracovávat dokumentaci samostatně pro každý cvičící stupeň.

Rozsah přípravy válečné hry v podmníkách ženijního vojska s přihlédnutím k možným úkolům vyžaduje připravit tyto základní dokumenty:

1. *Námět* s nejnужnějsími přílohami k uvedení cvičících do situace.
2. *Rozhodnutí velitele F (A)* k překrytí státní hranice graficky na mapě měřítka 500 000 (200 000) s textovou částí.
3. *Rozhodnutí velitele F (A)* k plánování útočné operace graficky na mapě měřítka 500 000 (200 000) s textovou částí.
4. *Potřebné odborné podklady* jako např.
 - přehled a popis studní k ukládání JM,
 - přehled o vodních stavbách na vlastním a nepřátelském území,
 - přehledy zásob ženijní munice a materiálu ve skladech,
 - přehled pohyblivých zásob apod.

Pro vlastní další průběh připravujeme obsah jednotlivých situací operační válečné hry a potřebné podklady, jako např.:

1. situaci

Řešení situace D-3, kdy vlastní vojska pronikla na území nepřítel do hloubky 40—60 km a nepřítel přešel na vedení boje s použitím jaderných zbraní.

PODKLADY

Námětová situace D-3, rozdělení ženijních sil a prostředků, zámysl rozhodnutí velitele F (A).

Obdobně připravíme i podklady dalších situací.

Zkušenosti ukázaly, že při válečné hře u ženijního vojska je reálné, kromě splánování ženijního zabezpečení řešit maximálně tři základní situace.

Součástí přípravných prací je zpracování a odeslání organizačního nařízení cvičícím ženijním štábům. Svým obsahem a zpracováním se u ženijního vojska podstatně neliší od vžitých způsobů.

Vlastní průběh válečné hry řídí nadřízený NV ve funkci hlavního řídícího. K dispozici má minimální počet zástupců.

Před válečnou hrou je vhodné seznámit podřízené s plánovanými cíli a způsobem jejího průběhu.

Při dvoustupňové válečné hře je nutné zaměřit hlavní pozornost na rozehru jednotlivých situací, formu návrhů k rozhodnutí ženijních funkcionářů a způsob spojení.

Ke splnění stanovených cílů je výhodné, aby rozehru řešily nezávisle na sobě štáb NŽV — F a štáby náčelníků ženijního vojska armád.

Stejně vhodné je, aby návrhy řešili postupně hlavní ženijní funkcionáři armád a nakonec, aby předkládal návrh NŽV — F a jeho technický zástupce. Tímto postupem si můžeme ověřit reálnost a návaznost řešení jednotlivých cvičících funkcionářů.

Pro návrhy při zařazení třech cvičících štábů postačuje doba 3 hodin (cca 1 hod. na jeden cvičící štáb).

Doba potřebná na rozpracování jednotlivých situací je podle obsahu cca do 12 hodin. Přitom na plánování, kterým zahajujeme válečnou hru, je s ohledem na úroveň zařazených a jejich sladění výhodnější, vyhrazenou dobu prodloužit cca na 24 hod.

Za těchto podmínek můžeme od cvičících ženijních štábů vyžadovat zpracování veškeré ženijní dokumentace, neboť při odborné aplikaci těchto forem operační a taktické přípravy není nutná časově náročná součinnost s ostatními druhy vojsk.

Štáby se nepřemísťují a odpadá řízení, velení a poskytování pomoci podřízeným ženijním útvarům, svazkům a zařízením.

Tímto přizpůsobením vyhrazené doby můžeme docílit, že cvičící mohou stanovené úkoly reálně splnit a válečná hra splní svůj účel. Za hlavní kritérium považujeme kvalitu splnění úkolu. Odpočinek při plném obsazení štábu řešíme jako při plnění úkolů v polních podmínkách.

•

Válečná hra našla své plné opodstatnění i u ženijního vojska. Její uskutečnění se štáby náčelníků ženijního vojska svazů jedenkrát za 2 až 3 roky, se štáby ženijních brigád, ženijních (pontonových) praporů, případně týlových zařízení jedenkrát v průběhu výcvikového roku plně postačuje. Je formou, která umožňuje podrobně rozpracovat, případně si ověřit možnosti plnění hlavních úkolů ženijního zabezpečení a prověřit si připravenost příslušného ženijního funkcionáře a jeho štábu.

Ochrana před účinky ZHN v horském terénu

Jedním z vážných úkolů operačního použití vojsk ČSLA bude překonávat horské masívy, ať už to bude příhraniční masív ŠUMAVA a ČESKÝ LES nebo horské masívy na území pravděpodobného válčiště. Přechod těchto masívů si vyžádá — jak to potvrdily i některé zkušenosti ze cvičení „ŠUMAVA“ — některá specifická opatření k zabezpečení ochrany vojsk před účinky zbraní hromadného ničení.

Tato specifická opatření vyplývají především z vlivu horského terénu na bojovou činnost, který se projevuje zejména

— v podstatném omezení komunikační sítě v horách. Přechody přes horské masívy, umožňující přesun bojové techniky motostřeleckých a tankových svazků, jsou řídké a zpravidla od sebe zcela izolované. Minimum rokádních cest značně omezuje (někdy přímo znemožňuje) manévr vojsk. Sjízdost převažné většiny cest v horách do značné míry ovlivňuje roční doba a počasí.

— v kvalitě horských cest, probíhajících zpravidla úzkými dolinami, což určuje jejich šířku. Převážná většina úseků horských cest je jednoproudá, bez možnosti objezdu poškozené techniky. Časté rozbahnění úzkých údolí podstatně snižuje i tempo přesunu. Na tempo postupu bude mít vliv i podstatně větší počet komunikačních objektů (mostků, propustků, zářezů apod.), zpravidla nedostatečné únosnosti, jejichž poškození může značně snížit rychlost postupu vojsk.

— v nedostatku prostorů vhodných k rozmístění vojsk a štábů. Takové prostory budou zpravidla jen v úzkých dolinách podél komunikací.

— v rychlých změnách počasí a to i na dílčích úsecích os přesunu. Charakteristickým rysem je proudění vzduchu podél cest (horskými údolím), značné změny teploty mezi dnem a nocí, možnosti snadného

vzniku mlh na jaře a na podzim a rozsáhlých sněhových závějů v zimě a značná erozivní činnost vody na cestách.

— ve značně ztížených možnostech rychlé obnovy a údržby cest. Velmi omezené možnosti urychleného a masového zasažení ženíjní techniky a těžby materiálu z místních zdrojů, podstatně prodlužují dobu potřebnou k údržbě a obnově cest.

Všechny tyto zvláštnosti výrazně ovlivní nejen dobu přesunu vojsk, ale velmi často způsobí i nahromadění vojsk na cestách bez možnosti jejich rozptýlení, a tím vytvářejí nepříteli výhodné podmínky k ničení vojsk při přechodu horských masívů. Horský terén pak navíc ještě omezuje i možnosti ochrany vojsk před účinky zbraní hromadného ničení nepřítel.

Kromě těchto vlivů horského terénu na bojovou činnost vojsk, vytvářejí horské masívy i specifické podmínky k použití zbraní hromadného ničení.

Účinek tlakové vlny se zvětšuje na úbočích přivrácených epicentru výbuchu v závislosti na jejich sklonu až 1,8krát oproti účinku v rovinném terénu a podél údolí působí tlaková vlna až 2,8krát větší.

Poloměr účinku světelného záření je při husté vrstvě mraků 1,2 krát větší. Kromě toho vzrůstá poloměr účinku světelného záření při vzdušném i pozemním výbuchu na stránkách, v průsmycích a v úvozech následkem odrazu 1,1krát, při sněhové pokrývce dokonce 1,2krát. Naproti tomu účinek světelného záření na svazích odvrácených od epicentra výbuchu je menší nebo vůbec neovlivní bojovou činnost vojsk.

Nebezpečné dávky radioaktivního zamoření po vzdušných i pozemních výbuších, uskutečněných na horských úbočích a v horských údolích působí na objekty položené výše než epicentrum (centrum) výbuchu do 1,5—3,2krát větší vzdálenosti než v rovina-

tém terénu, a na objekty, položené níže než epicentrum výbuchu na vzdálenosti 0,8—0,9 krát menší. V bezprostřední blízkosti výbuchu bývá radioaktivní zamoření větší než v rovinatém terénu v důsledku sekundární radioaktivity skalnatých hornin. Velikost dávek radioaktivního zamoření na návětrných stranách ve směru postupu radioaktivního objektu je větší, a naproti tomu na odvrácených stranách menší oproti dávkám ve stejných vzdálenostech v rovinatém terénu a to: ve vzdálenosti 10 — 50 km od epicentra výbuchu 2 — 3krát, ve vzdálenosti 50 — 100 km 5krát a ve vzdálenosti nad 100 km 10krát. Přitom radioaktivně zamořená plocha terénu bude v horách značně nerovnoměrná, takže předběžně ji lze velmi těžko ohraničit. To způsobují místní větry, vanoucí horskými údolím. V zimě bude hodnota radioaktivního zamoření ovlivňovat (zmenšovat) sněžením. Také deště mohou radioaktivní částice unášet do údolí a mohou tak vytvářet místní silně zamořené úseky.

Vojska, přesunující se po horských cestách, mohou tak být v důsledku malých pochodových rychlostí nucena dlouhodobě pobývat v zamořených prostorech, přičemž tuto dobu může ještě prodloužit zničení, poškození nebo zatarasení jednotlivých os přesunu. To samozřejmě ovlivňuje stupeň zamoření vojsk a z toho vyplývající jejich další bojeschopnost a okamžitou využitelnost.

Jaderné údery mohou úseky horských cest rozsáhle zničit, poškodit a zatarasit, zejména úseky probíhající pod strmými skalními masivy, které mohou způsobit rozsáhlé a těžko překonatelné závaly. Taková poškození neb zatarasení horských cest mohou způsobit zejména vhodně uložené jaderné miny. Přitom je třeba zvít v úvahu, že prostory výbuchu jaderných min budou zamořeny radioaktivními dávkami, dosahujícími značných hodnot, což podstatně ovlivní dobu nasazení vojsk a techniky k odstranění následků jejich výbuchů.

Souvislé pásy jaderných min, které jsou již v míru připravovány na území NSR právě především v horských prostorech, mohou vytvořit souvislá pásma vysokého radioaktivního zamoření a tak vážně ohrozit vojska při jejich přechodu.

Předpokládáme-li, že v průlomovém pásu armády může být v příhraničním pásu 12 — 15 i více jaderných min (podle počtu přechodů), pak jejich odpálením může vzniknout souvislý pás radioaktivního zamoření terénu značné hodnoty do hloubky několika desítek kilometrů. Hodnota dávek radioaktivního zamoření, jakož i rozměry jednotlivých zón budou totiž při

hromadném odpálení jaderných min několikanásobně větší než při jednotlivých výbuších. Přitom převládající směr větru západ — východ dává příznivé podmínky k vytvoření značné hloubky těchto stop ve směru postupu našich vojsk.

Značné zalesnění těchto horských masívů, neustále vanoucí větry a nedostupnost terénu mimo osy přesunu vytvářejí dále příznivé podmínky i k šíření rozsáhlých požárů, vzniklých při jaderných výbuších, případně při použití zápalných prostředků. Tyto požáry nejen že mohou vážně ohrozit, případně i dočasně znemožnit postup vojsk v horách, ale mohou způsobit i vážné ztráty a poškození živé síly a bojové techniky, přičemž účinná protipožární opatření v horách jsou značně ztížena, ne-li vyloučena.

Vlivy horského terénu na bojovou činnost vojsk, jakož i specifické podmínky použití zbraní hromadného ničení v horách ovlivňují i rozsah opatření ochrany před účinky zbraní hromadného ničení při překonávání horských masívů. Tato opatření můžeme rozdělit do těchto sfér činnosti:

- organizace radiačního průzkumu;
- ženijní úprava komunikačních zón přes horské masivy s důrazem na zabezpečení os přesunu,
- organizace činnosti vojsk v zamořených prostorech,
- likvidace následků zbraní hromadného ničení nepřítele.

Organizovat ochranu před účinky zbraní hromadného ničení nepřítele je povinností velitelů všech stupňů. Výkonnými orgány, koordinujícími na jednotlivých stupních velení činnost druhů vojsk a služeb, jsou k tomu účelu vyčleněné operační skupiny.

Předpokládáme-li bojovou činnost vojsk v horách, jsou velitelé i štáby všech stupňů povinni uskutečnit včas potřebné analýzy předpokládaného zájmového prostoru a zjistit, do jaké míry mohou tyto podmínky ovlivnit opatření ochrany před účinky zbraní hromadného ničení. Především je třeba vyhodnotit terén i meteorologické podmínky využitím vojenskogeografických popisů, leteckých snímků, hydrogeologických map, výpovědí místního obyvatelstva a zajatců a zejména údajů, získaných průzkumem. Vyhodnocené výsledky zakresluje na speciální mapy s důrazem na

- schůdnost terénu, profil a stav cest a jejich vliv na tempo postupu,
- prostory a úseky zvláště ohrožené vzhledem k možným účinkům zbraní hromadného ničení (závaly, možná místa poškození cest v zářezech, úvozech, stržích

apod.), možná poškození komunikačních objektů, možná místa záplav při zavalení horských říček, prostory ohrožené lesními požáry apod., [včetně předpokládaného rozsahu nezbytných ženijních úprav],

— předpokládaný stav radioaktivního zamoření s důrazem na zamořené úseky cest, možnou hodnotu zamoření a její vliv na činnost vojsk, nevhodnější směry překonávání zamořených prostorů, možnosti manévru v dané komunikační zóně za úče-

lem obejití nebo urychleného vyvedení vojsk ze zamořených prostorů apod.,

Vyhodnocení těchto údajů si vyžadá úzkou spolupráci vyčleněných operačních skupin štábů s ženijními a chemickými odděleními. Takto vyhodnocené údaje mohou být zakresleny komplexně i s potřebnými legendami na mapě operační skupiny neb dílčí údaje na pracovních mapách operačního, ženijního a chemického oddělení a musí být doloženy veliteli.

V dalším se zmíním o zvlátnostech opatření před účinky zbraní hromadného ničení v horském terénu.

Čas, potřebný k **radiačnímu průzkumu** v horském masívu bude zpravidla značně delší než v rovinatém terénu. Nerovnoměrný stupeň zamoření ve stopě radioaktivního oblaku si navíc vyžadá častější a důkladnější měření stupně zamoření a náročnější potřebu vytyčení.

Rovněž omezené podmínky vizuálního pozorování, způsobené nejen horským, zpravidla značně pokrytým terénem, ale i častými mlhami, opary a nízkou oblačností vyžadují organizovat hustější síť pozorovatelů jaderných výbuchů a radiačních hlásek než v rovinatém terénu. Tyto hlásky rozmísťujeme nejen v celé hloubce komunikační zóny, ale i v různých výškách. Vzhledem k terénním a povětrnostním podmínkám budou muset být hlásky často umístěny i v pásmu souseda.

K rychlému předávání zpráv o jaderných výbuchích a o stavu radioaktivního zamoření je třeba věnovat zvýšenou pozornost organizaci rádiových sítí výstrahy, a to nejen k zvýšení počtu radiačních hlásek, ale i k zvláštnostem horského terénu na organizaci spojení.

Při nedostatku rádiových stanic k tomu účelu bude výhodné předávat zprávy o úhroze **optickými prostředky** nebo pomocí **vrtulníků**. V každém případě bude však vhodné organizovat ještě před zahájením přesunu přes horský masív předběžný vzdušný radiační průzkum. Přitom bude výhodné používat vrtulníky i během přesunu k rychlému vyhledávání objížděk za účelem vyvedení vojsk ze zamořených prostorů. Radiační hlásky musí být v každém případě začleňovány do předvoje, do oddílů zabezpečení pohybu a do oddílů pro zneškodňování jaderných min.

Z těchto hledisek, které značně ztěžují radiační průzkum, vyplývá závěr, že radiační průzkum bude možno uskutečňovat pouze na jednotlivých osách přesunu vojsk, případně v prostorech jejich rozmístění.

Radiační průzkum organizujeme tak, aby zabezpečil

— po zjištění radioaktivního zamoření manévru na osy s nižší (nebo žádnou) radiací,

— včas zastavit vojska před radioaktivními zónami — pokud to ovšem dovolí bojová situace — až do snížení stupně radioaktivního zamoření.

Ženijní úprava komunikačních zón přes horské masívy je značně ztížena skalnatou zeminou a zpravidla úzkými cestami, které omezují postupně přecházet jednotlivé pracovní skupiny a ztěžují tak rychlé zasazení a manévru ženijní techniky. Proto ještě před vlastním zahájením ženijních úprav v komunikační zóně je nutné, aby štáby ženijních útvarů a svazků, předurčené k údržbě komunikační zóny, vyhodnotily

— předpokládané umístění jaderných min nepříteli a nevhodnější (co do účinku) epicentra jaderných výbuchů,

— předpokládaný rozsah zničení a poškození cest a komunikačních objektů a případné možné objížděky,

— potřebné místní zdroje materiálů,

— prostory (úseky), zabezpečující nejlepší přirozené podmínky ochrany vojsk před účinky zbraní hromadného ničení,

— nevhodnější komunikace k přesunu speciální techniky a potřebný rozsah jejich úprav,

— nevhodnější rokády mezi jednotlivými osami přesunu,

— možné úseky závalů (lesních i skalních) a zátok po jaderných úderech,

— pravděpodobné prostory a rozsah lesních požárů a z toho vyplývající opatření k omezení jejich šíření,

— potřebná opatření k maskování přesunů vojsk,

— nevhodnější rozmístění ženijních jednotek, vyčleněných k úpravě a údržbě os přesunů, začlenění ženijní a vyprošťovací techniky a rozmístění záloh sil a prostředků.

Specifickým rysem ženiijního zabezpečení překonávání horských masívů je **ochrana postupujících vojsk před nenadálým napadením nepřítelem**. Těto problematice je u nás věnována malá pozornost. Horský masív dává velmi příhodné podmínky k činnosti malých záškodnických skupin nepřítele, které mohou snadno napadat nepřítele týly přesunujících se vojsk a způsobovat jim vážné ztráty. Mohou i malými silami značně zpomalovat postup vlastních vojsk a vytvářet tak podmínky k jejich hromadění a ničení jadernými údery nepřítele.

K zabránění této překvapivé činnosti nepřítele bude účelné v předem vyhodnocených nevhodnějších prostorech položit smíšená ochranná minová pole, doplněná signálními systémy. To by mělo být úkolem ženiijních útvarů, předurčených k údržbě komunikačních zón, neb pohyblivých odřadů zatarasovacích toho stupně velení, který úpravu komunikační zóny organizuje. Plán zatarasování by měl být součástí dokumentace, zpracované k zabezpečení úpravy komunikační zóny. S prostory zatarasování by měly být seznámeny i štáby vševojskových útvarů a svazků, přesunujících se komunikační zónou.

Rovněž při budování ochranných staveb v horách je nutné dodržet některé zvláštnosti, zejména

- nebudovat ochranné objekty na úpatí hor, kde by byly ohroženy jednak tlakovou vlnou, způsobenou odrazem, jednak závaly (zejména skalními),
- u všech objektů zabezpečit řádné odvodnění, které by zabránilo odplavení radioaktivních částic do objektu.

Činnost vojsk v horách je podmíněna především možnostmi jejich manévru, které však jsou značně omezené. Proto musí být vojska připravena k pohybu v zamořeném prostoru a k jeho překonávání a to často i několikrát za den.

Za těchto podmínek je nejúčelnější ochranou před radioaktivním zamořením

- včasná likvidace jaderných prostředků nepřítele, zejména jaderných min,
- dokonalá organizace radiací a hlášení služby,
- dovedné využívání ochranných vlastností bojové a dopravní techniky před účinky radioaktivního zamoření vojsk, prostředků protichemické ochrany jednotlivce a ochranných vlastností terénu,
- maximální zkrácení doby pobytu v zamořených prostorech.

Jedním z nejvážnějších aktivních opatření je průzkum a ničení jaderných min nepřítele. K tomu účelu předpokládáme organizovat u každého praporu pluků 1. sle-

da odřad (skupinu) pro zneškodnění jaderných min s využitím ženiijní čtyř plukovní ženiijní roty a posilové ženiijní speciální čtyř z armádní ženiijní brigády. Kromě těchto speciálních odřadů (skupin) je třeba zejména v horském terénu maximálně využít všechny průzkumné jednotky k zajišťování a ničení odpalovacích stanic jaderných min.

Zjištění a zneškodnění jaderných min na jedné ose přesunu v žádném případě však nevylučuje možnost radioaktivního zamoření vojsk na této ose od výbuchu jaderných min z jiných úseků. To potvrzuje důležitost tohoto úkolu, jemuž musí proto štáby všech stupňů věnovat soustavnou mimořádnou pozornost a to již při přípravě vojsk v míru.

Zabezpečení organizované činnosti v zamořených prostorech vyžaduje úzkou spolupráci především operačních a chemických oddělení, ale i ženiijního oddělení a složek týlu. Z toho důvodu bude nutné ještě před zahájením přesunu přes horský masív ujednotit:

- způsoby vyzkoušení vojsk o nebezpečí radioaktivního zamoření,
- podmínky i způsoby činnosti jednotek v zamořených prostorech v závislosti od rozsahu a stupně radioaktivního zamoření,
- možnosti vyvedení vojsk ze zamořených prostorů a nevhodnější dobu zahájení přesunu.

Při nutném dlouhodobém pobytu vojsk v zamořeném prostoru jsou v komunikačních zónách přes horské masívy nejvíce ohroženy ženiijní jednotky, které upravují a udržují osy přesunu. Tyto jednotky si musí proto ihned po příchodu do prostoru zasazení vybudovat ochranné objekty (k tomu účelu by bylo vhodné vybavit je dostatečným počtem převozných úkrytů) a štáby těchto jednotek musí organizovat jejich střídání, aby jejich bojeschopnost byla co nejdelší. To také vyžaduje přizpůsobit mírový výcvik těchto jednotek maximálně požadavkům dlouhodobého pobytu a činnosti v zamořených prostorech.

Vzhledem k malým ochranným vlastnostem automobilů bude dále výhodné, aby velitelé a štáby všech stupňů používali po dobu přesunů zamořenými prostory (případně po dobu pobytu v nich) obrněné transportéry a tanky. Ze stejných důvodů bude dále účelné dodržet při určování počtu jednotek, vyváděných ze zamořených prostorů (dovolí-li to bojová situace), toto pořadí: jednotky na automobilech, po nich na obrněných transportérech a jako poslední tankové jednotky.

Používání prostředků protichemické ochrany jednotlivce v horském terénu je

stejně jako v terénu rovinatém. Jejich dlouhodobé nošení však ovlivní zejména schopnosti řidičů a bude mít vliv na rychlost přesunu i na zvýšení počtu dopravních nehod. To si vyžadá organizovat čas tější zastávky k odpočinku řidičů. Ochranné masky je možné sejmut na 1/2—1 hodinu jen tehdy, není-li stupeň radioaktivního zamoření větší než 0,5 — 5 r/hod. Celková doba pobytu v zamořeném prostoru bez ochranné masky však nesmí překročit 2 — 3 hodiny za 24 hodin.

Ke kolektivní ochraně využíváme v maximální míře ochranné vlastnosti nejen bojové techniky, ale i terénu, kterých je v horách podstatně více než v rovinatém terénu.

A konečně jedním z nejučinnějších prostředků ochrany je rychle opustit zamořené prostory. To si vyžadá kromě vyčlenění ženijních jednotek na údržbu komunikačních zón i vyčlenění silných odřadů zabezpečení pohybu počínaje stupněm prapor s maximálním využitím dozerových radlic, mostních tanků a útočných mostů (MOBIL), případně předem připravených dřevěných mostních prvků k přemostování úzkých překážek, ale i dovedně organizovanou vyprošťovací službu a technickým zabezpečením přesunu. Vyčleněné odřady zabezpečení pohybu je nutné vybavit i poměrně značným množstvím trhavin (včetně speciálního náloživa) k odstraňování zátarasů a zejména lesních závalů.

Charakter, rozsah a způsoby **likvidace následků zbraní hromadného ničení** v horách jsou závislé na rozsahu ničení, množství sil a prostředků, vyčleněných k těmto účelům a na bojové situaci.

Velitelé všech stupňů jsou povinni včas plánovat vyčlenění nezbytných sil a prostředků a organizovat opatření, spojená s likvidací následků zbraní hromadného ničení, zejména jaderných a zápalných.

Po jaderných úderech jsou velitelé a štáby povinni:

— na základě hlášení pozorovatelů a vojsk upřesnit místo jaderného výbuchu, druh použitého prostředku a alespoň orientačně určit charakter a rozsah ničení,

— organizovat průzkum prostorů výbuchu za účelem zjištění přesného rozsahu jejich účinků (ničení a zamoření),

— získat údaje od jednotek, nacházejících se v prostoru výbuchu, o stupni jejich ztrát a zamoření, a o jejich schopnosti plnit stanovené jim bojové úkoly (včetně likvidace následků),

— upřesnit doplňkové úkoly,

— zorganizovat likvidaci následků zbraní hromadného ničení.

Podrobné údaje o rozsahu ničení zjišťují především ženijní průzkumné jednotky, o radioaktivním zamoření pak chemické průzkumné jednotky. K rychlému určení zničení a zamoření, zejména v zatarasených a těžko schůdných horských prostorech, je výhodné používat vrtulníky.

Při organizování likvidace následků je nutné brát v úvahu stupeň radioaktivního zamoření prostoru zasazení a likvidační práce organizovat s využitím směn jednotek tak, aby tyto neobdržely nebezpečné dávky.

Největší problém bude včas připravit vyčleněné síly a prostředky do prostoru zasazení. Vzhledem k velmi častému zablokování horských os přesunu musíme počítat s tím, že hlavní úsilí likvidace následků ponese přímo přesunující se útvary a svazky. K zasazení speciálních jednotek budeme velmi často používat vrtulníků. Někdy bude dokonce výhodnější předstoupit tyto jednotky ještě před zahájením přesunů přes horský masív do předpokládaných prostorů zásahů zbraní hromadného ničení. Přitom musí být samozřejmostí, že k likvidaci následků musí být připraveny především ženijní jednotky, vyčleněné k údržbě komunikačních zón a do odřadů zabezpečení pohybu.

Plánování týlového zabezpečení první útočné operace

V článku „Plánování první útočné operace“ (VM č. 1/70) zabýval se autor plk. gšt. ing. Nečas úlohou frontu ve strategické operaci na válčišti a způsobem plánování útočné frontové operace s ohledem na možné způsoby jejího zahájení.

Cílem tohoto článku není rozbor otázek týlového zabezpečení strategické operace. Pokusím se osvětlit pouze dvě dílčí otázky

- organizaci týlu frontové útočné operace v návaznosti na činnost sousedních frontů,
- plánování týlového zabezpečení frontové operace s ohledem na možné varianty jejího zahájení.

Tak jako činnost každého z frontů zúčastněných na frontové operaci se musí podřizovat jednotnému zámyslu, tak i při rozhodnutí o organizaci týlu frontu nemůžeme ignorovat organizaci týlu frontů sousedních.

Přijmou-li např. dva náčelníci týlu sousedních frontů izolovaně rozhodnutí o vybudování a obsluze frontových příčin silnic, je pravděpodobné, že frontové příčky na styku frontů nebudou na sebe navazovat, což ztíží hlavnímu velení rokádní manévry zásobami a prostředky. Je tedy nutné, aby hlavní velení již při plánování týlového zabezpečení frontových operací uplatnilo svůj vliv na organizaci týlu všech prvosledových frontů.

To se týká nejen organizace silničního zabezpečení, ale i určení směrů obnovy železnic, sladění prostorů rozvinování hlavních prvků frontového týlu, směrů výstavby polního potrubí apod. Taková nutnost není zdůvodněna pouze účelností a vyšší efektivností v činnosti týlů frontů, ale i tím, že zámysl pro-

vedení strategické operace se nezveřejňuje a pouze hlavní velení ozbrojených sil na válčišti zná plán použití strategických raket středního doletu, plánované prostory a dobu zasazení záložního frontu, použití operačně strategických výsadků a další údaje, které podstatně ovlivní činnost pozemních vojsk a tedy i činnost týlu frontů.

Kromě toho, že velení ozbrojeným silám na válčišti slaďuje činnost týlu druhů ozbrojených sil a zejména všech frontů, může ovlivňovat činnost týlu každého z frontů i tím, že má v rukou zálohy sil a prostředků týlového zabezpečení, zejména dopravní letectvo, týlové svazky a útvary k obnově a obsluze komunikací a rovněž zásoby materiálních prostředků. Jejich zasazení v průběhu strategické operace rovněž ovlivní činnost týlu těch frontů, v jejichž pásmu činnosti budou zálohy použity a náčelník týlu příslušného frontu se musí zámyslu hlavního velení podřídit.

Nutné podřizování se týlových funkcionářů frontů zámyslu a rozhodnutí hlavního velení nijak nesnižuje význam a úlohu týlu frontu v zabezpečení frontové útočné operace. Týlové podřizování se je nejen nutné s ohledem na rozvoj prostředků vedení ozbrojeného zápasu, nýbrž i prospěšné k zabezpečení celé strategické operace i každého frontu zvlášť.

Ke způsobu a metodám plánování týlového zabezpečení frontové operace s ohledem na možné varianty jejího zahájení (s použitím nebo bez použití jaderných zbraní) je účelné nejdříve vyjasnit, které faktory ovlivní týlové zabezpečení.

Za předpokladu, že hloubka frontové operace i hloubka bližšího úkolu frontu budou v obou variantách stejné a rozdílná bude doba jejich splnění — bez použití jaderných zbraní bude asi dvojnásobná — bude se podstatně lišit

- celková spotřeba materiálních prostředků,
- podíl jednotlivých druhů materiálů na celkovém množství spotřeby (bez použití JZ vzroste podíl munice),
- množství raněných a profil zranění,
- vzhledem k různým dobám trvání operace bez a s použitím JZ budou jiné časové výchozí údaje o možnostech přísunu materiálních prostředků vojskům, o možnostech obnovy komunikací apod.,
- počet a charakter poškození techniky a objektů (včetně letišť).

To jsou rozhodující podklady ke zpracování plánu týlového zabezpečení vojsk frontu. Z toho je nutné vyvodit závěr, že bude nutné zpracovávat dva plány. Promítnuto do praxe to představuje větší nároky na práci štábu a správ týlu a potřebu více času na zpracování potřebných informací, dokladů a dokumentů. Zejména výchozí informace náčelníka týlu frontu veliteli o zabezpečení operace materiálními prostředky, budou-li výpočty jako dosud prováděny ručně bez použití mechanizace, nemůže být zpracována dříve než za 5–6 hodin od doručení směrnice hlavního velení.

Zpracování ostatních plánovacích dokumentů, včetně plánu organizace týlu na mapě, nebude dělat potíže za předpokladu, že prostory rozvinování hlavních prvků frontového týlu, směry obnovy železnic, rozvinování silniční sítě a polního potrubí budou totožné v obou variantách. Dosavadní zkušenosti ukazují, že takový postup je možný.

Plán organizace týlového zabezpečení frontové útočné operace bude tedy představovat jednu mapu a dvě písemné části (přílohy). Zdá se, že to je optimální varianta plánování zejména tenkrát, podaří-li se už konečně zmechanizovat výpočty spotřeby materiálu, které se až dosud zpracovávaly ručně nebo se pouze odhadovaly na úkor přesnosti.

Plánování týlového zabezpečení frontové útočné operace může mít přirozeně desítky upřesňujících variant, budeme-li uvažovat o možné době přechodu na vedení operace s použitím JZ v průběhu operace, zahájené bez jejich použití.

Domnívám se, že snaha pa takové variabilnosti je zbytečná. Při nedostatku času bude však přesto účelné vypracovat jednu variantu přechodu na použití JZ, a to po splnění bližšího úkolu frontu nebo v jiné fázi operace, kterou určí velitel frontu.

Zkušenosti sovětské moci při budování armády nelze považovat za zkušenosti izolované. Válka zahrnuje všechny druhy všech úseků výstavby. Budování naší armády mohlo přinést úspěšné výsledky jenom proto, že probíhalo v duchu celkové sovětské výstavby, na základě vzájemných třídních vztahů, jež se projevují na každém úseku výstavby.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Narůstání úsilí v útočné operaci

Narůstání úsilí v operacích bylo vždy jedním z nejdůležitějších činitelů k dosažení vítězství nad nepřítelem. Má zabezpečit nepřetržitost úkolu ve vysokém tempu a do velké hloubky, uchovat iniciativu v průběhu celé operace a úspěšně řešit všechny úkoly v jejím průběhu. Proto problém narůstání úsilí má významné místo v teorii a praxi operačního umění.

V operacích Velké vlastenecké války se dosahovalo narůstání úsilí hlavně zasazováním druhých sledů a záloh do sražení (boje), tj. nepřetržitým zvyšováním počtu bojujících vojsk, používáním velkého množství tanků a vytvářením absolutní převahy nad nepřítelem v silách a prostředcích na rozhodujících směrech. Vzhledem k tomu svazy plnily úkoly v operacích postupně, vojska měla ztráty a ztrácela schopnost k útoku rovněž postupně a proces narůstání se uskutečňoval metodicky.

Při průlomu nepřátelské obrany byly postupně zasazovány do boje druhé sledy pluků, divízií a sborů. K rozvinutí úspěchu byly zasazovány do sražení tankové (mechanizované) sbory a tankové armády druhého sledu operačních svazů. Jejich rozhodná činnost směřovala k dosažení značných operačně strategických cílů v poměrně krátké době. Jejich zasazení bylo ve své podstatě pokračováním postupného narůstání úsilí, započatého na taktickém stupni.

Narůstání úsilí v průběhu útočných operací se uskutečňovalo i manévrem vojsky z podřadných úseků na rozhodující směry, hromadným použitím letectva a palebnými údery dělostřelectva. Úloha těchto úderů, vzhledem k růstu bojových možností letectva a dělostřelectva v průběhu války, se neustále zvyšovala. Přesto hlavním způsobem zůstalo zasazení druhých sledů a záloh do sražení. Takové principy a způsoby narůstání úsilí odpovídaly úrovni rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu, charakteru bojové činnosti a ve svém souhrnu zabezpečovaly rozvíjení útoku do velké hloubky.

Nové zbraně a technika a jejich široké zavedení do výzbroje všech druhů ozbrojených sil zásadně změnily podstatu a obsah procesu narůstání úsilí a podmínky jeho uskutečňování. Nyní se tyto otázky řeší

na novém materiálním základě — na základě raketových jaderných zbraní v souladu se změnami způsoby vedení operací a organizací vojsk.

Z analýzy možných variant rozpoutání války agresorem vyplývá, že frontové ope-

race budou svým obsahem neobyčejně složitě. V průběhu války bude docházet k náhlým změnám situace a charakteru bojové činnosti. Operace budou mít velký prostorový rozmach, což vyvolá změny ve způsobech narůstání úsilí.

Narůstání úsilí v operacích zahájených s neomezeným použitím jaderných zbraní

a ostatních prostředků hromadného ničení dosáhneme především hromadnými jadernými a chemickými údery. To umožní dosáhnout rozhodného ničení uskupení nepřítele ne postupně do hloubky a časově, ale současně. Vzhledem k tomu i narůstání úsilí je nutné uskutečňovat tak, aby vojska rovnoběžně a stejně úspěšně splnila jak bližší, tak i další úkol.

Jaderné zbraně umožňují během krátké doby značně oslabit i způsobit nebojeschopnost celého protistojícího uskupení nepřítele. V těchto podmínkách mají svazy jedinou povinnost: dovedně a včas využít výsledků jaderných úderů a dokončit zničení protistojících sil nepřítele. K tomu stěží bude třeba tří až pětinašobná převaha v silách a prostředcích, jak bylo pravidlem v minulosti, neboť podstatných změn v poměru sil dosáhneme způsobem velkých ztrát nepříteli.

Z toho vyplývá, že podstata narůstání úsilí v operacích jaderné války tkví ne tak ve vytváření převahy nad nepřítelem, ale v dosažení a udržení takového výhodného poměru v silách a prostředcích, které by umožnilo útočícím vojskům úspěšně splnit všechny úkoly v průběhu operace.

Snaha stran dosáhnout jadernými zbraněmi rozhodných výsledků a vysoká pohyblivost vojsk vtisknout bojové činnosti neobyčejně rozmanitý a dynamický charakter. Na jedné straně vojska mohou úspěšně útočit, na druhé odrážet silné protiúder nepřítele, na třetí vést střetné boje a sražení v podmínkách radioaktivního zamoření terénu a velké zkázy. Pak bude účelné předvídat náhlé a pronikavé změny situace, v různé hloubce a v nejrušnějších obdobích operace. Na rozdíl od minulosti, kdy síly a prostředky určené k narůstání úsilí se používaly hlavně na předem plánovaných směrech, v operacích jaderné války se budou používat na nové, často nepředvídané směry. To znamená, že raketové vojsko, letectvo, svazky druhého sledu a záloh musí být v průběhu operace neustále připraveny ke splnění nelehle vzniklých úkolů. Nevyhnutelnými podmínkami, které zabezpečují úspěšné narůstání úsilí v útočné operaci, jsou nepřetržitost průzkumu všech druhů a včas-

né získání zpráv o nepříteli, dále záloha jaderných a chemických nábojů.

Způsoby narůstání úsilí k úspěšnému rozvinutí útoku v soudobých podmínkách není možné posuzovat jednoznačně, neboť ve své podstatě představují souhrn vzájemně spjatých opatření. Studium této otázky na řadě cvičení svědčí o tom, že v operacích jaderného období války, v závislosti na situaci, silách a prostředcích, narůstání úsilí se může uskutečnit

- jadernými údery,
- zasazením vševojskových nebo tankových svazů (svazků) druhého sledu do sražení,
- využitím záloh,
- manévrem a přeskupením vojsk z jiných směrů,
- širokým použitím vzdušných výsadek.

Narůstání úsilí použitím jaderných zbraní je novým jevem v operačním umění. Je to hlavní a nejrozhodnější způsob. Takřka okamžitě můžeme jím dosáhnout základních změn v situaci a výhodného poměru v silách ve prospěch útočících vojsk. Považujeme-li tyto zbraně jako mohutný prostředek narůstání úsilí, nehodnotíme tak v tomto směru všechny jaderné údery uskutečněné v průběhu operace. Zkušenosti našich operačních cvičení a válečných her svědčí o tom, že bezprostředně s narůstáním úsilí jsou spjaty ty jaderné údery, které v kritických obdobích operace způsobí pronikavé změny v poměru sil a prostředků v určitém čase, na jednom či druhém směru. K narůstání úsilí proto budou napomáhat ty jaderné údery, které budou především ničit nově zjištěné prostředky napadení nepřítele, prisunované zálohy a velká protiúderná uskupení.

Narůstání úsilí použitím jaderných zbraní mohou zabezpečovat raketové vojsko a letectvo ve formě hromadných, skupinových i jednotlivých úderů. Nejlepších výsledků dosáhneme hromadným jaderným úderem ve spojení s chemickými zbraněmi, konvenčními zbraněmi a využitím jejich výsledků útočícími vojsky. Organizace i uskutečnění takového úderu je velmi složitým problémem, neboť je podmíněn pečlivou přípravou a nezbytností soustředit značné množství jaderných a

ostatních zbraní s cílem účelně a v nejkratších lhůtách vyřadit hlavní síly a nejdůležitější objekty nepřítele z boje. Proto v průběhu útočné operace mohou se uskutečnit hromadné jaderné údery v jednotlivých a nejdůležitějších obdobích. Tak např. na velitelsko-štabních cvičeních v loňském roce byly tyto údery obvykle použity k ničení přesunovaných velkých záloh nepřítele, k odrazení jeho protiúderu a k zabezpečení zasazení vlastních druhých sledů do sražení.

Skupinové jaderné údery v průběhu operace můžeme použít na jaderné prostředky nepřítele, na jeho operační zálohy v prostorech soustředění, při jejich přesunu a rozvinování i na jiné důležité objekty, které nemůžeme ničit jedním jaderným úderem.

Jednotlivé jaderné údery používáme k okamžitému ničení nově zjištěných prostředků jaderného napadení nepřítele i jiných důležitých objektů před čelem útočících svazků prvního sledu.

Narůstání úsilí zasazením vojsk druhého sledu a záloh do sražení v operacích jaderné války má i nadále svůj význam. Nemůžeme je však pokládat za hlavní způsob, jak tomu bylo v operacích minulé války. Zasazením sil z hloubky do sražení dres prakticky vrcholí narůstání úsilí, zahájené jadernými údery. Rychlé využití výsledků jaderných úderů čerstvými silami výrazně mění situaci a vytváří výhodné podmínky k úspěšnému rozvinutí útoku.

Druhý sled frontu zasazujeme do sražení v ožehavých a složitých situacích při rozvíjení operace a zejména tehdy, zmenšuje-li se v důsledku jaderných úderů nepřítele nebo jiné jeho činnosti úderná síla armád prvního operačního sledu a vzniká nebezpečí snižování tempa útoku. Můžeme jej zasadit s cílem zničit bránící se nepřátelská uskupení nebo přesunované zálohy nepřítele, dále při přenesení hlavního úsilí z jednoho směru na druhý a k řešení jiných úkolů. Potřeba zasadit druhý sled do sražení může vzniknout jak po splnění bližšího úkolu frontu, tak i v průběhu jeho plnění.

Způsoby zasazení armády druhého sledu frontu do sražení závisí na podmínkách vzniklé situace a především na možnostech použít jaderné zbraně, na stavu a charakteru činnosti prvního sledu vlastních vojsk a nepřítele. Zkušenosti cvičení svědčí o tom, že nejpoužívanějším způsobem je postupné zasazování druhého sledu do sražení, i když nevylučujeme možnost a účelnost zasadit operační svaz druhého sledu do sražení najednou v celku.

Zasazení všech svazků armády druhého sledu do sražení umožňuje výrazně změnit

poměr sil ve vlastní prospěch. Praktické uskutečnění je však obtížné, neboť zasazení armády druhého sledu vyžaduje pásmo o šířce 100 km. Prvoradý význam v těchto podmínkách má ochrana záloh před zničením jadernými zbraněmi nepřítele jak do zasazení, tak i při zasazování do sražení. Do sražení zasazujeme jen takové množství sil, které by zabezpečilo rozvíjení operace a neriskujeme zjištění a napadení tak velkého uskupení, jakým armáda bezesporu je. Proto armádu druhého sledu přesunujeme po jednotlivých divizích s cílem uchovat jejich bojeschopnost při zasazení do sražení. Zasazení operačních svazků do sražení po částech bude proto nejčastější formou této činnosti.

Narůstání úsilí v průběhu útočné operace dodatečným začleněním jednotlivých vševojskových divizí do sestavy armád prvního sledu může být podmíněno různými příčinami, zejména podstatným snížením bojových možností vojsk prvního sledu.

Podle zkušeností cvičení můžeme předávat záložní divize do sestavy útočících armád k vytvoření převahy nad nepřítelem: na zvoleném směru, k odrazení jeho protiúderu, k upevnění dobytého prostoru, ke zničení odříznutého (obklíčeného) uskupení nebo vzdušného výsadku. Na rozdíl od operací minulé války, kdy záložní svazky se používaly především k všeobecnému zesílení armád a sborů prvního sledu, dnes můžeme plánovat jejich použití i k výměně vojsk, které ztratily bojeschopnost. Tyto úkoly budou plnit divize ze zálohy frontu, nebo divize přeskupené z jiných směrů a v krajním případě i ze sestavy druhého sledu frontu.

Jadernou a chemickou municí přidělujeme dodatečně armádám prvního sledu v tom případě, kdy armády o tyto prostředky přišly v důsledku úderů nepřítele, nebo kdy vzniknou nové nepředvídané úkoly, jejichž splnění vyžaduje zničení neplánovaných cílů. Tak tomu bude zejména při ničení protiužerných uskupení nepřítele, které proniklo do pásma některé armády od souseda. Současně s přidělením jaderné munice mohou armády prvního sledu dostat k zesílení i dělostřelecké, protiletadlové, raketové, ženijní a chemické útvary, popřípadě i jiné síly a prostředky.

Manévr silami a prostředky k narůstání úsilí umožňuje nejuplněji využívat výsledků jaderných úderů, včas soustředit úsilí a vytvořit v rozhodujícím období výhodný poměr sil na rozhodujících směrech. Uskutečňuje se s cílem rychle zničit jaderné prostředky a důležitá uskupení ne-

přítele, přenést úsilí vojsk na jiné směry vytvořit potřebná uskupení vojsk k rozvíření útoku nebo vyměnit svazky, které ztratily bojeschopnost.

K manévru v průběhu operace můžeme použít jaderné zbraně, frontové letectvo, svazky i svazy. V této souvislosti manévrem nyní rozumíme především přenos úderů jadernými a chemickými zbraněmi i konvenčními zbraněmi z jedné objektu na druhé a rovněž rychlé přemístění vševojskových svazků (svazů) s cílem vytvořit výhodné uskupení vojsk na tom či onom směru.

Rozhodující význam má manévru jadernými prostředky. Manévru raketových vojsk frontu umožňuje uskutečnit neočekávané údery na nepřítele do hloubky 250 km. Význam má i manévru jadernou municí a raketami s chemickou náplní, který řeší raketové svazky a útvary i na úkor zásob raket v záloze.

Mohutným a účinným prostředkem uskutečnění manévru a narůstání úsilí v průběhu útočné operace je frontové a dálkové letectvo. Manévrovost, vysoké rychlosti a značné dolety umožňují letectvu frontu v krátkých lůtách uskutečňovat manévru a soustřeďovat své úsilí na libovolném směru, rychle a neočekávaně dosáhnout objektů úderů a ničit je jadernou, chemickou i konvenční municí do hloubky 500 km od čáry bojového dotyku vojsk.

Dálkové letectvo plní úkoly hlavně podle plánu Hlavního velení. Je důležitým prostředkem narůstání úsilí ve prospěch útočících vojsk. Jeho činnost se projevuje opakovanými údery s cílem umlčet hluboké zálohy, zničit letiště a nově zjištěná místa velení operačně strategického významu, ochromit činnost důležitých námořních základů a přístavů na mořském pobřeží.

Velký význam při narůstání úsilí v operaci má rovněž manévru svazy a svazky frontu. Vzhledem ke své velké úderné síle a vysokým manévrovým možnostem jsou schopny rychle přenášet úsilí z jedné směru na druhé, obklíčit uskupení nepřítele a vést údery do jejich boků a týlů. To platí zejména o tankových svazech a svazcích, o vrtulníkových a padákových výsadcích.

Narůstání úsilí v operacích vedených konvenčními zbraněmi

bude mít mnoho společného s metodami narůstání úsilí v minulé válce. Tak jako v minulosti, významnou úlohu při ničení nepřítele budou mít operační svazy pozemních vojsk a hlavním prostředkem ni-

K uskutečnění rychlého manévru, zejména při přenášení úsilí na nový směr, napomáhají významně vrtulníkové útvary. V krátké době mohou vzduchem přepravit jednotlivé útvary i svazky. Používají se při vysazování výsadku do týlu nepřítele, při překonávání pásem silného radioaktivního zamoření, rozsáhlých prostorů zničení a lesních požárů. Zvláště široké uplatnění najdou vrtulníky při uskutečňování manévru v tak zvaném přífrontovém pásmu. Úspěšně je můžeme používat pro dopravu raket, bojových hlavic, raketového paliva, k přepravě záloh různého určení a míst velení.

Narůstání úsilí v průběhu útočné operace budou v mnohém napomáhat **vzdušné výsadky** různé velikosti a určení. Jejich použitím můžeme rychle přenést bojovou činnost do hlubokého týlu nepřítele a tím vytvořit výhodné podmínky k rozhodnému rozvinutí útoku tankovými a mechanizovanými vojsky.

V současné době prakticky nemají frontové svazy potřebné prostředky k vysazení vojsk vzduchem. Vzdušné a vrtulníkové výsadky v průběhu operace používají se proto jako dříve, případ od případu. Praxe cvičení a válečných her však nás každoročně přesvědčuje o tom, že pozemní vojska (bez ohledu na svoji mobilitu, manévrovost a vyšší údernou sílu) nejsou s to vždy a úplně využít výsledků jaderných úderů v období plnění bližšího úkolu. Vojska frontu při středním tempu 50 — 70 km za den vycházejí do hloubky působnosti svých jaderných prostředků za 6 — 8 dní, kdy nepřítel dokáže obnovit bojeschopnost svých vojsk a přisunout zálohy z hloubky. Ještě nepříznivější se jeví využití výsledků jaderných úderů strategických prostředků ve prospěch plnění dalšího úkolu. Je zřejmé, že v jaderné válce vysazení vzdušných a vrtulníkových výsadků bude takovým obyčejným jevem, jako např. v minulé válce bylo zasazení velkých tankových sil do sražení a jejich činnost v operační hloubce. Proto v sestavě pozemních vojsk vytváříme samostatná uskupení k přepravě vzduchem a začleňujeme je do sestavy frontu jako stálý prvek sestavy vojsk. Kromě toho je nutné mít i početnější a mohutnější výsadková vojska.

čeni bude dělostřelectvo, letectvo a tanky. Hlavním způsobem dosažení cílů frontové operace bude postupné ničení nepřátelských uskupení. Proto i narůstání úsilí se bude uskutečňovat postupně. Jeho výrazem

bude hromadění sil a prostředků a vytvoření nezbytné převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech především zasazením druhých sledů a záloh do sražení. To ovšem neznamená, že způsoby budou stejné jako dříve.

Neustálé nebezpečí použití jaderných zbraní nepřítelem nutí vojska, aby působila v rozptýlených sestavách, na samostatných odloučených směrech, v širších pásmech, na nesouvislé frontě, aby nepřetržitě uskutečňovala všechna opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení. Proto k narůstání úsilí dojde po rychlém scustředění vojsk a po koordinovaných úderech z různých směrů v zápětí po mohutné palebné přípravě konvenčními zbraněmi. Po splnění úkolů se vojska znovu rozptýlí.

Charakteristické zvláštnosti vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní budou mít vliv i na způsoby narůstání úsilí v těchto podmínkách. Nejúčinnější budou

- zasazení druhých sledů a záloh do sražení (boje),
- soustředování palby dělostřelectva, úderů letectva a raketových vojsk,
- široký manévr silami a prostředky.

Zasazení druhých sledů a záloh do sražení (boje) je hlavním způsobem narůstání úsilí. Můžeme tak v průběhu operace podstatně změnit poměr sil ve svůj prospěch a vytvořit podmínky k nepřetržitému útoku ve vysokých tempech. Na rozdíl od operací s použitím jaderných zbraní, armádu druhého sledu budeme nejčastěji zasazovat současně, v plné síle, tak jako v minulé válce. Ve spojitosti s úhrozou jaderného napadení uskutečňujeme přesun a rozvinování na širší frontě, nasazování svazků do mezer, které se vytvořily v operační sestavě vojsk. Přitom zasazení druhých sledů a záloh vyžaduje spolehlivé palebné zabezpečení krátkou, ale mohutnou palebnou přípravou a podporou.

V operacích bezjaderné války mají i nadále svůj význam tankové armády jako mohutný prostředek narůstání úsilí. Jsou schopny různě pronikat mezerami v sestavách nepřítele do hloubky jeho rozmístění a z chodu útočit na nejzranitelnější místa. Jejich zasazení do sražení plánujeme po průlomu taktického pásma obrany.

Základním principem použití tankových vojsk bude jejich hromadné zasazení nejen v sestavě frontu, ale i v rámci strategické operace, kdy v rozhodujících obdobích na nejdůležitějším směru soustředíme úsilí současně několika tankových armád soustředěných frontů.

Narůstání úsilí soustředěním palby všeho druhu a úderů letectva bude vyjádřeno hromadným použitím dělostřelectva a frontového letectva na nejdůležitějších směrech a v nejzávažnějších obdobích operace. Značně vzrostla úloha letectva.

Manévr k narůstání úsilí budeme uskutečňovat především vševojskovými svazky, dělostřeleckými útvary a úderu letectva a raket s konvenční municí. Útočící svazky a útvary budou směle pronikat slabě obsazenými úseky a mezerami do hloubky obrany nepřítele, útočit do boků a týlu uskupení jeho vojsk a na uzly odporu. Často tento manévr bude spojen s přenesením úsilí z jednoho směru na druhý. Zároveň v jaderné válce přenesení úsilí zabezpečíme poměrně rychle manévrem jadernými prostředky, pak při vedení operace konvenčními zbraněmi přenesení úsilí vyžaduje především přeskupení vojsk, které trvá dlouho a je spojeno s potížením při organizaci spolehlivého zabezpečení.

Významnou úlohu při narůstání úsilí v těchto podmínkách sehrají **vzdušné výsadky**. Používáme je v součinnosti s pozemními vojsky k dosažení vysokých temp útoku, k překonávání velkých vodních překážek, k obklíčení uskupení nepřítele, k zabránění jeho odchodu, k boji s jeho zálohami, k dezorganizaci velení a práce týlu. Zvláště účinné může být použití nevelkých výsadkových oddílů v týlu nepřítele, které v součinnosti se skupinami zvláštního určení zesílí úderu proti systému velení, bojovým prostředkům a zálohám nepřítele.

•

Své zvláštnosti bude mít podstata narůstání úsilí při přechodu od vedení bojové činnosti konvenčními zbraněmi k omezenému použití jaderných zbraní, např. jen operačně taktického určení.

K přechodu k použití jaderných zbraní dochází zpravidla v kritickém období operace s cílem zásadně změnit průběh bojové činnosti. Spolu s jadernými zbraněmi používáme všechny prostředky a zálohy, které máme k dispozici. Přechod začíná téměř současnými hromadnými jadernými údery obou stran. Proto v tomto rozhodujícím období operace bude narůstat význam všech způsobů narůstání úsilí. Rozhodující úlohu mají přitom jaderné zbraně, které vytvářejí nezbytné předpoklady k úspěšnému použití všech ostatních sil a prostředků.

Všechna opatření k narůstání úsilí v operaci při přechodu k použití operačně taktických jaderných zbraní se budou jen

málo lišit od činnosti vojsk v jaderné válce. Jejich použití však neumožní účinně působit na nepřítele současně na celou hloubku frontové operace. Mohou ničit jen jednotlivá uskupení vojsk nepřítele a objekty v operační hloubce. V tomto případě, podobně jako v období bezjaderné činnosti, k narůstání úsilí i k plnění úkolů bude docházet postupně, avšak během kratší doby.

Při použití operačně taktických jaderných prostředků se zvýší ztráty vojsk. Proto při narůstání úsilí se zvyšuje význam záloh. Není vyloučeno, že již při zahájení přechodu k jaderné činnosti bude

třeba zasadit nejen druhé sledy armád, ale i druhý sled frontu. Významnou úlohu budou mít i vzdušné výsadky.

K maximálnímu využití výsledků jaderných úderů velení frontu upřesní dříve přijatá rozhodnutí, popřípadě změni směru hlavního úderu a vytvoří nová úderná uskupení vojsk.

Přechod od omezeného použití jaderných zbraní k neomezenému bude znamenat vstup bojujících stran do všeobecné jaderné války. V těchto podmínkách bude základem narůstání úsilí hromadné použití jaderných zbraní všeho druhu v souladu s dříve uvedenými principy.

Problémy narůstání úsilí v soudobé útočné operaci zaujímají důležité místo v činnosti velitele a jeho štábu při velení vojskům. Základy narůstání úsilí jsou položeny již při přípravě operace a v některých případech i dříve v mírovém období při operační a bojové přípravě štábů a vojsk. V průběhu operace se uskutečňuje s přihlédnutím k bojové činnosti, ke vzniklé situaci a zámyslu zničení nepřítele. Včasné narůstání úsilí ovlivní průběh operace, směřuje k dosažení převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech a napomáhá udržovat iniciativu.

Dnes militarizace proniká veškerý život společnosti. Imperialismus znamená urputný boj velmocí o rozdělení a znovurozdělení světa, proto nutně musí vést k další militarizaci ve všech zemích, i v neutrálních a v malých.

V časopisu MILITÄRWESEN [č. 6/70] uvádí plk. Gerloff a pplk. Behnert některé nové poznatky, získané při cvičení v r. 1969. Zdůrazňují, že tyto krátké vojensko-teoretické myšlenky a úvahy musí být ve vojenskovědecké práci dále analyzovány a ve vojenské praxi vyzkoušeny.

Možná činnost protivníka na počátku války

Cvičení a manévry vojenských sil NATO na západním válčišti ukazují, že se plánuje a procvičuje bojová činnost jak s masovým použitím JZ, tak i z konvenčními prostředky.

Činnost NATO na západním válčišti bez použití JZ obsahuje různé způsoby boje. Hlavním cílem pravděpodobného protivníka jsou v první řadě útočné operace. To ovšem nevylučuje za určitých podmínek obrannou činnost v operačním rámci na jednotlivých operačních směrech, aby na začátku války bez použití JZ byla vytvořena na hlavních směrech silná úderná uskupení. Nepřítel může být také ale na širší hromadnými údery donucen se bránit.

Velení NATO předvídá ve skutečnosti 3 způsoby přechodu do obrany:

- plánovaný přechod do obrany bez dotyku s protivníkem před zahájením nebo v průběhu války. Zajišťovací pásma a pásma obrany budou plně vybudována;

- přechod do obrany na důležitých úsecích během války, aby byl zastaven útok protivníka;

- vynucený přechod do obrany v bezprostředním dotyku s nepřítelem.

Rozdíl mezi těmito možnostmi obrany spočívá v ženijně technickém vybudování zajišťovacího pásma a pásem obrany, v různých stupních organizace palby a systému uzávěr, hustoty sil a prostředků, hloubce obrany jakož i síle 2. sledu a záloh.

Při obraně bez použití JZ přihlíží velení NATO k těmto zásadám:

- připravenost vojsk kdykoli během bojové činnosti zasadit jaderné prostředky,

- hlavní síly ke zničení protivníka jsou letectvo, dělostřelectvo a tankové vojsko,

- použitím silných leteckých sil získat vzdušnou převahu,

- zničení uskupení protivníka po částech,

- decentralizované použití bojové sestavy k vedení bojové činnosti (na směrech hlavního úderu protivníka bude vy-

Bojová činnost msd bez použití JZ na počátku války

tvořena velká hustota zvláště tam, kde terén příznivě ovlivňuje útočícím vojskům použití všech druhů zbraní,

— vzrůstající úloha záloh, které umožňují uzavřít důležité směry a rozhodující protiútoky,

— použití uzávěr všech druhů.

Zajišťovací (zabezpečovací) pásmo

Buduje se podél státní hranice před předsunutým obranným postavením (pojem „předsunuté obranné postavení“ a „přední obranné postavení“ jsou totožné). Přední linie zajišťovacího pásma je při využití vhodných terénních podmínek do 10 km od státní hranice. Zajišťovací pásmo může být až 50 i více km hluboké a musí především umožňovat:

— zajištění státní hranice a rozvinutí a přípravu úderných uskupení,

— předpokládanou činnost v oblasti operačního a strategického maskování,

— získat čas k vybudování obrany a přípravě útočné činnosti,

— průzkum sil protivníka a přitom malými silami způsobit mu vysoké ztráty,

— donutit hlavní síly protivníka předčasně rozvinout a způsobit jim velké ztráty.

Zajišťovací pásmo pozůstává ze samostatných operních bodů a prostorů obrany s velkým počtem uzávěr a překážek, zvláště včleněných jaderných min. Jednotlivá zadržovací postavení jsou položena v hloubce od 10–12 km. V zajišťovacím pásmu musíme počítat s použitím jedné třetiny průzkumných a tankových sil protivníka.

Nejdůležitějším prvkem zajišťovacího pásma jsou pásma uzávěr, která mají s využitím terénních podmínek hloubku 4–6 km. V nich jsou jaderné miny, minová pole, uzly uzávěr, tankové příkopy, stromové uzávěry, příkré svahy a protisvahy, rozvětvený systém drátěných překážek, poškozené (zničené) komunikace, k vyhození připravené a zamořené úseky. Uzávěry a překážky jsou ponejvíce zajištěny palbou.

Pásma rušení a uzávěr, se kterými je nutné počítat v celém obranném pásmu, mají zpomalit pronikání nepřátelských jednotek, popř. je zcela zastavit a způsobit jim vysoké ztráty.

Předsunuté obranné postavení

Navazuje na zajišťovací pásmo. Vzdálenost od předního okraje předsunutého obranného postavení až k přednímu okra-

Podle současných názorů NATO je na začátku války možné vybudovat tento systém obrany: zajišťovací (zabezpečovací) pásmo, předsunuté, mezilehlé a zadní obranné postavení. V článku je zdůrazněno především zajišťovací a předsunuté pásmo.

ji mezilehlého postavení je všeobecně 40–60 km.

Předsunuté obranné postavení má za cíl:

— odrazit útok protivníka, který je v převaze a zastavit ho,

— způsobit útočícímu nepříteli velké ztráty a oslabit jeho hlavní síly,

— udržet důležité prostory,

— šetřit vlastní síly a vytvořit příznivé předpoklady k útočné činnosti.

Předsunuté obranné postavení o hloubce 30 km připravuje se s využitím terénu většinou předem, včetně ženijně technického vybudování.

Protivník se bude snažit bezpodmínečně zabránit průlomu předsunutého obranného postavení. Z toho důvodu zasazuje své hlavní síly, zvláště tankové a mechanizované brigády, do 1. sledu obrany. Průzkumné a tankové jednotky, které ustoupily ze zabezpečovacího pásma, budou znovu zasazeny v předsunutém obranném postavení zpravidla jako 2. sled nebo záloha.

Nepodařilo-li se bránícímu se protivníkovi zastavit útok na předsunuté obranné postavení, zaujme 30 km hluboké mezilehlé obranné postavení a stejně tak hluboké zadní obranné postavení. K tomu slouží zbylé síly svazků 1. sledu a jednotky teritoriální obrany v součinnosti s operačními zálohami. Protivník současně předvídá — bylo-li jeho předsunuté obranné postavení prolomeno — použití JZ.

Celková hloubka obranného pásma může být 160 i více km. Vybudování zajišťovacího a obranného pásma nesmí vést k pochybnosti, že nemáme co činit s dobře vycvičeným protivníkem převážně k útočné činnosti. V zájmu agresivní útočné činnosti je schopný vyvést své svazky na státní hranici a organizovat útočnou činnost. Je třeba znovu zdůraznit, že protivník přesto nevylučuje obrannou činnost v operačním rámci. Podle toho se bude také řídit činnost msd na začátku války bez použití JZ.

Zásady použití msd

Hlavní obsah bojové činnosti na počátku války bez použití JZ spočívá v tom, že operační a taktické svazky pozemních sil v součinnosti s ostatními složkami ozbrojených sil povedou rozhodnou útočnou činnost.

Základem vedení bojové činnosti s konvenčními prostředky je soustředěná palba všech v úvahu přicházejících prostředků, úder a pohyb vojsk do hloubky. Organizované a vhodné spojení těchto prvků ozbrojeného zápasu umožňuje zničit hlavní uskupení protivníka a obsadit jeho území. Při bojové činnosti bez použití JZ jsou hlavními palebnými prostředky dělostřelectvo a letectvo.

Předpoklady k úspěšné bojové činnosti jsou:

- hromadění palby všech prostředků na nejdůležitější objekty ve stanovených úsecích,
- soustředěné údery vojsk na nejzranitelnější místa protivníka,
- úder do hloubky, rozštěpení hlavního uskupení protivníka a jeho zničení údery z různých směrů.

K porážce protivníka v celé hloubce je nutná především převaha sil a prostředků ve stanovených útočných směrech.

Toho dosáhneme:

- hromaděním sil a prostředků,
- použitím vzdušných výsadků a předsunutých oddílů,
- zasazením 2. sledů a záloh ke zvýšení útočného tempa a rozvíjení úspěchu do hloubky.

Útočná operace (boj) bez použití JZ má tyto rysy:

- hromadění palby a soustředění vojsk na směr hlavního úderu, zvláště při průlomu předem připravené obrany protivníka,
- stálá pohotovost zvláště raketových jednotek k použití JZ,
- nepřetržitý boj s prostředky JZ protivníka,
- decentralizované použití vojsk při boji v hloubce obrany protivníka.

Poněvadž předem nelze určit, zda protivník v bojové činnosti divize skutečně přejde k obraně nebo plánuje překvapující útočnou činnost, musí být msd ve výchozím prostoru připravena odrazit možné údery pozemního i vzdušného protivníka a přejít bez přeskupení k rozhodnému útoku.

V důsledku toho musí divize zaujmout svůj výchozí prostor v útočném uskupení a organizovat obranu. Má být připravena v úzké součinnosti se zvláštními tankovými jednotkami a pohraničními jednotkami, jak při zaujímání, tak i při organizaci obrany výchozího prostoru, zajišťovat státní hranici. To znamená, že **zajištění státní hranice a obrana výchozího prostoru jsou spolu nerozlučně spjaty.**

Dosáhne-li msd plnou bojovou pohotovost, zaujme prostor soustředění vzdálený až 100 i více km od státní hranice. V dalším průběhu se včas přemísťuje do výchozího prostoru vzdáleného 20–30 km od státní hranice, aby z něho byla připravena k přechodu do útoku. Pro divize dislokované v blízkosti hranic, může být prostor soustředění současně výchozím prostorem.

Vojska však musí být ale současně schopna ihned z prostoru soustředění — aniž by zaujala výchozí prostory — zahájit útok z chodu. Proto útok msd na bránického se protivníka může následovat

- po vyvedení z prostoru soustředění,
- po vyvedení z výchozího prostoru,
- z pochodu v průběhu vyvádění ke státní hranici.

Po překročení státní hranice mají útočící svazky a vojska plnit mj. tyto úkoly:

- překonat zajišťovací pásmo,
- prolomit předsunuté a mezilehlé obranné postavení,
- odrazit protiútoky nepřítelů,
- pronásledovat ustupujícího nepřítelů,
- překračovat vodní překážky z chodu.

Organizace bojové činnosti

Práce velitele a jeho štábu při organizaci bojové činnosti msd na počátku války začíná zpravidla zaujetím prostoru soustředění (výchozího prostoru).

Obsah a rozsah činnosti řídí se v podstatě možnou činností protivníka, bojovým úkolem stanoveným veliteli divize a časem, který je k dispozici.

Práce velitele divize k organizaci bojové činnosti probíhá zpravidla ve dvou etapách:

1. etapa: organizace obrany výchozího prostoru a zajištění státní hranice,

2. etapa: organizace bojové činnosti s cílem přejít bez přeskupení k rozhodné útočné činnosti, překonat zajišťovací pásmo a prolomit obranu protivníka.

(Pozn.: Může se také stát, že nepřítel nebyl s to organizovat obranu. Jeho hlavním cílem může být, vést útočnou činnost na rozhodujících směrech.)

V 1. etapě přijme velitel rozhodnutí k obraně výchozího prostoru a zajištění státní hranice a ve 2. etapě k útočné činnosti divize. Při nedostatku času mohou tyto práce probíhat současně, což však vyžaduje od velitele a štábu jednat přesně a koordinovaně.

Velitel divize musí během přípravy bojové činnosti věnovat značnou část svého času rekognoskaci v terénu, aby se mohl všestranně a důkladně rozhodnout.

Hlavní obsah práce velitele divize k organizaci bojové činnosti:

a) Při organizaci obrany výchozího prostoru a zajištění státní hranice:

- ujasnit si úkol a posoudit možnou činnost protivníka
- přijmout rozhodnutí k bojové činnosti divize
- stanovit úkoly útvarům a samostatným jednotkám
- rekognoskace v terénu
- organizace průzkumu podél státní hranice
- určit rozsah a pořadí ženijních prací

Organizace obrany výchozího prostoru a zajištění státní hranice

Jakmile msd zaujímá výchozí prostor pro útočný boj, musí ihned začít s organizací a budováním obrany, aby převzala zajištění státní hranice v celém útočném pásmu a zabránila překvapujícímu průlomovi protivníka. Proto musí zaujmout výchozí prostor v útočném uskupení, organizovat obranu a být stále připravena přejít z obrany — bez přeskupení — do útoku.

Ve výchozím prostoru začínají vojska ihned organizovat palebný systém, především PTO a PVO a ženijně technické budování obrany. Ve výchozím prostoru se zřizují rotní opěrné body, spojené systémem uzávěr.

K rotním opěrným bodům náleží okopy, úkryty pro vojáky a postavení pro těžké zbraně. K zabezpečení velení budují se velitelská stanoviště. Ženijně technické budování platí pro všechny druhy zbraní, speciální jednotky a služby.

Tankové směry musí být zaminovány, k manévru se upravují komunikace. Stupeň a pořadí žen. technického budování závisí na času, který je k dispozici. Je

— organizace palebného systému, zvláště PTO

— organizace vyvedení jednotek na státní hranici

— organizace velení a zajištění

b) Při organizaci útočného boje divize k prolomení připravované obrany protivníka:

— ujasnit si úkol a zhodnotit protivníka v útočném pásmu divize

— přijmout rozhodnutí pro útočný boj divize

— vydat úkoly útvarům a samostatným jednotkám

— rekognoskace v terénu

— organizace překonání zajišťovacího pásma, zvláště pásma uzávěr a jejich ženijní zabezpečení

— průlom představené obranné postavení, palebná příprava

— organizace velení divizi v útočném boji

— organizace průzkumu při průlomu představené obranné postavení

— organizace PVO k ochraně hlavních sil divize

— organizace zadního zajištění

Jakmile PO překonají zajišťovací pásmo a bude dosaženo představené obranné postavení protivníka, upřesní velitel divize svoje rozhodnutí v terénu.

účelné, vydá-li k tomu velitel divize příslušné rozkazy.

Šířka pásma obrany divize je závislá na šířce útočného pásma. Zpravidla jsou možné tyto šířky:

divize	do 20 km
pluk	5—7 km
prapor	2—3 km
rota	1 km

K zabezpečení rychlé připravenosti k pochodu a přechodu do útoku a k zařazení bojové techniky do proudů, stanoví velitel divize signál.

Státní hranici zajišťují speciální tankové jednotky (samostatné tankové prapory, pluky, brigády). Divize zasazuje zpravidla motostřelecký pluk, zesílený dělostřelcem a částí PVO. Pro posilové dělostřelectvo plánují se dočasná palebná postavení za sestavou pluku.

Státní hranici je nutné zajišťovat v celém pásmu divize. K tomu určený zesílený msp zaujímá bezprostředně podél státní hranice rotní opěrné body. Pohraniční jednotky včleňují se do tohoto sy-

stému nebo obdrží samostatný úsek k zajištění. Přitom musí být obrana podél hranice protitanková.

Do rotních opěrných bodů se zasazují PT prostředky, jejichž hustota má být 12 až 14 hlavních na 1 km fronty. Mezi nimi se zřizují uzávěry všeho druhu a spojují do jednoho systému. Celkově by mělo být položeno v pásmu 10–12 minových polí a to bezprostředně před možným zahájením útoku protivníka.

Podél státní hranice organizuje se široká síť průzkumných hlídek všeho druhu pozemního průzkumu, mezi nimi i rádiového a radiotechnického průzkumu. Jejich úkolem je odkrýt obranný systém protivníka a získat pro velitele divize všechny potřebné údaje. K telefonickému spojení s těmito hlídkami se využívá i pohraniční hlásná síť.

K snazšímu velení průzkumným prostředkům a k vyhodnocení výsledků průzkumu musí náčelník průzkumu divize používat pracovní mapu velkého měřítká, do níž zakresluje všechny údaje o organizaci průzkumu a spojení se všemi hlídkami. Při společném cvičení podél státní hranice bylo zasazeno 50 průzkumných hlídek.

Vyvedení krycích jednotek ke státní hranici následuje ihned po rozkazu (signálu) velitele divize a to co nejrychleji.

Divizní dělostřelectvo a krycí jednotky zaujímají palebná postavení, resp. postavení ve stejné době. Posilové dělostřelectvo zaujímá palebné postavení za krycím plukem všeobecně v noci před zahájením útoku a to na zvláštní rozkaz.

K velení silám a prostředkům, které zajišťují státní hranici, zřizuje divize předem určené VS pod velením 1. zástupce velitele divize. K němu může celkově patřit:

1. zástupce velitele divize
- náčelník průzkumu divize
- zpravodajský důstojník
- 1–2 oper. důstojníci
- po 1 důst. chem. a žen. odd.
- 1 důstojník PVO

Náčelník dělostřelectva divize se skupinou svých důstojníků rozvíjí své velitelské stanoviště v blízkosti PVS a organizuje velení dělostřelectvu.

Velitelské stanoviště, řízené náčelníkem štábu divize, zůstává ve výchozím prostoru, k velení hlavními silami.

Při odražení útoku protivníka je velitel divize na PVS a řídí osobně bojovou činnost krycích jednotek.

Periodizace vývoje NATO

Od založení hlavního vojenskopolitického uskupení kapitalistických států, Severoatlantického paktu, uplynulo přes 21 let. V dubnu 1949 podepsalo smlouvu dvanact kapitalistických států Severní Ameriky a západní Evropy. Tím vyvrcholil poválečný rozpad protihitlerovské koalice a zformoval se imperialistický agresivní vojenský blok. Jeho cílem bylo a i po dvaceti letech zůstává ozbrojeným násilím zastavit socialistický vývoj v evropských státech a obnovit kapitalistické zřízení v zemích střední a východní Evropy. Rozšíření atlantické aliance o další kapitalistické státy, zejména v r. 1955 o Německou spolkovou republiku, remilitarizace západního Německa a rozvíjející se agresivní plány tohoto bloku vyvolaly v socialistických zemích jednoznačnou reakci — uskutečnit společná obranná opatření proti hrozbám imperialistické agrese. 14. května 1955 uzavřelo osm evropských socialistických států ve Varšavě smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, na jejímž základě vznikla politická a vojenská organizace evropských socialistických států.

Dvacetiletá existence Severoatlantického paktu představuje historické období sice krátké, avšak nikoli přímočaré. V historii NATO se odráží velmi zřetelně vojenskopolitický vývoj hlavních imperialistických států na sklonku čtyřicátých, v padesátých a v šedesátých letech. Za měnícího se poměru sil mezi oběma sociálně politickými světovými systémy ve prospěch socialismu, mezi státy atlantické aliance ve prospěch západoevropských členů zejména v ekonomické oblasti, za měnící se vojenskotechnické základny na obou stranách vyvíjejí se vojenskostrategické názory a z nich vycházející vojenské doktríny států NATO. Vzhledem k hegemonnímu postavení hlavní imperialistické velmoci, Spojených států amerických, v Severoatlantickém paktu dochází vždy nedlouho po změnách v americké oficiální strategické koncepci k revizím strategie a z toho vyplývajících vojenského plánování uvnitř NATO. K oficiálnímu přijetí nové strategie řídícími orgány paktu docházelo někdy z různých důvodů značně opožděně, třebaže v praktické činnosti spojeneckých sil se změňná doktrína uplatňovala již několik let.

Podle změn ve vojenské strategii, z nichž vycházely operační plány velení NATO, na základě výstavby a přípravy ozbrojených sil členských států paktu můžeme historii NATO dělit na několik období, která se od sebe dosti výrazně liší.

Ve svém článku se chci zabývat periodizací vývoje NATO, která má význam

nejen pro vojenské historiky a teoretiky, nýbrž může pomoci důstojníkům vyšších štábů orientovat se v krátké, avšak dosti složité historii vojenské koalice možného protivníka.

V úvodu shrnu dělení vývoje Severoatlantického paktu, jak se s ním setkáváme v pracích o NATO u některých našich a zahraničních autorů. Vzhledem k tomu, že jde o práce starší, všimají si vývoje zhruba do poloviny šedesátých let. V publikaci „**Dokumenty k vojenské politice hlavních imperialistických států 1945 až 1963**“) dělí autoři vývoj NATO v tomto období na tři etapy:

1. 1945 — 1953 (V NATO se uplatňuje doktrína globální války v Evropě s hlavní úlohou konvenčních sil evropských zemí paktu.)

2. 1953 — 1957 (V NATO se uplatňuje doktrína hromadné odvety, v Evropě s hlavní úlohou amerických strategických jaderných sil a s pomocnou úlohou konvenčních sil)

3. 1957 — 1962 (V důsledku změny strategického postavení USA dochází k přechodu na doktrínu odstupňovaného odstrašování.)

Z knihy O. Mahlera „**Poměr sil a strategie Západu**“²⁾ můžeme usuzovat o dělení historie NATO do tří period:

1. první polovina padesátých let — do přijetí strategické koncepce hromadné odvety;

2. druhá polovina padesátých let — strategie hromadné odvety až do strategické pružné reakce;

3. od začátku šedesátých let — od přijetí strategie pružné reakce v USA.

Ze zahraničních autorů A. Beaufre v knize „**NATO a Evropa**“³⁾ má tuto periodizaci:

1. 1949 — 1953 přímá obrana Evropy,

2. 1954 — 1960 nepřímá obrana Evropy jadernou hrozbou,

3. 1961 — absolutní odstrašení.

H. Kissinger v knize „**The troubled partnership**“⁴⁾ rozeznává rovněž tři období:

1. 1949 — 1952 konvenční obrana Evropy,

¹⁾ Dokumenty k vojenské politice hlavních imperialistických států 1945 — 1963, MZV — VPA KG, Praha 1965

²⁾ O. Mahler: Poměr sil a strategie Západu, Naše vojsko, Praha 1966

³⁾ A. Beaufre: L'OTAN et l'Europe, Calmann-Lévy, Paris 1966

⁴⁾ H. Kissinger: The troubled partnership, New York 1965

2. 1953 — 1960 New Look a Radfordův plán (konvenční síly nestačí na sovětské, je nutné se spolehat na jaderné zbraně, pozemní síly v Evropě plní úkol „nástražného drátu“), v Evropě je myslitelná jen všeobecná jaderná válka.

3. 1961 — Kennedyho strategie pružné reakce, která pokračuje i za Johnsona.

Obdobně dělí historii NATO J. Richardson v knize **Germany and the Atlantic Alliance**⁵⁾.

Polský publicista J. Líder v knize **Historie a doktrína NATO**⁶⁾ rozeznává čtyři období ve vývoji NATO:

1. 1949 — 1950 utváření organizační struktury NATO, první vojenské plány

2. 1950 — 1953 překotné vyzbrojování NATO, růst konvenčních sil „štít“

3. 1954 — 1956 doktrína masové odvety, „meči“ se připisuje rozhodující úloha ve válce, „štít“ je jen „spouštěcím mechanismem“

4. 1957 — 1963 upouští se od doktríny masové odvety, „štít“ se vyzbrojuje jadernými zbraněmi, začíná se hovořit o omezených válkách.

Shrnu-li uvedené názory, většina autorů dělí historii NATO na 3 období. Prvé dělítko je u všech shodné — přijetí doktríny hromadné odvety kolem r. 1953. Druhým dělítkem je u některých autorů změna strategického postavení USA a přechod na doktrínu odstupňovaného odstrašování (kolem r. 1957), u druhých přijetí strategické koncepce pružné reakce za základ americké vojenské doktríny, tj. leta 1960 — 61.

Dříve než se vyjádřím k periodizaci vývoje NATO, uvedu čtyři poznámky k východiskům svého dělení:

— Rozhodující pro periodizaci NATO jsou změny ve vojenské doktríně USA.

— Tyto změny se projevují v NATO s určitým opožděním. Např. v lednu 1954 vyhlásil Dulles doktrínu hromadné odvety a v NATO byla přijata v prosinci 1954. V r. 1961 byla přijata v USA doktrína pružné reakce, v NATO se začíná prakticky uplatňovat od roku 1962.

— Za dělítku jednotlivých period vývoje NATO nelze brát oficiální přijetí nových doktrín, nýbrž její praktické uplatňování, odrážející novou vojenskotechnickou a vojenskostrategickou situaci (např. strate-

⁵⁾ J. Richardson: Germany and the Atlantic Alliance. The Interaction of Strategy and Politics, Harvard University 1966

⁶⁾ J. Líder: Historie a doktrína NATO, Naše vojsko 1964

gie pružné reakce byla v NATO přijata oficiálně až v r. 1967).

— Za dělítko pokládám i významný mezník v dezintegračním procesu v NATO, který se projevil vystoupením Francie z vojenské organizace paktu. Třebaže se nemění strategická koncepce paktu, tj. jde o dělítko nižšího řádu než předešlé, dochází ke značným změnám (vystoupení Francie umožňuje oficiálně přijmout stra-

tegií pružné reakce, řídící politické a vojenské orgány NATO a další vojenská zařízení se musí stěhovat z Francie, je třeba přepracovat operační plány pro variantu případné neúčasti Francie ve válce aj.), takže můžeme právem hovořit o dalším období v historii NATO.

Dosavadní historii Severoatlantického paktu dělím tedy na 4 období: 1949 — 1954, 1955 — 1961, 1962 — 1966, od 1967.

1. období (1949 — 1954)

Po podepsání smlouvy NATO 4. 4. 1949 se úsilí vedoucích politických a vojenských představitelů členských států paktu soustřeďuje na vytvoření integrovaných řídicích orgánů, na formulování vojenské strategie NATO a na výstavbu spojeneckých sil.

Ještě do konce r. 1949 se organizují vedle rady NATO, jako nejvyššího spojeneckého orgánu, Výbor obrany (ministrů obrany členských států), Vojenský výbor (náčelníci generálních štábů členských států), Stálá skupina (vojenští představitelé USA, VB a Francie jako výkonný orgán Vojenského výboru), Regionální strategické skupiny, Výbor pro hospodářské a finanční zabezpečení obrany, Výbor pro vojenskou výrobu a další.

Vojenská strategie NATO vyplývá z vojenské doktríny USA. Odráží její neujasněnost, která pramení z rozpornosti názorů zastánců modernizované mobilizační strategie a zastánců letecké jaderné války. Vytyčuje strategický princip „štitu a meče“, v němž počítá s pomocnou úlohou konvenčních sil a s hlavní úlohou strategického letectva USA, vyzbrojeného jadernými pumami — ve skutečnosti však usiluje o výstavbu masových konvenčních sil evropských zemí paktu. Američané počítají, pokud jde o operace na středo-evropském válčišti, s periferijní strategií (ústup až po Rýn). Jaderné zbraně mají hrát úlohu deterentu a s jejich použitím vážně nepočítají (to se ukázalo za války v Koreji). Vytyčení přední strategie je spíše psychologickým aktem vůči spojencům a argumentem pro znovuvyzbrojení západního Německa. Výstavba spojeneckých sil se má uskutečňovat podle zásady „vyváž-

žených integrovaných ozbrojených sil“. Zatímco Spojené státy americké a Velká Británie mají vyčleňovat pro NATO především vojenské letectvo a námořnictvo, evropské kontinentální státy paktu se mají soustředit na budování pozemních sil.

Koncem r. 1952 a během r. 1953 se původní představy o spojenecké doktríně NATO postupně mění. Vývoj mezinárodní situace a vnitřní ekonomické důvody vyvolávají odpor evropských států proti plánované výstavbě tolika divizí (podle usnesení v Lisabonu z února 1952 měly státy NATO postavit během 3 let 96 pohotových a záložních divizí) a plány výstavby se postupně snižují. V r. 1953 přijímá americká vláda tzv. program New Look, znamenající zaostrění forem a prostředků zahraniční politiky USA, a v souladu s tím se Rada národní bezpečnosti USA usnází na zásadách, vyhlášených v lednu 1954 Dullesem a známých jako doktrína hromadné odvety. Jde o dlouhodobější, hospodářsky únosnější strategii, spočívající na co nejvěrohodnějším zastrašování nejzazšími jadernými riziky. Předpokladem této strategie byla převaha USA nad SSSR v jaderných zbraních, v kvalitě a kvalitě nosičů, nadvláda na mořích, nezranitelnost amerického území v případě války.

V prosinci 1954 přijaly řídicí orgány Severoatlantického paktu rozhodnutí, že základem plánů NATO bude použití jaderných zbraní v každém konfliktu se socialistickými státy, protože vyrovnat poměr sil v konvenčních silách považovaly za neúnosné. To znamenalo praktické přijetí doktríny hromadné odvety v NATO. Tím končí 1. etapa ve vývoji NATO.

2. období (1955 — 1961)

Období doktríny hromadné odvety znamená tedy pro NATO orientaci na všeobecnou jadernou válku v Evropě. Hlavní úlohu hrají jaderné zbraně, konvenční síly mají plnit jen podřadnou roli a jejich početnost tudíž nemá význam. Představa

velení NATO o válce ve střední Evropě je tato: válka začne „jadernou výměnou“, pozemní síly NATO v prvních dnech války ustoupí do hloubky území NSR, nikoli však až na Rýn, bude následovat protiútok vojsk Severoatlantického paktu, který se

rozvine ve všeobecný útok na území socialistických států.

Začátek tohoto období je spojen se zahájením výstavby západoněmecké armády, která se měla stát nejpočetnější složkou spojeneckých sil NATO ve střední Evropě a podle představ Američanů měla umožnit později odsun většiny sil USA, rozmístěných v Evropě, do Spojených států.

Od r. 1956 se síly „štitu“ začínají vy-
zbrojovat nosiči jaderných zbraní. Postupná nuklearizace „štitu“ zvyšuje jeho úlohu pro útočné operace a má postupně rozšířit deterrent ze strategického na operačně taktický stupeň.

Kolem r. 1957 se zásadně mění strategické postavení USA. Sovětský svaz likvidoval americký monopol nezranitelnos-

ti teritoria. Tím se snížila věrohodnost použití strategických jaderných zbraní USA a oslabila důvěra spojenců v záruky Spojených států. V NATO se začínají objevovat dezintegrační tendence a sílí požadavky evropských spojenců na strategické spolurozhodování spolu s americkou vládou.

Vývoj poměru vojenských sil ve prospěch socialistických států a v důsledku toho neúčinnost dosavadní strategické koncepce pro realizaci imperialistických cílů Západu posiluje v USA postavení kritiků strategie hromadné odvety. Výstavba amerických ozbrojených sil se orientuje na rakety a po oficiální linii se začíná přehodnocovat dosud platná vojenská doktrína. Tento proces se dovršuje zvolením Kennedyho prezidentem Spojených států. Končí 2. etapa ve vývoji NATO.

3. období (1962 — 1966)

Kennedyho vláda přijímá strategickou koncepci odstupňovaného deterrentu, známější ještě pod názvem pružná reakce. Tato strategie měla rozšířit spektrum použitelnosti prostředků ozbrojeného násilí ke splnění politických cílů. Vedením omezených válek či pouhou hrozbou použití ozbrojených sil s nedozírnými následky mají imperialistické státy dosahovat dílčích cílů politiky bez nadměrného rizika vlastního zničení. Podmínkou uplatňování takové strategie je stálá a pro protivníka přesvědčivá připravenost k vedení všech válek.

V NATO byla strategie pružné reakce přijata oficiálně sice až v r. 1967, avšak prakticky se prosazovala již od r. 1962. Projevila se v tlaku americké vlády vůči evropským spojencům, aby se orientovali na výstavbu konvenčních sil, dále ve snaze USA centralizovat jaderné síly a rozhodování o nich ve svých rukou a zabránit budování nezávislých prostředků jaderného napadení v jiných státech NATO.

Válka v Evropě má být podle prosazovaných amerických představ vedena konvenčními zbraněmi co nejdéle a k použití taktických jaderných zbraní se má přikročit vzhledem k pravděpodobné eskalaci až v krajním případě.

Evropské státy NATO mají od samého počátku k těmto názorům zásadní výhra-

dy. Souhlasí a dokonce vítají rozšíření deterrentu ze strategického na operační stupeň, avšak vzhledem k poměru konvenčních sil mezi státy NATO a Varšavské smlouvy nevěří v možnost delší konvenční války v Evropě. Kromě toho si nejsou jisti, že Spojené státy budou odhodlány použít by i jen taktických jaderných zbraní např. k zastavení války, k zabránění okupace některých západoevropských zemí apod. Evropské členské státy Severoatlantického paktu proto usilují, aby operačně taktické jaderné zbraně byly na středoevropském válečném v dostatečném množství k dispozici a aby bylo zabezpečeno spoluvlastnictví a společná pravomoc při rozhodování o použití těchto zbraní.

Americká vláda na základě těchto požadavků manévruje. Všechny její návrhy sledují zásadní výše uvedené cíle americké jaderné politiky a připouštějí maximálně konzultační právo spojenců.

Rozpory uvnitř NATO v jaderné politice jsou jednou z hlavních příčin prohlubujících se dezintegračních tendencí v Severoatlantickém paktu. Projevily se nejvýrazněji u Francie, která demonstrovala svůj zásadní odpor k vojenské integraci vnitřním svým ozbrojeným sil ze spojenecké vojenské struktury. Končí 3. etapa ve vývoji NATO.

4. období (1967 —

Odchod Francie z vojenské organizace NATO má za následek řadu politických i vojenských komplikací. Pokud jde o vojenskou stránku, vede k organizačním a

dislokačním změnám řídicích orgánů, zasahuje do operačního plánování, operační přípravy, přípravy válečného, týlových otázek.

Krise je sice poměrně rychle zažehnána, avšak dezintegrační proces v NATO pokračuje a je jen snaha, aby se dále neprohluboval. Členské státy se vyhýbají řešení sporných otázek, hledají se nové impulzy pro činnost NATO (Harmelův plán, návrh USA na řešení problémů moderní civilizace v NATO), využívají všech možných okolností ve vývoji mezinárodních vztahů (mj. i událostí v ČSSR), aby dezintegrační tendence zastavily. Obdobně se to projevuje přímo ve vojenské oblasti. USA již nenaléhají na výstavbu dalších konvenčních sil u evropských spojenců a opouštějí cíl výstavby 30 spojeneckých svazků na středoevropském válečnickém území. Plánování výstavby spojeneckých sil se mění — je dlouhodobější (pětileté plány místo tříletých), vojenské požadavky se stanoví s ohledem na proveditelnost a společně plánování vychází z návrhů národních vlád. Všeobecně se klade důraz na přípravu záloh.

Koncem r. 1969 přijímají řídicí orgány NATO dvě významné směrnice k používání operačně taktických jaderných zbraní: jedna se týká konzultací před rozhodnutím a zasazení těchto zbraní ve válce a druhá způsobu použití. Je to pokus o odstranění nejistot, o překlenutí rozporů mezi státy NATO a výsledek dosavadního tlaku evropských spojenců na USA. Směrnice jsou označeny jako všeobecné a předběžné. To značí, že se budou dále propracovávat. Pro rozhodnutí o použití jaderných zbraní mají být směrodatné politické podmínky a možné vojenské důsledky. Rozhodnutí zůstává v rukou amerického prezidenta, který je však povinen rozhodnutí konzultovat se spojenci, na jejichž území jsou jaderné zbraně rozmístěny a kterým nosiče jaderných zbraní patří. Operačně taktické jaderné zbraně mají ozbrojené síly NATO v omezené válce ve střední Evropě používat po jistou dobu jen proti vojenským cílům na území socialistických států s výjimkou SSSR.

Začátkem sedmdesátých let převládá v řídicích orgánech NATO tato představa o nejpravděpodobnějším obrazu války, jestliže by k ní v dohledné době mezi státy NATO a Varšavské smlouvy došlo: Válce by předcházelo určité období zvyšující

cího se mezinárodního napětí, jež by vrcholilo 6 — 10 dní před konfliktem bezprostředními vojenskými přípravami obou stran (tzv. období strategické výstrahy). Ozbrojený konflikt by byl zahájen pouze klasickými zbraněmi. Tato etapa by však netrvala dlouho a konflikt po několika málo dnech by přecházel v omezenou jadernou válku. Nejprve by měl být veden jeden nebo několik demonstračních jaderných úderů v některých odlehklých oblastech jako výstraha velení NATO, že je rozhodnuté pokračovat v jaderné válce. Pokud by v této fázi ozbrojený konflikt neskončil, předpokládá se jeho rychlé vystupňování až po všeobecnou jadernou válku.

Výstavba a příprava ozbrojených sil NATO vychází v podstatě z této hypotézy a je zaměřena na připravenost ke všem formám válečného konfliktu, jednak na zvýšení konvenční kapacity ozbrojených sil, aby případný konflikt mohl být co nejdéle a nejraději až do konce udržen bez používání jaderných zbraní.

V této souvislosti USA vynakládají velké úsilí na posilování všestranné součinnosti francouzské armády se spojeneckými silami NATO s konečným cílem vrátit ozbrojené síly Francie zpět do společné integrované organizace.

Těžko můžeme předvídat vývoj v sedmdesátých letech ve všech podrobnostech. Dnes těžko můžeme určit tak významný mezník ve vývoji NATO, který by ukončil současnou a začal další etapu. Spíše předpokládám, že toto období, podle mé periodizace čtvrté, bude trvat ve srovnání s předešlými mnohem déle, neboť strategická koncepce pružné reakce je perspektivní, i když může v dílčích otázkách doznat změn.

Zkoumat vývoj poválečných vojensko-politických vztahů ve světě, zejména v Evropě, je nemyslitelné, aniž bychom věnovali důkladnou pozornost historii Severoatlantického paktu. Tento článek o možném dělení vývoje NATO na jednotlivé období a o jejich heslovitěm obsahu chce přispět k systematictějšímu studiu této otázky, která má pro nás vojáky nesporný význam.

Mezinárodní seminář k mechanizaci a automatizaci velení

Na základě návrhu naší delegace při jednání představitelů generálních štábů států Varšavské smlouvy v říjnu 1969 v NDR, po schválení náčelníkem štábu Spojených ozbrojených sil uspořádala VA AZ v Brně vědecký seminář k přípravě kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení vojskům.

Cílem semináře bylo

— výměna zkušeností z přípravy kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení,

— seznámení se s nejnovějšími úspěchy spojeneckých armád v oblasti zdokonalování forem a metod učebního procesu,

— vypracování jednotných požadavků na systém výuky a specializace kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení,

— nastínění cesty dalšího zdokonalování procesu přípravy kádrů v této oblasti.

Semináře se zúčastnili vedoucí vědecko-pedagogičtí pracovníci kateder vojenské kybernetiky, kateder mechanizace a automatizace velení a kateder teorie velení společně se specialisty odpovědnými za přípravu kádrů v oblasti rozvoje velení v rámci orgánů ministerstev a generálních štábů všech států Varšavské smlouvy s výjimkou delegace ozbrojených sil Rumunské socialistické republiky, která se omluvila z důvodů důležitých úkolů.

Podkladem jednání semináře byly tři základní referáty s připravenými koreferáty, a to:

1. Základní požadavky na přípravu kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení. Referát přednesl vedoucí delegace ozbrojených sil SSSR. Koreferát přednesl vedoucí delegace Polské lidové armády.

2. Obsah a objem disciplín zabezpečujících plnění požadavků přípravy kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení. Referát přednesl člen delegace ČSLA, koreferát vedoucí delegace Maďarské lidové armády.

3. Základní formy a metody výuky kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení. Referát přednesl vedoucí Bulharské lidové armády.

Delegace Německé lidové armády přispěla k rozšíření tematiky semináře svým návrhem na zdokonalování procesu plánování bojové a politické přípravy na stupni rota, prapor s využitím metod síťového plánování na samočinném počítači MINSK 22.

Diskuse, která následovala po přednesení základních referátů a koreferátů, byla ve znamení široké a aktivní výměny zkušeností jednotlivých armád z přípravy kádrů v této — jedné z nejmladších oblastí rozvoje vojenství. Přitom se soustředila pozornost všech účastníků především na tyto otázky:

- na přípravu specialistů-odborníků předurčených pro tvorbu a budování automatizovaného systému velení,

- na přípravu odborníků-organizátorů, kteří budou postupně zavádět a využívat nový, automatizovaný a mechanizovaný systém velení,

- na přípravu generálů a důstojníků vyšších štábů a funkčních orgánů MNO a GŠ pověřených úkolem postupného zdokonalování systému velení cestou jeho mechanizace a automatizace.

S přihlédnutím k nutnosti řady specialistů v oblasti mechanizace a automatizace velení, kteří by byli schopni na základě dosaženého stupně soudobého poznání rozvíjet se procesu vědeckotechnické revoluce vybudovat a využívat kvalitativně nový systém velení, který by odstranil narůstající disproporce mezi možnostmi vojsk a dosavadním systémem velení, zároveň pak při zdůraznění významu vojenských akademií i speciálních vědeckovýzkumných ústavů pro přípravu kádrů, došli účastníci semináře jednomyslně k názoru, že bude účelné soustředit pozornost na tato základní opatření:

1. Na racionální (na správném vědeckém základě postaveném předvídání rozvoje vědy a techniky) perspektivní plá-

nování potřeby jednotlivých specialistů pro rozvoj velení, a to konkrétně na perspektivu 5 let a v základních ukazatelích na 10 — 20 let.

Předpokládané základní specializace:

- a) organizátoři (analytici, projektanti), jejichž úkolem by bylo analyzovat a projektovat automatizované systémy nebo podsystémy velení s využíváním moderních teorií, metod i prostředků na základě hlubokých znalostí dosavadní praxe velení i jeho nedostatků,

- b) specialisté pro inženýrsko-technické zabezpečení — odborníci pro provoz a údržbu technických prostředků mechanizace a automatizace velení,

- c) specialisté—matematici pro rozpracovávání základů a zásad matematického zabezpečení systémů velení, zpracování a ladění programů operačně taktických úloh,

- d) vědečtí pracovníci pro základní výzkum systému velení a jeho zkvalitňování využíváním všech dostupných vědeckých teorií i metod a stejně tak pedagogičtí pracovníci pro přípravu všech požadovaných specializací.

2. Na periodickou výměnu všech učebních fondů, programů, učebních plánů, přehledů technických prostředků, zpracovaných vědeckých úkolů, učebnic atd.

3. Na podstatné rozšíření možností dalších kolektivních i dvoustranných konzultací v rámci akademií armád států Varšavské smlouvy, popřípadě na dočasnou výměnu pedagogických kádrů k přednášení určitých specializovaných oblastí v rámci řádného studia v kurzech.

4. Na využití mezinárodního časopisu automatizace a mechanizace velení vojskům (který rediguje a vydává VzÚ 401) i pro výměnu zkušeností v oblasti přípravy kádrů.

5. Na uplatnění požadavku, aby semináře k otázkám přípravy kádrů byly zpracovány do výhledového plánu představitelů generálních štábů armád Varšavské smlouvy a pravidelně se pořádaly každý 2. — 3. rok.

Tolik uvádíme ve stručnosti k obsahu a některým závěrům z jednání prvního mezinárodního vědeckého semináře k otázkám přípravy kádrů v oblasti mechanizace a automatizace velení, jehož vpravdě historický význam podtrhl vedoucí semináře, zástupce náčelníka generálního štábu ČSLA generálmajor ing. Bohuslav Kučera na závěr těmito slovy:

„... Na úrovni velení Spojených ozbrojených sil dochází již téměř každý rok ke společným poradám, kde v oblasti mechanizace a automatizace velení vojskům se posuzuje společně vykonaná práce a přijímají se nové úkoly. Zde v Brně se stalo poprvé, že se sešli pracovníci z oblasti rozvoje velení výlučně k jedné otázce — k problémům přípravy kádrů.

Je to zcela zákonité. Po přijetí perspektivních cílů a mezinárodní spolupráce na jednotlivých úkolech musí být nastolena také promyšlená příprava těch kádrů, které budou tyto smělé reálné cíle naplňovat... A dnes mohu říci, že cíle, které byly postaveny před seminářem, byly naším společným úsilím splněny...”

A tento závěr je jistě nejen pro nás — organizátory tohoto semináře, ale pro celý náš obor velmi potěšitelný.

Pracovníci oboru rozvoje velení nezůstávají a nechtějí ani nadále zůstat jen při slovech, ale chtějí konkrétními činy přispívat k našemu společnému úsilí v upevňování bojeschopnosti naší armády i všech armád socialistického tábora. Jsou si vědomi zodpovědnosti, kterou na sebe vzali při zrodu prvních myšlenek o možnostech zkvalitnění systému velení v začátku šedesátých let. Objektivně nutný požadavek řešení otázek velení v koaličním měřítku — v rámci všech armád států Varšavské smlouvy — bereme s naprostou vážností a s plným přesvědčením o jeho prospěšnosti. Tak jako se ani v uplynulých dvou letech nepodařilo nikomu rozbít jednotu a navázanou spolupráci „rodiny mechanizátorů a automatizátorů“, jak si pracovníci oboru rozvoje velení v rámci armád Varšavské smlouvy říkají, taková bude i nadále jejich jednota nacházející výraz v plodné a jistě prospěšné práci.

Proto můžeme konstatovat, že usku-tečněný seminář byl sice prvním krokem v rámci vymezené oblasti přípravy kádrů, ale v rámci celkového systému postupného zkvalitňování systému velení to byl zákonitý důsledek společné práce v uplynulých letech.

Generální štáb sovětské armády ve 2. světové válce

Plukovník ing. Jaromír Langer, CSc.

V roce 1968 vydalo vojenské nakladatelství ministerstva obrany SSSR knihu generála armády S. M. Stemenka „Generální štáb v letech války“.

Čtenáři Vojenské myslí se dočetli o této pozoruhodné knize v čís. 10/1968 a některé poznatky z ní byly aplikovány na současně čs. podmínky v jednom článku č. 5/1969. Kniha, vzhledem k cennosti poznatků a stálé platnosti pro okruh velitelů a náčelníků naší armády, jistě si zaslouží pozornost, další studium, aplikaci a srovnávání s naší praxí.

Do memoárové vojenské literatury a zejména sovětské, vstupuje velmi zasvěcená, poutavě psaná a fakty naplněná kniha od autora, který téměř po celou dobu války zastával jednu z velmi důležitých funkcí v řídicím aparátu sovětské armády, totiž náčelníka operační správy generálního štábu (dále GŠ). Ve válečné literatuře se často setkáváme s memoáry či zápisky velitelů a vojevůdců, které popisují více méně co do prostoru či do času omezené boje a operace. Kniha vycházející z praxe generálních štábů jsou řídké. Autor se snaží objektivně nejen ukázat gigantický zápas sovětské armády s agresory, ale také přiblížit čtenáři i duch doby, podmínky a styl práce na GŠ, jeho místo v přípravě a při vedení operací ve válce, jeho vztahy ke Stavce a osobně k úloze J. V. Stalina.

Poutavé pro vojenského čtenáře je zvláště to, že autor obšírně rozepisuje období přípravy operací, rozpracování variant zámyslu, upozorňuje na důkladnou analýzu opírající se o konkrétní a vyčerpávající rozbor situace vlastních vojsk, protivníka, terénu, týlového zabezpečení atp. Zvýrazňuje zvláštnosti každé operace, snahu vytvořit pro protivníka vždy neočekávané řešení a překvapivé zahájení. Na mnoha místech popisuje způsob operačního maskování a opatření k utajení činnosti. Vlastní průběh operací v knize již jen naznačuje, spíše jako východisko pro plánování dalších operací či jako potvrzení správnosti plánovaných opatření.

Z jednotlivých statí přímo vystupuje péče, kterou věnoval GŠ preciznosti práce, pečlivosti v údajích, získání hodnověrných údajů, rychlosti přenášení rozkazů a nařízení vykonavatelům a naopak důkladnosti a neuspěchanosti při analytické práci, ať byla situace pro Sovětskou armádu sebesložitější a těžká.

Z knihy dále vyplývá, že bude nutné podrobit všeobecnému přehodnocení dosažené naše názory na úlohu a místo osobností J. V. Stalina a G. K. Žukova a dalších významných vojenských osob a je-

jich význam pro vítězné ukončení války nad německým a japonským imperialismem.

Podat podrobnější pohled jen na některé stránky vojenské historie GŠ tak bohaté události a popsat jejich souvislosti překračuje rámec a možnosti článku. Omezím se pouze na některé, a to na ty, které mají i pro naši práci svoji historickou platnost a použitelnost.

Největší dojmy z knihy si čtenář zřejmě odnese z těch statí či poznámek, které dokumentují pečlivost, věcnost a štábní přesnost, která byla požadována od pracovníků GŠ. Vysoce můžeme hodnotit sebranost, akceschopnost, rychlost, a pracovní odbornou zdatnost generálů a důstojníků, vykonávajících svoji odpovědnou práci. Kniha staví do příznivého světla práci štábů, která se důstojně řadí k činům sovětských vojsk, velitelů všech stupňů bojujících ve 2. světové válce.

Velmi zajímavé jsou statě o vnitřním rytmu práce na GŠ. V knize autor o tom píše:

„Služba v něm nikdy nebyla lehká, zvláště pak za války. Hlavní činností bylo shromažďování a vyhodnocování údajů o situaci na frontě, rozpracování návrhů a nařízení vycházející z analýzy těchto faktů, zpracování zámyslu a plánů nastávajících operací, plánování zabezpečení frontů výzbrojí, municí a jinými materiálními prostředky a vytváření potřebných záloh.“

K získání poznatků a informací i k ovlivňování řešení štábů frontů a armád GŠ používal různých způsobů. Jedním z velmi vžitých byly výjezdy pracovníků GŠ (i dlouhodobé) k vojskům bojujícím na důležitých směrech. Kromě toho vytvářel si GŠ určitou zálohu důstojníků právě k těmto účelům, takže prakticky v rozhodujících prostorech měl téměř trvale, možno říci na naše podmínky, směrové důstojníky, kteří předávali nařízení, pokyny GŠ štábům a naopak odpovídali i za objektivnost situace hlášené vojsky. Taková opatření si přímo vynucoval pracovní režim požadovaný od GŠ.

Vrchní velitel přísně stanovil denní pořádek v GŠ a pečoval o jeho dodržování. Pro vrchního velitele se zpracovávaly informační zprávy třikrát denně. I když pracovníci štábů znali dobře situaci z běžných hlášení, vždy 2 až 3 hodiny před zasedáním ji znova velmi pozorně vyhodnocovali. Telefonicky se spojovali s veliteli a náčelníky štábů frontů, upřeshňovali situaci a plánovaná opatření, radili se s nimi a prověřovali tak svoje navrhovaná opatření. Zkoumali žádosti a požadav-

ky frontů. Jako poslední činnost řídili vypracování návrhů směrnic a nařízení Stavky.

Všechny podklady a písemnosti se třídily do třech různě barevných papek. Do červené papky se ukládaly dokumenty zvláštní důležitosti, zejména prvního pořadí. Byla to nařízení, rozkazy, směrnice, plány rozdělení výzbroje vojskům a zálohám. Do modré papky se ukládaly dokumenty druhého pořadí, zpravidla žádosti všeho druhu. V zelené papce byly ukládány návrhy na povýšení a vyznamenání, přemístění a určení osob do jiných funkcí.

Dokumenty z červené papky se jednávaly beze zbytku, z modré podle možnosti, zpravidla však denně, „ze zelené papky pouze ve „vhodnou“ dobu, někdy až za 3 až 4 dny.

Při zasedání byla přísně dodržována zásada správných formulací. Informovat o neproověřených údajích či domněnkách se nepřipouštělo. Autor knihy uvádí, že takových příkladů bylo mnoho. Tak např. od vojsk přicházela hlášení tohoto znění: „Vojska vnikla do místa N“; „Naše vojska drží okraj X“. V takových případech informace zněla: „Naše vojska bojují o N“. Informační zprávy pracovníků GŠ ve Stavce měly přísný pořádek. Situace byla přednášena podle mapy, za každých front a vždy počínaje tím frontem, kde leželo těžiště bojů. Informovalo se pouze z mapy, bez dalších poznámek, pracovníci GŠ znali situace nazpaměť. V nutných případech informovali kromě toho po odbornosti velitel dělostřelectva, velitel tankových a mechanizovaných vojsk, velitel vojenského letectva, náčelník ženijních vojsk, náčelník hlavní správy dělostřelectvého výzbrojování a náčelník týlu.

Do Stavky na zasedání vyjížděl náčelník GŠ (nebo jeho zástupce) a náčelník operační správy GŠ. Jeho povinností bylo znát vše co se děje na GŠ a čím se štáb zabývá: situaci protivníka, údaje o operačních převozech, kompletaci frontů, stav záloh atd.

Zasedání se zahajovalo charakterem činnosti vlastních vojsk za uplynulý den. Fronty, armády, tankové a mechanizované sbory se udávaly podle jmen jejich velitelů, divize podle číslování. Poté se jednávaly návrhy směrnic, které měly být předány vojskům. Směrnice Stavky podepisoval vrchní velitel, jeho první zástupce nebo náčelník GŠ. V případě jejich nepřítomnosti podepisoval je zástupce náčelníka GŠ. Nařízení menší důležitosti se zakončovaly frází „Podle příkazu Stavky“ a následoval podpis náčelníka GŠ nebo jeho zástupce.

Často se taková nařízení formulovala přímo ve Stavce. J. V. Stalin diktoval a náčelník operační správy zapisoval. Poté si dal nadiktované přečíst a nařizoval úpravy textu. Tyto dokumenty bez přepsání psacím strojem se přímo v originálu předávaly do spojovacího uzlu a odтуда vojskům.

Pořádek nařízený vrchním velitelem nikdo nemohl změnit. Ohromné množství úkolů, nutnost jejich bezprostředního řešení, požadavek pracovat bez chyb, činily práci na GŠ krajně vyčerpávající a ne každý ji vydržel.

Jednou z vážných povinností bylo rovněž předkládat plány operací rozpracované v GŠ. Při této činnosti byl přítomen kromě J. V. Stalina jeho první náměstek, náčelník GŠ, jeho zástupce a příslušní pracovníci generálního štábu. Protože se při tom projednávaly i otázky zabezpečení operací výzbrojí a technikou, bývali na takových poradách mnohdy přítomni vynikající vědci, konstruktéři a technici. Stavka se totiž zabývala novou technikou velmi odpovědně a do sériové výroby nebyla zadána žádná vojenská technika bez její prohlídky členy Stavky nebo po zasedání Státního výboru obrany.

Posuzování kterékoli otázky zpravidla probíhalo ve Stavce v pracovním a klidném ovzduší. Každý mohl říci svoje názory. Nejpodrobněji byly rozpracovány a projednávány první operace. Další úkoly frontu se stanovily pouze všeobecně. Před konečným rozhodnutím se Stavka radila s veliteli frontů, s představiteli Stavky na jednotlivých směrech a vyslechla zpravidla vždy řešení příslušného velitele. Po vydání směrnic či nařízeních však nikdo bez potvrzení Stavkou nepřijal žádné jiné i doplňující řešení, odporující tomu co bylo stanoveno.

V knize autor na několika místech uvádí různé problémy týlového zabezpečení ovlivňující řešení velitelů frontů, generálního štábu či Stavky. Autor uvádí, že jednou z příčin operačních přestávek či konkrétních operačních zámyslů bylo odtržení tylů od vojsk, nedostatky v municích a PHM. Poukazuje na mimořádný význam dopravy a vytváření zásob na plánování a vedení operací. Tak např. v berlínské operaci 8. gardová armáda byla nucena používat trofejní zbraně a municí. Nedostatek munice nedovoloval použít hlavní sílu sovětské armády, tj. dělostřelectvo atp.

Zajímavé jsou konečně i operační, organizační a plánovací opatření k vedení války proti japonské kvantungské armádě. V nich se odráží bohaté válečné zkušenosti GŠ, velitelských a štábních schopností a připravenosti vojsk k vedení rozsáhlých operací již novým stylem a rozmachem.

K plnění úkolů byla přivedena vojska včetně úplných štábů do frontu v to z evropského válčiště a to jednak ta, která měla největší zkušenosti z bojů v zalesněném a horském terénu a jednak vojska, která měla poznatky z vedení rychlých, nenadálých operací v hloubce nepřátelského území. Plánování bylo maximálně utajeno. Formování nových svazků a jmenování velitelů bylo dezinformačními opatřeními zcela maskováno atp. Utajované skutečnosti nařizovala přímo Stavka. Tak např. k rozpracování plánů operace povolila připustit pouze velitele, náčelníka štábu a člena vojenské rady frontu. Totéž u armády. Náčelníky druhých vojsk a služeb pouze pro speciálnosti a v omezeném rámci, bez udání úkolů frontu (armády). Úkoly velitelům byly předány osobně a jen ústně, bez písemné směrnice frontu. Veškerá plánovací dokumentace byla ukládána jenom v osobních tresorech velitelů frontů a armád. Představitel Stavky a velitelé frontů (náčelníci štábů) odjeli k vojskům až v krajně nezbytné době, pod jinými jmény a hodnostmi. Bylo zpracováno několik variant řešení, směřujících k realizaci pokynů Stavky, tj. rychle ukončit válku porážkou hlavních sil japonské armády. Operace byly velmi podrobně a časově detailně rozpracovány tak, aby protivník byl překvapen dobou zahájení (deštivé údobí, dříve než sám předpokládal z hlediska dopravních možností sovětské armády), nástupními prostory a hlubokými obchvatnými údery vedenými několika fronty na prostorově značně rozlehlém válčišti. Poprvé, přímo na rozkaz Stavky, byla v prvním sledu použita tanková armáda. Bylo použito koordinovaného úsilí vojenského námořnictva, vzdušných výsadků a pozemních vojsk. Úsilí bylo korunováno překvapivými výsledky. Cíle tažení byly splněny, dříve než se plánovalo.

To jsou pouze velmi kusé dojmy a myšlenky z knihy, která by měla být studována pracovníky vyš. štábů ČSLA jako cenný zdroj poučení, dříve zaplacený těžkými roky světové války.

ZKUŠENOSTI

PRAXE

Náčelník operačního oddělení a soudobé požadavky

1720432083

V nynější době se dostávají do rozporu nové požadavky ozbrojeného zápasu a staré formy práce štábů. Objektem racionalizace nebudou jen pracovní programy [organizace práce, metody práce], ale i pracovník (tj. náčelník operačního oddělení), jeho politický a morální profil, odborná připravenost, dále pracovní prostředky [spojovací technika, včetně utajení, organizační a výpočetní technika, technická úroveň pracoviště] a též předmět práce (působení).

Cílem této racionalizace bude dosáhnout potřebné organizovanosti pracoviště tak, aby bylo způsobilé samostatně vykonávat danou funkci i při určitých omezených podmínkách.

I když racionalizace je podmíněna především dalším rozvojem vojenské techniky (především bojové) a zvyšujícím se podílem techniky zabezpečovací a pomocné, rozhodujícím činitelem v tomto procesu zůstává však člověk. Na něho klademe větší požadavky při organizování a řízení složitých procesů ve složitých systémech.

V tomto článku chci rozebrat funkční povinnosti náčelníka operačního oddělení (divize, armády) a jeho současného postavení ve štábech. Chci ukázat na základní rozpory mezi formální pravomocí náčelníka operačního oddělení a funkčními povinnostmi, které mu ukládají řády, předpisy a metodiky práce jednotlivých štábů s přihlédnutím k zásadám obecné teorie velení.

ROZBOR [SOUČASNÉHO STAVU] FUNKČNÍCH POVINNOSTÍ NÁČELNÍKA OPERAČNÍHO ODDĚLENÍ

Funkční povinnosti náčelníka operačního oddělení rozebírá řada předpisů, studijních materiálů nebo „Působností operačních oddělení...“.

Všechny tyto materiály ve svém souhrnu v podstatě zdůrazňují, že náčelník operačního oddělení

- a) je podřízen náčelníkovi štábu,
- b) je povinen
 - získávat zprávy o činnosti vlastních vojsk a činit závěry rozboru situace,
 - plánovat operaci a bojovou činnost podle přijatých rozhodnutí,

— včas předávat úkoly vojskům, organizovat jejich přípravu, součinnost a zabezpečení,

— organizovat kontroly a systematickou informovanost vlastního štábu, nadřízeného i podřízených štábů a sousedů o změnách situace,

— organizovat velitelské stanoviště a spojení, znát rozmístění míst velení podřízených svazků, nadřízeného štábu i sousedů.

c) odpovídá za plánování organizací boje se ZHN nepřítel, za operační maskování, protiradiotechnickou činnost, za organizaci pořádkové služby a za organizaci chodu ve štábu,

d) řídí práci operačního oddělení a je přímým vykonavatelem nejdůležitějších opatření, zaměřených k plánování bojové činnosti.

Platné předpisy pro polní službu štábu i „Působnosti operačních oddělení“ stanoví náčelníkovi operačního oddělení i další povinnosti.

Náčelník operačního oddělení je zástupcem náčelníka štábu. Má právo *požadovat*, aby náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a oddělení štábu se podíleli na zpracování bojových dokumentů ve lhůtách, které stanoví velitel nebo náčelník štábu.

Podle požadavků náčelníka operačního oddělení jsou náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a oddělení štábu *povinni* předkládat potřebné materiály a informace.

V některých jednotlivých materiálech pro polní službu štábu je definována jen pravomoc náčelníka operačního oddělení, ne však jeho funkční povinnosti jako řídicího orgánu, jisté materiály zase definují funkční povinnosti tohoto funkcionáře jen obecně. V souhrnu všech materiálů však funkční povinnosti vystihují náplň práce náčelníka operačního oddělení.

Kromě uváděných funkčních povinností vyskytují se však v některých materiálech i další povinnosti, jako např.

— náčelník operačního oddělení podle pokynů náčelníka štábu *řídí* a koordinuje činnost štábu,

— uskutečňuje součinnost s náčelníky druhů vojsk a služeb,

— *odpovídá* za součinnost ve štábu, za organizaci bojové pohotovosti vojsk armády atd.,

tedy v podstatě povinnosti, které přesahují rámec možností náčelníka operačního oddělení a patří do kompetence náčelníka štábu nebo velitele (armády, divize).

Tyto skutečnosti vymezují funkční postavení náčelníka operačního oddělení ve štábech. Rozborem současného stavu dojdeme však k zásadnímu rozporu mezi vztahy podřízenosti a funkčními povinnostmi.

Souhlasím s tím, aby náčelník operačního oddělení byl zástupcem náčelníka štábu. Z toho vyplývá, že má v nepřítomnosti náčelníka štábu stejné povinnosti jako náčelník štábu. Tak dochází ke specifické vazbě, kdy náčelník operačního oddělení z titulu těchto ustanovení narušuje základní principy a zásady velení v armádě, kdy v určitých případech může velet i těm funkcionářům, kteří mu nejsou podřízeni. Tím jsou vytvořeny předpoklady pro nejasnosti a nesrovnalosti, které mají vliv na velení.

Toto mohu ukázat na příkladě použití jaderných zbraní, jejichž použití podle zpracovaných „Metodik práce“ jednotlivých štábů armád navrhuje náčelník operačního oddělení. Návrh na rozdělení a možné použití zbraní hromadného ničení podle těchto „Metodik“ zpracovává skupina ve složení náčelník operač-

ního oddělení, náčelníci nebo zástupci náčelníků zpravodajského oddělení, oddělení raketového vojska a dělostřelectva, chemického oddělení a letecké operační skupiny. Návrh pak předkládá náčelník operačního oddělení veliteli armády.

Před tímto návrhem náčelníka operačního oddělení však velitel při ujasňování úkolu musí se zabývat otázkou „možností atomových zbraní i jiných prostředků hromadného ničení a jejich vlivem na splnění úkolu“.

Je zde tudíž po metodické stránce určitá dvoukolejnost, jejímž praktickým důsledkem je to, že velitel armády se sice rozhoduje s plným přihlédnutím k použití jaderných zbraní, ale většinu konkrétních podkladů (přísun jaderné munice po jednotlivých dnech, družích, konkrétní ekvivalenty náplní v jednotlivých dnech atd.) má u sebe náčelník raketového vojska a dělostřelectva, případně náčelník operační skupiny.

V práci skupiny, která zpracovává návrh použití jaderných zbraní, se projevují v důsledku dané organizace štábu armády a jejím technickém vybavení značné časové ztráty a to při předávání zpráv vlivem nedokonalých prostředků pro utajení obsahu zprávy (nízká kvalita přenosových komunikací a přenosových prostředků vůbec).

Ve skupině jsou soustředěni prakticky rozhodující funkcionáři štábu armády, kteří pracují mimo svá oddělení, bez jejich pomoci a nemohou tak bezprostředně usměrňovat jejich činnost. Informace však přicházejí především na tato oddělení.

Tím prakticky vzniká mezistupeň, protože příslušníci oddělení informace zaevidují, předběžně vyhodnotí a hlásí svému náčelníkovi. Ten je opět zakreslí, vyhodnotí a informuje velitele armády — to je další mezistupeň.

Mimo to vzniká vztah mezi náčelníkem operačního oddělení a ostatními náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a odděleními štábu, který je třeba upravit tak, aby odpovídal skutečným potřebám velení a přitom byl i v nutném souladu s funkčními vztahy.

Z hlediska současné metodiky práce štábů vševojskových armád vidím řešení v tom — nevytvářet zvláštní skupinu z náčelníků nebo zástupců hlavních oddělení štábu armády, ale centralizovat řízení veškerých palebných prostředků v jedné ruce, nejlépe u náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva a jeho učinit odpovědným za navrhování jaderných úderů na zjištěné cíle a jejich realizaci.

Náčelník operačního oddělení i celé jeho oddělení se bez součinnosti s jinými odděleními neobejde. Bez těchto oddělení nemůže zpracovávat dokumentaci i ostatní podklady pro rozhodnutí velitele.

Tyto součinnostní vztahy mnohdy přesahují rámec organizační struktury štábu armády. Štáb vytváří si různé skupiny a kolektivy (přesuny, OPZHN atd.), které řeší dílčí problémy nebo zpracovávají určité podklady pro velitele a náčelníka štábu. Přesto, že tyto týmy si vytvářejí pro zpracování jednoho úkolu a mají časově omezené trvání, přesto za jejich práci odpovídá náčelník operačního oddělení.

Přitom je nemyslitelné, aby každou oblast řídil a za ni zodpovídal někdo jiný, než náčelník oddělení, kterému daná oblast přímo podléhá.

Je neudržitelné, aby formy a způsoby použití druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb řídil někdo jiný než odborný náčelník, který byl na onu funkci připraven a ustanoven. Tento náčelník musí nést za řízení svého úseku také plnou odpovědnost.

Náčelník operačního oddělení nemůže přebírat odpovědnost za velitele nebo náčelníka štábu v takových úkolech jako např.

- organizovat spojení,
- organizovat kontroly,
- řídit činnost štábu,
- odpovídat za součinnost ve štábu,
- odpovídat za organizaci bojové pohotovosti a dalších.

Měli bychom realizovat také jednu ze zásad, aby každý funkcionář tuto činnost v plném rozsahu řídil a byl za ni plně zodpovědný.

Dosud náčelník operačního oddělení vykonává pouze funkci prostředníka mezi velitelem a podřízenými útvary, svazky, stává se pouhým tlumočnickem vůle velitele. Měl by však mimoto se podílet na prosazování, konkretizaci a rozpracování v odborných otázkách zámyslu velitele a jeho myšlenek, měl by se stát i poradcem velitele a náčelníka štábu.

Zvyšování požadavků při organizování a řízení složitých procesů nutí velitele, aby část svých povinností přenesl na náčelníka štábu a ten pak dále zase část svých funkčních povinností na náčelníka operačního oddělení.

Pro další zkvalitnění procesu je nutné řešit zásadně — buď, aby všichni funkcionáři dodržovali stanovené funkční povinnosti, nebo tyto upravit.

Na základě rozboru současného stavu jsem došel k závěru a navrhuji:

- stanovit, že náčelník operačního oddělení je zástupcem náčelníka štábu v oblasti plánování a z titulu této funkce mu pak jsou v oblastech stanovených funkčními povinnostmi podřízeni náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk a služeb. Současně s tím změnit název funkce na „zástupce náčelníka štábu — náčelník operačního oddělení“, jak je tomu např. u zástupce velitele armády (svazku) pro týl — náčelník týlu,

- zásadně oprostít náčelníka operačního oddělení od povinností, které mu nepřísluší a zabezpečit mu optimální podmínky pro jeho práci,

- ponechat mu plnou osobní odpovědnost za oblast jeho působnosti, podloženou materiálním a technickým zabezpečením a doplněnou odpovídající pravomocí.

Tak zvýšit nejen odbornost přímého řízení, ale upevnit i vědomí osobní zodpovědnosti, poskytnout dostatek prostoru pro tvůrčí iniciativu a vytvořit vhodné podmínky pro rozvinutí jak podřízených, tak i součinnostních vztahů.

V tomto duchu upravit o organizační normy, včetně vydávání různých pokynů, předkládání hlášení, schvalování dokumentů apod. Hlavní a rozhodující pro náčelníka operačního oddělení má být rozhodnutí velitele armády (svazku) a časová kalkulace náčelníka štábu vševojskové armády (svazku).

Rozbor současných funkčních povinností náčelníka operačního oddělení, zkušenosti z práce ve štábu vševojskové armády i svazku a prostudované materiály ukazují, že „zástupce náčelníka štábu — náčelník operačního oddělení“ by měl:

a) práva

- požadovat, aby náčelníci druhů vojsk, speciálních druhů vojsk a oddělení štábu se podíleli na zpracování vševojskových dokumentů a předkládali operačnímu oddělení potřebné materiály a informace,

b) povinnosti

- vyhodnocovat situaci podřízených svazků (útvárů), sousedů, předkládat propočty potřebné pro rozhodnutí velitele, sledovat dodržování nařízené součinnosti a podávat návrhy na obnovu narušené součinnosti,
- koordinovat činnost oddělení štábu při zpracování dokumentace,
- řídit práci operačního oddělení,
- osobně se podílet na zpracování hlavních bojových dokumentů;

c) odpovědnost

- být kdykoliv připraven plnit úkoly, vyplývající z funkce náčelníka štábu,
- za včasnost, formální a obsahovou stránku zpracování plánu operace, rozkazů a nařízení velitele v rozsahu působnosti operačního oddělení, propočtů pro potřeby rozhodnutí velitele,
- za organizaci přesunů, přeskupení, pořádkové služby a operativní jejich řízení,
- za včasné doručení rozkazů, nařízení velitele podřízeným svazkům,
- za organizaci chodu služby ve štábu, informaci vlastního štábu, nadřízených a sousedů.

MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ

Při zkoumání materiálního vybavení náčelníka operačního oddělení vševojskové armády, svazku, jsem zahrnul jen ty prostředky, které se určitým způsobem podílejí na realizaci informačního systému. Jsou to vlastně prostředky, které náčelník operačního oddělení využívá k získání, přenosu, zpracování nebo uchování informací.

Současný stav:

Zařízení	tlf	rad	disp	kód. zař.	mapy	tabulky	schémata
pro přenos informací	o	o	o				
pro utajení informací				o			
pro zpracov. informací					o	o	
pro uchování informací					o	o	o

Pracovní podmínky náčelníka operačního oddělení na velitelském stanovišti armády (svazku) nevyhovují z řady fyziologických důvodů. Zabezpečují jen zčásti prostředí pro práci, negativně ovlivňují opotřebení a vyčerpání aktivní pracovní síly, značně snižují pracovní schopnost jednotlivce, neumožňují práci s pojítky; pracoviště neskýtá potřebnou ochranu proti účinkům jaderných, chemických a biologických zbraní, předpokládá plné použití prostředků chemické ochrany jednotlivce, neskýtá vůbec podmínky pro odpočinek atd.

PERSPEKTIVNÍ POŽADAVKY

Vybavení pracovišť hlavních funkcionářů štábu vševojskové armády (později i svazků) moderní pamětovou, výpočetní a přenosovou technikou by mělo počítat se zařazením

- programově řízené automatické ústředny dat, která by zabezpečovala třídění informací, sběr, uchování a sdělení potřebných informací,
- automatické ústředny dat pro zabezpečení dálkového spojení s nadřízeným, sousedy, podřízenými a ostatními prvky velení (PVS, TVS),
- automatické analogové ústředny pro přenos analogových informací (telefon, fototelegraf, dálkopis) uvnitř VS,
- samočinného počítače s kontrolním světelným tablem, který by podle potřeby mohl znázornit požadovanou situaci.

V oblasti třeba klást důraz na možnost velení otevřenou řečí pomocí přidavných zařízení pro utajení ke všem druhům spojovacích prostředků.

Bude nutné vytvořit vhodné pracovní podmínky. Pracoviště má poskytovat maximální ochranu proti účinkům všech druhů ZHN a má být vybaveno tak, aby práce nemusela být přerušována nebo ztížena ani při dlouhodobém pobytu v zamořeném terénu.

Pracoviště má mít vlastní zdroj elektrické energie, vlastní filtračně ventilační zařízení, skýtat ochranu proti ručním zbraním a snižovat účinky radioaktivního záření aspoň 4krát.

Ve výbavě by měly být kromě maskovacích prostředků (sítí) i barvy připravené v tlakových nádobách, které by umožňovaly rychle přizpůsobit vzhled vozidla okolním terénním podmínkám. Tyto podmínky a požadavky však nemůže splnit současně vozidlo PV3S, T 138, T 813.

СОДЕРЖАНИЕ

Ленинские методологические принципы управления	3
Подполковник Богумил Фукс	
Чехословацко-советский договор о дружбе, сотрудничестве и взаимопомощи	8
Полковник Йиржи Горжицки	
Тыл Чехословацкой Народной Армии в коалиции стран-участниц Варшавского Договора	13
Кандидат военных наук, доцент – полковник Франтишек Цврчек	
Заблуждение	16

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Зденек Шик	
Возобновление боеспособности и переход в наступление после нанесения первого ядерного удара противника	25
Подполковник Богумил Рет	
Предусматривание	32
Подполковник Йиржи Ярош	
Ракетные войска и артиллерия в ходе открытия государственной границы	40
Полковник Ото Райзик	
Военная игра в инженерных войсках	44
Полковник Владимир Годьбодь	
Защита от воздействия оружия массового поражения в горнолесистой местности	49
Полковник Йосеф Микулец	
Планирование тылового обеспечения первой наступательной операции	54

ИНФОРМАЦИИ

Наращивание усилия в наступательной операции	57
К боевым действиям мсд без применения ядерного оружия в начале войны	63
Полковник Вацлав Сметана	
Периодизация развития НАТО	68
Международный семинар по вопросам механизации и автоматизации управления	73
Кандидат военных наук – полковник Яромир Лангер	
Генеральный Штаб Советской Армии во время 2-ой мировой войны	76

ОПЫТ – ПРАКТИКА

Кандидат военных наук – подполковник Бржетислав Яник	
Начальник оперативного отдела и современные требования	80